

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

Diplomová práce

Věra Krajíčková, BBus (hons)

Regionální funkce knihoven ve Středočeském kraji v letech

2001–2011

The regional functions of libraries in the Central Bohemia Region

in the years 2001–2011

Brandýs nad Labem –Stará Boleslav

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Hana Landová, PhD.

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi, dne 16. dubna 2013

.....
Jméno a příjmení

Abstrakt

Tato diplomová práce popisuje výkon regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji v letech 2001–2011, věnuje pozornost snížení finančních prostředků v letech 2011–2012 a prostřednictvím průzkumu zjišťuje postoje obsluhovaných knihoven v aktuálním období. Úvodní kapitola stručně charakterizuje teoretické a legislativní vymezení výkonu regionálních funkcí, cíle, standardy a způsob financování na celostátní úrovni. Definuje cíle regionálních funkcí jako zajištění dostupnosti a srovnatelné kvality veřejných knihovnických a informačních služeb občanům ve všech místech ČR, podpora účinné dělby práce a koordinace odborných knihovnických činností a efektivní využití veřejných finančních zdrojů. Další část práce je věnována výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji. Období, ve kterém jsou tyto funkce realizovány, člení na dvě etapy, které srovnává. Popisuje vliv Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje na činnost knihoven v kraji, důsledky snížení finančního příspěvku na regionální činnost v letech 2010–2011 a stručně navrhuje možná řešení. V poslední kapitole seznamuje čtenáře s výsledky průzkumu, který formou dotazníkového šetření zkoumá názory pracovníků profesionálních i neprofesionálních knihoven na úroveň regionálních služeb v letech 2011–2012. Závěr práce je věnován stručnému shrnutí analyzovaného období a perspektivám výkonu regionálních funkcí v letech budoucích.

Klíčová slova

Regionální systém, regionální funkce, regionální knihovna, spolupráce knihoven, výměnný fond, pověřená knihovna, obsluhovaná knihovna, základní knihovna, Středočeská vědecká knihovna v Kladně

Abstract

This thesis describes regional functions of libraries in the Central Bohemia Region in the years 2001-2011, it focuses on funding reduction in 2011-2012 and through a survey it identifies the attitudes of operated libraries in the current period. The introductory chapter briefly describes the theoretical and legislative definitions of regional functions performance, objectives, standards and funding at the nationwide level. It defines the objectives of the regional functions such as ensuring availability and a comparable quality of public librarian and information services for citizens in all parts of the Czech Republic, promoting effective labour distribution and coordination of professional librarian activities and efficient use of public financial resources. The second part is devoted to the performance of regional functions in the Central Bohemia Region. The period in which these functions are implemented is divided into two stages, which are compared. It describes the effect of the Concept of support for libraries from the budget of the Central Bohemia Region to the activities of libraries in the region, the consequences of reduced financial contribution to the regional activities in 2010-2011 and briefly suggests possible solutions. In the last chapter it presents the readers with the results of the survey, which examines the opinions of professional and non-professional libraries regarding the level of regional services in the years 2011-2012. The conclusion of the thesis is dedicated to a brief summary of the period analyzed and to the perspectives of the regional functions activities in the upcoming years.

Keywords

Regional system, regional functions, regional library, library cooperation, exchange stock collection, appointed library, operated library, basic library, The Central Bohemian Research Library in Kladno

Seznam zkratk

AKS	Automatizovaný knihovnický systém
MĚK	Městská knihovna
PIK	Program internetizace knihoven
PK	Pověřená knihovna
SVK	Středočeská vědecká knihovna
SDRUK	Sdružení knihoven
VISK	Veřejné informační služby knihoven
VKIS	Veřejné knihovnické a informační služby

Obsah:

PŘEDMLUVA	8
1 ÚVOD	10
2 REGIONÁLNÍ FUNKCE – TERMINOLOGIE, LEGISLATIVA, CÍLE, STANDARDY, FINANCOVÁNÍ	13
2.1 TERMINOLOGICKÉ VYMEZENÍ	13
2.1.1. <i>Definice termínu regionální funkce</i>	13
2.1.2. <i>Historie termínu regionální funkce</i>	13
2.1.3. <i>Definice souvisejících pojmů</i>	14
2.2 PRÁVNÍ NORMY, LEGISLATIVNÍ OPATŘENÍ, FINANCOVÁNÍ, KONCEPCE	15
2.2.1. <i>Příčiny legislativních změn</i>	15
2.2.2. <i>Právní normy</i>	16
2.2.3. <i>Cíle regionálních funkcí</i>	17
2.2.4. <i>Standardy regionálních funkcí</i>	18
2.2.5. <i>Zásady pro rozdělení finančních prostředků na výkon regionálních funkcí knihoven</i>	19
2.2.6. <i>Koncepce</i>	20
3 VÝKON REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ VE STŘEDOČESKÉM KRAJI V LETECH 2001–2005 A V LETECH 2006–2011	22
3.1 STŘEDOČESKÝ KRAJ	22
3.2 VÝKON REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ V KRAJI V LETECH 2001–2005	22
3.2.1 <i>Transformace střediskových systémů</i>	22
3.2.2 <i>Příprava krajského regionálního systému ve Středočeském kraji</i>	23
3.2.3 <i>Financování regionálních funkcí</i>	24
3.2.4 <i>Činnost Středočeské vědecké knihovny v Kladně</i>	26
3.2.5 <i>Činnost pověřených knihoven</i>	28
3.2.6 <i>Dílčí závěr</i>	34
3.3 VÝKON REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ V LETECH 2006–2011	35
3.3.1 <i>Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje</i>	35
3.3.2 <i>Financování regionálních funkcí</i>	38
3.3.3 <i>Činnost Středočeské vědecké knihovny v Kladně</i>	40
3.3.4 <i>Činnost pověřených knihoven</i>	42
3.3.5 <i>Dílčí závěry</i>	48
3.4 SROVNÁVACÍ ANALÝZA VÝKONU REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ VE SLEDOVANÝCH OBDOBÍCH	49
3.4.1 <i>Cíl analýzy</i>	49
3.4.2 <i>Analýza</i>	50
3.4.3 <i>Závěry</i>	54
3.5 VLIV KONCEPCE PODPORY KNIHOVEN Z ROZPOČTU STŘEDOČESKÉHO KRAJE NA ČINNOST VEŘEJNÝCH KNIHOVEN V KRAJI	57

4	PRŮZKUM ZAJIŠŤOVÁNÍ REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ V LETECH 2011–2012.....	65
4.1	PŘÍPRAVA PRŮZKUM	65
4.1.1	<i>Cíl průzkumu.....</i>	65
4.1.2	<i>Stanovení hypotéz.....</i>	65
4.1.3	<i>Metody průzkumu.....</i>	65
4.1.4	<i>Výběr vzorku.....</i>	66
4.2	SBĚR DAT	67
4.3	ANALÝZA DAT	67
4.4	ZÁVĚRY PRŮZKUMU.....	83
4.5	ODPOVĚĎ POVĚŘENÝCH KNIHOVEN	87
5	ZÁVĚR.....	89
6	POUŽITÁ LITERATURA	94
7	SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A PŘÍLOH	100

Předmluva

Tato diplomová práce je zpracována v souladu se schváleným zadáním. Jejím cílem je popsání výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji v letech 2001–2011 a komparace zajišťování regionálních služeb ve dvou obdobích: v letech 2001–2005 a 2006–2011. Rozhodujícím dokumentem zásadně ovlivňujícím výkon regionálních funkcí v kraji je Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje, která vstoupila v platnost 1. 1. 2006. Účelem práce je zjistit, jakým způsobem se implementace koncepce a snížení finančních prostředků na výkon regionálních funkcí promítlo do činnosti knihoven kraje. Při volbě tématu jsem vycházela ze skutečnosti, že jsem více než 15 let pracovala jako metodička střediskové a okresní knihovny. V této době jsem se zabývala zajišťováním metodické pomoci knihovnám okresu Praha-východ (jeden z okresů Středočeského kraje) a můj zájem o problematiku regionálních funkcí přetrvává dodnes. V současné době pracuji v Knihovně Eduarda Petišky v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi, která je ve Středočeském kraji a vykonávání regionálních funkcí činnost této knihovny ovlivňuje.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První z nich (*Úvod*) – čtenáře krátce uvede do problematiky výkonu regionálních funkcí, připomene důvody jejich vzniku, naznačí historické souvislosti a nejdůležitější legislativní dokumenty a stručně přiblíží fungování kooperačního systému knihoven ve Středočeském kraji. Kapitola druhá (*Regionální funkce – terminologie, legislativa, cíle, standardy, financování*) je zaměřena na teoretické vymezení pojmosloví, podrobnější zhodnocení historie budování kooperačního systému knihoven a přiblížení související legislativy. V nejobsáhlejší třetí kapitole (*Výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji v letech 2001–2005 a v letech 2006–2011*) je podrobně charakterizována činnost knihoven zajišťujících regionální služby, definovány dílčí závěry a provedena srovnávací analýza dvou sledovaných etap. Tato kapitola je dále věnována posouzení vlivu Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje na činnost veřejných knihoven v kraji. Poslední kapitola (*Průzkum zajišťování regionálních funkcí v letech 2011–2012*) obsahuje průzkum realizovaný mezi obsluhovanými knihovnami Středočeského kraje, který formou dotazníkového šetření zjišťoval názory pracovníků profesionálních i neprofesionálních knihoven kraje na úroveň regionálních služeb. Ve snaze o co největší aktuálnost práce je průzkum zaměřen na zjištění stavu nikoliv v letech 2010–2011, jak stanovuje zadání práce, ale je zkoumán stav v letech 2011–2012.

V práci jsou aplikovány následující metody: dedukce, srovnávací analýza, průzkum a studium zdrojů. Hlavním zdrojem informací jsou materiály zpracované Středočeskou vědec-

kou knihovnou v Kladně, event. Odborem kultury a památek Středočeského kraje Koncepce knihoven do roku 2010, Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje, statistické výkazy výkonu regionálních funkcí za roky 2003 - 2011, statistické výkazy finančního zabezpečení regionálních funkcí za roky 2003 - 2011. Většina těchto dokumentů není veřejně přístupná a byla získána od pracovníků Středočeské knihovny v Kladně a Národní knihovny ČR. Dalším důležitým pramenem jsou zprávy o plnění programu regionálních funkcí v letech 2002 - 2011 zpracované pracovníky Knihovnického institutu Národní knihovny ČR a Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Některé totožné statistické údaje se v jednotlivých dokumentech rozcházejí.

Diplomová práce je připravena v souladu s platnými vnitřními předpisy FF UK a dalšími metodickými pokyny a normativními dokumenty. Pro lepší přehlednost údajů, ze kterých charakteristika výkonu regionálních funkcí vychází, jsou zpracovány tabulky a grafy, které jsou vloženy přímo do textu práce. Informační zdroje jsou citovány v souladu s platnými citačními normami ISO 690 a ISO 690-2, pro citování v textu je použita Harvardská metoda.

Na závěr bych chtěla poděkovat všem, kteří se zasloužili o současnou podobu diplomové práce. V první řadě PhDr. Mileně Černé, konzultantce práce, za odborné vedení a doporučení k jejímu vypracování. Dále pak pracovníkům Středočeské knihovny v Kladně, jmenovitě p. E. Šenfildové a PhDr. R. Liškovi a Mgr. Ladislavě Zemánkové, pracovníci Knihovnického institutu Národní knihovny ČR, za pomoc při zajištění dokumentů nutných ke zpracování práce.

1 Úvod

Cílem práce je charakterizovat výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji v letech 2001–2011, zhodnotit vliv *Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje* na činnost knihoven v kraji a prostřednictvím průzkumu zjistit postoje obsluhovaných knihoven v aktuálním období.

Mezi primární důvody, pro které je nutné budovat regionální systémy knihoven, patří podle Tomáše Gece (2009), ředitele Moravské zemské knihovny v Brně, tyto:

„... informační potřeby uživatelů nemůže zajistit žádná samostatná knihovna, ale pouze dobře fungující systém spolupracujících knihoven jako celek ...“

„... kooperace knihoven je významným nástrojem efektivního využití vložených finančních prostředků; vzájemné sdílení informačních zdrojů a služeb, standardizace a sdružování vybraných činností je základem efektivnosti knihovnického systému“.

Uvedených skutečností si odborná knihovnická veřejnost společně s představiteli státní moci byla vědoma již v roce 1919. Nařízení vlády ČR z 5. listopadu 1919 doplňující zákon č. 430/1919 Sb. o veřejných knihovnách obecních stanovuje, že: *„hlavním úkolem ústředních knihoven je zapůjčování kolekcí četby obecním knihovnám v kraji (župě) formou tzv. přenosných knihoven na dobu dvou měsíců. Knihovnické ústřední knihovny má být zároveň odborným rádcem obecním knihovnám“.* Zákon č. 53/1959 Sb. o jednotné soustavě knihoven ukládá Státní knihovně ČR poskytovat metodickou pomoc knihovnám jednotné soustavy, definuje jednotnou síť knihoven a ústředním knihovnám jednotlivých sítí stanovuje povinnost pomoci knihovnám menším, zejména knihovnám vedeným dobrovolnými pracovníky. Velký rozvoj kooperačních systémů knihoven v regionu nastal v 60. a 70. letech 20. století. V důsledku transformace českého knihovnictví v 90. letech byla funkčnost těchto systémů narušena. K nápravě došlo až v roce 2001 a 2002, kdy byla legislativně oblast výkonu regionálních funkcí ošetřena zákonem č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, usneseními vlády ČR č. 195/2001 k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven a podpory regionálních kulturních aktivit a č. 68/2002 o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a Metodickým pokynem MK ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Na základě této legislativy byla zkvalitněná úroveň poskytování regionálních služeb a zajištěno jejich financování, v letech 2001–2004 prostřednictvím státní dotace, od roku 2005

prostřednictvím krajů. Podrobněji je historie spolupráce a kooperace knihoven zpracována v kapitole 2.2.1.

Funkční celokrajský systém spolupráce knihoven byl ve Středočeském kraji obnoven v roce 2001 na základě koncepčního materiálu *Budování systému kooperace veřejných knihoven Středočeského kraje*. Tento dokument definoval funkce a služby potřebné k zajištění odborné podpory Středočeské knihovny v Kladně a pověřených knihoven základním knihovnám regionu, stanovoval počet pověřených knihoven na 14 (později 15) a vymezil způsob financování. Při stanovení funkčnosti kooperačního systému bylo využito dobrých zkušeností získaných v rámci zajišťování regionálních služeb ve většině okresech v letech minulých, které byly aplikovány v celokrajském měřítku. Podrobněji je činnost SVK v Kladně a patnácti pověřených knihoven hodnocena v kapitole 3.2.

V roce 2005 došlo na základě Zákona 1/2005 Sb. o rozpočtovém určení daní a novely Zákona 257/2001 o veřejných informačních a knihovnických službách ke změně financování výkonu regionálních funkcí knihoven. Od tohoto roku přešla povinnost zajistit finanční prostředky na činnosti regionálního charakteru ze státu na samosprávu krajů. V souvislosti s touto změnou byla vypracována Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje, která byla implementována do činnosti knihoven v roce 2006. Tato koncepce upravila rozsah služeb, změnila počet pověřených knihoven z 15 na 5, modifikovala rozdělení finančních prostředků a přinesla do činnosti knihoven další změny, ne všechny pozitivní. Detailně jsou regionální služby v kraji charakterizovány v kapitole 3.2.

Rok 2006 se stal mezníkem v poskytování regionálních služeb ve Středočeském kraji a rozdělil více než desetiletou historii fungování programu regionálních funkcí na dvě období, které odlišuje tok finančních prostředků a způsob poskytování těchto služeb. Na základě podrobné analýzy aktivit SVK v Kladně a pověřených knihoven bude provedena komparace regionální činností v jednotlivých obdobích a posouzen vliv Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje na působení veřejných knihoven v kraji.

Aktuální stav knihovnictví ve Středočeském kraji byl negativně ovlivněn snížením částky určené na výkon regionálních funkcí o více než 50%. Průzkumem mezi knihovnami kraje bude ověřováno, zda a jakým způsobem nedostatek finančních prostředků ovlivnil činnost obsluhovaných knihoven. Zároveň bude zjišťována spokojenost se službami poskytovanými obsluhovaným knihovnám.

V závěru je stručně naznačena možnost fungování celokrajského kooperačního systému knihoven v současných podmínkách omezených finančních prostředků, podána aktuální in-

formace o stavu a možnostech výkonu regionálních funkcí v roce 2013 a posouzena budoucnost výkonu regionálních funkcí.

Práce je zpracována takovým způsobem, aby poskytla co největší množství údajů a informací o fungování regionálních služeb ve Středočeském kraji a mohla být v praxi využita např. při zpracovávání nové koncepce výkonu regionálních funkcí či aktualizace stávající.

2 Regionální funkce – terminologie, legislativa, cíle, standardy, financování

2.1 Terminologické vymezení

2.1.1. Definice termínu regionální funkce

Termín regionální funkce definuje Zákon 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) v § 2 takto: *"...funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti"* (Zákon 257/2001 Sb., 2004). Definici uvádí také KTD - Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy v heslu regionální funkce knihovny / regionální činnost knihovny (anglický termín regional functions of library) takto: *„Funkce zpravidla univerzální knihovny zaměřené na vymezený region. Jsou jimi zejména činnosti koordinační, poradenské a konzultační, meziknihovní služby, vzdělávací aktivity, shromažďování, zpracovávání, uchovávání a zpřístupňování dokumentů a informací o daném regionu.“* (Zemánková, 2003). Související heslo v této databázi je heslo regionální funkce pověřené knihovny, které zní *„Regionální funkce, jejichž plněním krajská knihovna smluvně pověří některé ze základních knihoven kraje. Jsou jimi především konzultační a poradenské služby, centrální nákup a zpracování knihovních fondů, budování výměnných fondů knihovních dokumentů a poskytování výměnných souborů, vzdělávání knihovníků apod.“* (Zemánková, 2003).

V dalších dokumentech, které se zabývají výkonem regionálních funkcí, se definice tohoto pojmu nevyskytuje.

2.1.2. Historie termínu regionální funkce

Termín regionální funkce či výkon regionálních funkcí je v české knihovnické terminologii ekvivalentem pojmů střediskové systémy, centralizované systémy, kooperační systémy či celookresní centralizované knihovnické systémy. Kdy se knihovnická veřejnost mohla s tímto pojmem setkat poprvé? Odpověď jsem hledala v odborném časopise *Čtenář* a ve sbornících z konference *Knihovny současnosti*.

Časopis Čtenář

V odborném knihovnickém periodiku *Čtenář* byla problematika fungování kooperačních systémů řešena průběžně. V roce 1992 Ilona Nemeškalová (1992) ve svém článku Pora-

denská a informační služba definuje cíle a úkoly kooperačních činností knihoven, které jsou nazývány regionálními službami. Ve *Čtenáři* z roku 1994 je termín regionální funkce zmiňován v článku Jaroslava Císaře (1994) „Úloha ministerstva kultury ČR v procesu transformace veřejných knihoven“. O rok později se tentýž termín objevil v článku „Transformace okresních a veřejných knihoven v ČR“ Jany Krulišové (1995). V tomtéž roce vyšel ve *Čtenáři* článek Haliny Molinové „Postavení regionální knihovny“, ve kterém je regionální funkcí myšlena funkce konkrétní knihovny. Jana Krulišová (1998) se zabývala regionálními funkcemi i v dalším článku „Informace o průzkumu organizačního začlenění knihoven a stavu zajištění regionálních funkcí na úrovni okresů ČR“ v roce 1998. V dalších letech se přispěvatelé do *Čtenáře* věnovali kooperačním knihovnickým systémům pravidelně, termín regionální funkce však nepoužívali. Opět se objevil až v roce 2001 v příspěvku Jana Helcelety „Regionální funkce aneb Jaké bude naše knihovnictví a knihovny po reformě veřejné správy“ (2001). Od tohoto roku, ve kterém byla zveřejněna Prostějovská výzva, již sledovaný termín ze stránek odborného knihovnického časopisu nezmizel.

Konference Knihovny současnosti

Na konferenci Knihovny současnosti termín regionální funkce použila poprvé ve svém příspěvku „Postavení regionální knihovny“ z roku 1995 Halina Molinová, ovšem pouze v souvislosti se zachováním a rozvojem regionální funkce konkrétní knihovny (Regionální knihovny Karviná). O rok později, v roce 1996, zmiňuje Jana Sodomková v příspěvku „Trendy vývoje veřejných knihoven“ (1996) regionální funkce v souvislosti s transformací bývalých okresních knihoven na městské s regionální funkcí. Sodomková již chápe tyto funkce jako odbornou poradenskou a metodickou pomoc veřejným a dalším knihovnám okresu. Podrobněji se zabývala regionálními funkcemi *Strategie knihoven ČR 1999–2003* (1998), která byla zveřejněna i na konferenci Knihovny současnosti v roce 1999. Od tohoto roku se pojem regionální funkce objevuje ve sbornících stále častěji, v letech 2001–2004 byl jeden blok konference věnován pouze výkonu regionálních funkcí.

Termín regionální funkce se v českém knihovnictví vyskytoval od poloviny devadesátých let minulého století, oficiální rámec mu dalo až usnesení vlády k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven a důvodová zpráva k tomuto usnesení, která vznikla již v roce 2000.

2.1.3. Definice souvisejících pojmů

„Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky“ (2005) pracuje s dalšími pojmy, kterými jsou:

Pověřená knihovna je základní knihovna v kraji, zapsaná v evidenci Ministerstva kultury, která na základě smlouvy uzavřené s krajskou knihovnou plní regionální funkce v rozsahu a na území smlouvou vymezeném.

Obsluhovaná knihovna je základní knihovna poskytující veřejné knihovnické a informační služby podle knihovního zákona, zapsaná v evidenci Ministerstva kultury, která uzavřela s pověřenou knihovnou smlouvu o poskytování regionálních služeb, v níž je označena jako jejich příjemce.

Neprofesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.

Profesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka vyšším než 15 hodin týdně.

Termíny profesionální a neprofesionální knihovna nejsou definovány v České terminologické databázi z oblasti knihovnictví a informační vědy, nacházejí se pouze v pracovní bázi, ale výše uvedený metodický pokyn s nimi pracuje a i v této práci budou používány.

2.2 Právní normy, legislativní opatření, financování, koncepce

2.2.1. Příčiny legislativních změn

Regionální funkce jsou souhrnem činností, v rámci kterých profesionální knihovny poskytují odbornou, konzultační a poradenskou pomoc menším profesionálním knihovnám a zejména knihovnám neprofesionálním. Prostředkem k naplnění základního cíle těchto činností, kterými je poskytování kvalitních služeb uživatelům, bylo vytvoření kooperačních knihovnických systémů. Spolupráci knihoven v regionu (župě) předpokládal již první knihovnický zákon. K naplnění myšlenky kooperace a spolupráce knihoven a odborné pomoci větších knihoven malým profesionálním a neprofesionálním knihovnám přispěl až Zákon 53/1959 Sb. O jednotné soustavě knihoven, který definuje soustavu knihoven (Zákon 53/1959, § 2, 3), „jednotlivé sítě knihoven určitého druhu (knihovny lidové, školní, vědecké, knihovny Revolučního odborového hnutí, technické knihovny, knihovny akademií věd, zdravotnické, knihovny ozbrojených sil apod.“) (Zákon 53/1959, § 5), V § 5, ods.2 pak stanovuje povinnost účinné pomoci „lépe organizovaných a vybavených knihoven knihovnám menším, zejména knihovnám vedeným dobrovolnými pracovníky“. (Zákon 53/1959 Sb. § 5, odst. 2). Rozvoj celookresních knihovnických systémů nastal v 60. letech minulého století, kdy se okresní knihovny staly faktickými centry knihoven všech sítí, nejen knihoven veřejných.

V 70. a 80. letech byly celookresní celky doplněny tzv. střediskovými systémy, v rámci kterých střediskové profesionální knihovny poskytovaly odbornou metodickou pomoc knihovnám neprofesionálním. Vzhledem k dobré dostupnosti a kvalitnímu personálnímu zabezpečení střediskové knihovny byla spolupráce knihovníků na dobré úrovni a fungování střediskového systému přineslo mnoho pozitiv. Pracovníci střediskových knihoven budovali kvalitní výměnné fondy, které byly formou cirkulačních soborů distribuovány do malých knihoven. Neprofesionální knihovníci byli odborně vedeni ve všech oblastech knihovnické práce a všechny knihovnické činnosti vykonávali na dobré úrovni. Negativem zmíněných systémů bylo centralizované řízení státu prostřednictvím krajských, okresních a střediskových knihoven a ideové zaměření knihovnické práce.

Počátkem 90. let došlo k transformaci českého knihovnictví. Systémy zajišťující kooperaci knihoven mohly nadále fungovat pouze na základě dohod zřizovatelů. V průběhu let vznikaly různé varianty dobrovolné spolupráce a pomoci v oblasti veřejných knihoven s rozdílnou náplní jednotlivých aktivit. V souvislosti se schválením zákona č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech již nemohly být městské knihovny vykonávající regionální funkce financovány prostřednictvím rozpočtů okresních úřadů. V důsledku tohoto opatření bylo nutné zajistit funkčnost uvedených systémů jiným způsobem.

Zákon 257/2001 Sb. o knihovnách a provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) určil kraje zodpovědné za výkon regionálních funkcí. Bylo však nutné literu zákona naplnit. V dubnu 2001 se v Prostějově sešli ředitelé vědeckých knihoven, knihoven v okresních městech a další zainteresované osoby na semináři nazvaném Regionální funkce. Na tomto setkání byly shrnuty problémy a naznačena budoucnost zajišťování regionálních funkcí. Účastníci setkání definovali základní cíle těchto funkcí, které byly deklarovány v tzv. Prostějovské výzvě. Byly připraveny podklady pro Program financování regionálních funkcí veřejných knihoven, definovány cíle těchto funkcí a navržen harmonogram dalších prací. Nutností bylo vytvoření efektivních krajských struktur regionálních funkcí a zajištění jejich financování. Na základě všech uvedených skutečností byly vypracovány potřebné právní normy a legislativní opatření (kap. 2.2.2) a výkon regionálních funkcí byl zapracován do celostátních i krajských koncepcí (kap. 2.2.3).

2.2.2. Právní normy

Zákon 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (2004) vymezuje regionální služby v § 2 písm. h) (viz kap. 2.1.1).

Novelizované znění tohoto zákona z roku 2006 obsahuje v § 11, odst. 3 následující ustanovení: „*Plnění regionálních funkcí zajišťuje kraj z peněžních prostředků svého rozpočtu*“

Usnesení vlády ČR č. 195/2001 k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven a podpory regionálních kulturních aktivit (2001) schvaluje způsob zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven. Ukládá ministru kultury předložit vládě návrh Programu financování regionálních funkcí veřejných knihoven a navrhnout příslušnou částku pro zajištění financování těchto funkcí v roce 2002. Předkládací zpráva k usnesení (2002) definuje celostátní koordinovaný systém jako soubor služeb označovaných pojmem regionální funkce. Nutnost existence systému vyplývá z poznání, že: „*žádná knihovna sama o sobě není schopna uspokojit široké spektrum uživatelských potřeb*“ (Předkládací zpráva, 2002). Specifikuje služby, které poskytuje knihovna s regionálními funkcemi knihovnám městským a obecním, popisuje formy financování celookresních systémů do roku 2000 a návrh způsobu financování od roku 2002. Součástí této zprávy je i návrh financování regionálních funkcí v roce 2001.

Usnesením č. 68/2002 o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven (2002) vláda schválila výše uvedený program a uložila ministru kultury jeho realizaci. Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven (2002) definuje cíle regionálních funkcí, způsob rozdělení dotací, pravidla poskytování a podmínky použití dotace a standardy pro výkon těchto funkcí. Důvodová zpráva k tomuto usnesení uvádí informace o funkcích regionálních služeb, předpokladech systému a způsobu jeho financování v letech 2001–2003.

Nařízení vlády ze dne 29. května 2002 č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven, definuje pravidla poskytování dotací (kap. 2.2.5)

Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky (2005) je obsáhlý dokument, který přispěl ke sjednocení postupů při výkonu regionálních funkcí knihoven a k vytvoření příznivých podmínek pro poskytování podpůrných služeb základním knihovnám. Podrobně stanovuje cíle regionálních funkcí knihoven, kritéria výběru knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí, zásady pro rozdělení finančních prostředků na výkon regionálních funkcí knihoven, standardy pro výkon regionálních funkcí knihoven.

2.2.3. Cíle regionálních funkcí

Regionální funkce jsou odborné knihovnické činnosti, které jsou zákonem č. 257/2001 Sb. definovány jako: „*...funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služ-*

by, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti“ (Zákon č. 257/2001 Sb., 2005, § 2)

Cílem regionálních funkcí je:

- Zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky.
- Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí.
- Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů.
- Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.
- Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji.
- Efektivní využití veřejných finančních prostředků.
- Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi.
- Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.
- Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).

(Metodický pokyn, 2005, odst. 2).

2.2.4. Standardy regionálních funkcí

Regionální funkce jsou realizovány formou služeb, jejichž rozsah může být i přes určitou standardizaci a metodické vymezení v jednotlivých regionech různý. Závisí na systému knihoven v konkrétním kraji, poptávce ze strany obsluhovaných knihoven a především úrovni finančního zajištění. Řídí se následujícími standardy pro výkon regionálních funkcí (Metodický pokyn, 2005, čl. 5):

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor
2. Statistika knihovnických činností
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady
4. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů
6. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce
7. Servis automatizovaného knihovního systému

Uvedené standardy, které byly zapracovány do metodického pokynu, vycházely z tezí Prostějovské výzvy, setkání ředitelů krajských a okresních knihoven uskutečněného 10. až 12. dubna 2001.

2.2.5. Zásady pro rozdělení finančních prostředků na výkon regionálních funkcí knihoven

V roce 2001 byly regionální funkce knihoven financovány prostřednictvím okresních či krajských úřadů nebo přímou státní dotací zřizovatelům městských knihoven, které tyto funkce zajišťovaly. Usnesením vlády České republiky ze dne 16. 1. 2002 č. 195 vstoupil v platnost program Podpora zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven, který kromě stanovení cílů a zaměření programu vymezil postup poskytování dotací, podmínky jejich čerpání, způsob kontroly a vyúčtování. Dotace byly přidělovány z finančních prostředků státního rozpočtu určených na realizaci programu na základě vyplněné Žádosti na poskytnutí dotací pro krajské knihovny a základní knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí podle § 15 odst. 1 písm. i) zákona č. 257/2001 Sb., evidované podle § 5 tohoto zákona. Tyto finanční prostředky rozdělovalo Ministerstvo kultury na základě metody proporcionálního financování, která zohledňovala počet obyvatel a počet základních knihoven zřizovaných obcemi v kraji.

Zákon 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní) (2005) ve své části č. 5 mění knihovní zákon a určuje : „ *V § 11 se na konci odstavce 3 doplňuje věta „Plnění regionálních funkcí a jeho koordinaci zajišťuje kraj z peněžních prostředků svého rozpočtu.“*. Od tohoto roku jsou finanční prostředky na výkon regionálních funkcí poskytovány z rozpočtu kraje provozovateli krajské knihovny a provozovateli dalších knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí. V případě pověřených knihoven jsou tyto prostředky poskytovány pouze na činnosti vymezené ve smlouvě o přenesení regionálních funkcí.

Způsob rozdělení finančního příspěvku na výkon regionálních funkcí stanovuje Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky (dále jen metodický pokyn) (2005). Tento pokyn umožňuje jednotlivým regionům specifický přístup k obsahu poskytovaných služeb. Sjednocuje postup při rozdělování částky navržené krajskou knihovnou ve spolupráci s příslušným orgánem kraje. Nebylo-li rozhodnuto jinak nebo pokud nedojde k dohodě, je poskytnutá částka rozdělena následujícím způsobem: Po odečtení částky pokrývající výkon regionálních funkcí krajskou knihov-

nou je z 55% zbývajících finančních prostředků stanovena průměrná částka na 1 obyvatele kraje (bez krajského města), ze 45 % průměrná částka na 1 základní knihovnu regionu. Jednotlivým pověřeným knihovnám připadne částka odpovídající počtu obyvatel obsluhované oblasti a počtu obsluhovaných základních knihoven. Krajské knihovně, která vykonává ve svém regionu funkci pověřené knihovny, náleží finanční prostředky vypočtené pro daný region.

2.2.6. Koncepce

Výkon regionálních funkcí byl zapracován do koncepcí rozvoje a strategií veřejného knihovnictví v České republice i v jednotlivých krajích.

Strategie knihoven České republiky 1999–2003 (1999) řešila situaci související s transformací okresních knihoven na městské a návazné podmínky fungování kooperačních knihovnických systémů. Definovala negativní jevy spojené s touto transformací a potvrdila oprávněnost obav o možný rozpad sítě veřejných knihoven v ČR.

Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010 (2005) v důvodové zprávě konstatovala stabilizaci systému veřejných knihoven v ČR podpořenou Programem podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven. V rámci tohoto programu vznikla síť 106 knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí, která ve spolupráci s krajskými knihovnami poskytovala servis a podporu knihovnám v menších obcích. Vlastní koncepce stanovuje úkol vytvořit stabilní a funkční systém knihoven v ČR, jeho právní a finanční zabezpečení i nutnost metodické a poradenské činnosti pověřených knihoven.

Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011–2015 (2012) definuje rozvoj regionálních funkcí knihoven v cíli č. 15 takto: *„Rozvíjet regionální funkce knihoven a formovat krajské systémy knihoven na principu spolupráce knihoven regionu s cílem dosáhnout poskytování standardizované úrovně VKIS bez ohledu na velikost obce a lokalitu, v níž knihovna působí. „*

Dílčí cíle, projekty, aktivity této koncepce jsou následující:

- Rozšířit a zefektivnit komunikaci s provozovateli knihoven - obcemi, ve spolupráci s pověřenými knihovnami
- Motivovat komunitu v péči o knihovnu
- Stabilizovat finanční a personální zajištění výkonu regionálních funkcí
- Preferovat pomoc knihovnám v malých obcích
- Zajišťovat a rozšířit nabídku celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven, motivovat k jejich stálému profesnímu růstu

- Rozšířit a zefektivnit vytváření a cirkulaci výměnných souborů knih a dalších dokumentů v rámci regionu
- Rozvíjet automatizované kooperativní zpracování knihovního fondu nakoupeného z prostředků obcí
- Preferovat podporu knihoven propagujících svoji činnost na webových stránkách

Krajské koncepce rozvoje regionálních funkcí řeší jejich zajišťování v jednotlivých krajích, které může být a je odlišné at' již v počtu obsluhovaných i pověřených knihoven či v rozsahu poskytovaných služeb a ve způsobu jejich financování.

Ve Středočeském kraji byl v roce 2001 vypracován materiál Budování systému kooperace veřejných knihoven Středočeského kraje (2001). Tento dokument byl podkladem pro rozvoj regionálních funkcí v letech 2002–2005, které byly financovány ze státního rozpočtu (kap. 3.2.2).

V návaznosti na změnu financování regionálních funkcí, v rámci které byla účelová státní dotace nahrazena finančními prostředky z krajského rozpočtu, byla v roce 2005 zpracována Koncepce rozvoje knihoven ve Středočeském kraji do roku 2010 (2005). Tato koncepce stručně analyzuje současný stav knihoven, konstatuje slabé a silné stránky, příležitosti a rizika veřejných knihovnických a informačních služeb a stanovuje cílový stav. Nejdůležitějším materiálem ovlivňující současnou úroveň zejména veřejného knihovnictví ve Středočeském kraji byla Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje (kap. 3.3.1).

Koncepční, koordinační, analytickou, metodickou a poradenskou činnost v oblasti regionálních funkcí zajišťuje Národní knihovna ČR ve spolupráci se sekci SDRUK pro regionální funkce, sekci veřejných knihoven SKIP a pracovníky krajských knihoven. Pravidelně jsou organizovány celostátní semináře Regionální funkce, které řeší problematiku výkonu regionálních funkcí na celostátní úrovni.

3 Výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji v letech 2001–2005 a v letech 2006–2011

3.1 Středočeský kraj

Středočeský kraj patří mezi největší kraje České republiky a zcela obklopuje hlavní město Prahu. Jeho rozloha (11 015 km²) zabírá téměř 14 % území ČR, počet obyvatel činil k 1.1.2010 celkem 1 247 533 osob (Charakteristika Středočeského kraje, 2012). Je vymezen územím 12 okresů: Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram, Rakovník. Po zrušení okresních úřadů k 31. 12. 2002 vykonává státní správu 26 obcí s rozšířenou působností. Tento kraj nemá krajské město, 1. ledna 2001 se největší město kraje Kladno stalo městem statutárním.

Sít knihoven kraje je poměrně hustá, počet knihoven zřizovaných obcemi činil v roce 2011 nejvíce ze všech krajů v republice - 851, z toho 104 profesionálních (a 1 krajská) (tb.č.1). Stav knihovního fondu byl v tomtéž roce 6 098 521, počet výpůjček 6 080 597, registrovaných čtenářů bylo evidováno 132 184, dětských čtenářů 34 522. Uživatelé knihoven kraje realizovali celkem 3 007 207 návštěv. Centrem sítě je Středočeská vědecká knihovna v Kladně, která byla k 1. 7. 2001 převedena z gesce Ministerstva kultury ČR do působnosti kraje. Přirozeným centrem kraje je Praha, do které jsou z důvodu lepší dosažitelnosti směřovány některé vzdělávací aktivity SVK v Kladně.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet knihoven	995	979	1004	961	751	812	852	825	847	847	851
z toho: krajská	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
profesionální	107	106	110	106	104	107	107	107	104	104	104
neprofesionální	876	888	893	854	646	704	744	717	738	738	746

Tb. č. 1 Počet knihoven v letech 2001 – 2011

3.2 Výkon regionálních funkcí v kraji v letech 2001–2005

3.2.1 Transformace střediskových systémů

Spolupráce a kooperace knihoven ve Středočeském kraji se kontinuálně vyvíjela již od dob první republiky, kdy byly nejprve okresní inspektoři, později pak knihovny ve větších městech, pověřovány odbornou pomocí knihovnám menším. V šedesátých letech 20. století bylo zahájeno budování celookresních centralizovaných systémů, v rámci menších územních celků pak systémů střediskových. Výsledkem bylo vytvoření funkčních mechanismů pomoci

větších profesionálních knihoven knihovnám menším (profesionálním i neprofesionálním). Přes veškerá negativa spojená s celospolečenskou situací byly výsledkem odborné činnosti metodiků (pracovníků zajišťujících poradenskou, konzultační a vzdělávací činnost okresní či střediskové knihovny) dobře fungující profesionální i neprofesionální knihovny respektující odborná doporučení ve všech oblastech knihovnické práce.

V devadesátých letech 20. století proběhla v České republice transformace veřejných knihoven. Kooperační systémy mohly nadále fungovat nikoliv na základě zásahu státu, ale na základě rozhodnutí zřizovatelů knihoven – obcí, zda budou regionální služby podporovat. Pouze ve výjimečných případech byl v této době zřizovatelem regionální knihovny (dřívější okresní) okresní úřad. Ve Středočeském kraji tomu tak bylo na okrese Praha-východ, kde do 31. 12. 2002 zřizoval Okresní knihovnu v Říčanech Okresní úřad Praha-východ. Průběh transformace knihovnictví nebyl v kraji jednotný, podoba nových kooperačních systémů byla v jednotlivých okresech odlišná. V některých regionech byla po zrušení okresní knihovny kontinuita kooperačního systému zachována, v některých byl výkon regionálních funkcí zachován pouze částečně, někde byl přerušen zcela. Přehled o datu transformace v jednotlivých okresech a počtu knihoven poskytne tabulka č. 2.

Okres	Počet knihoven celkem (r.2001)	Počet profes.knih.	Rok transformace
Benešov	108	15	1996
Beroun	86	10	1994
Kladno	80	10	1996
Kolín	93	11	1996
Kutná hora	62	7	1995
Mělník	64	4	1993
Mladá Boleslav	109	9	1997
Nymburk	98	7	1994
Praha-východ	86	10	1998
Praha-západ	56	11	1990
Příbram	58	7	1992/93
Rakovník	85	6	1998
Celkem	995	107	

Tb. č. 2 Transformace knihovnictví ve Středočeském kraji

3.2.2 Příprava krajského regionálního systému ve Středočeském kraji

Ve Středočeské vědecké knihovně v Kladně byl výkonem regionálních funkcí pověřen útvar ředitele. Rok 2001 byl věnován přípravě a tvorbě funkčního systému, jehož úkolem bylo zajistit výkon regionálních funkcí při zachování individuálních zvláštností jednotlivých knihoven a regionů. Východiskem pro připravovanou koncepci byla Prostějovská výzva (2001), která navrhla povinné regionální funkce, postup a harmonogram prací souvisejících

s jejich realizací od roku 2002 a definovala hlavní problémy. V létě roku 2001 byl vypracován materiál Budování systému kooperace veřejných knihoven Středočeského kraje. V jeho úvodu byly představeny veřejné knihovny kraje, zhodnocen konečný stav transformace střediskového systému a posouzena dosavadní spolupráce SVK v Kladně s ostatními knihovnami. Další část byla věnována přípravám realizace regionálních funkcí od roku 2002, formulaci problematických segmentů ve výkonu těchto funkcí a návrhu spolupráce s knihovnami, na které SVK v Kladně převede své pravomoci. Nedílnou součástí koncepčního materiálu byl funkční model krajské metodiky doplněný informacemi o finančním, personálním a materiálně technickém zabezpečení, systému práce a úkolech metodiky v kraji (příl. č. 1 a č. 2). V oblasti standardizace RF byly jako základní označeny standardy 1 – 5 (Poradenské a konzultační služby, Tvorba výměnného fondu, Cirkulace výměnných souborů, Vzdělávání, semináře a porady, Statistika), další standardy (pomoc při revizi a aktualizace knihovního fondu a tvorba regionálního fondu a regionálních databází) byly definovány jako výběrové. Zvláštní pozornost byla věnována způsobu financování regionálních funkcí, jak v krajské knihovně, tak v knihovnách pověřených. Tabulka č. 3 uvádí přehled o počtu pověřených a obsluhovaných knihoven v jednotlivých regionech v době vzniku nového kooperačního systému.

Region	Prof. knihovny	Neprof. knihovny	Celkem
Benešov	14	66	80
Beroun	8	51	59
Jílové u Prahy	10	43	53
Kladno	7	28	35
Kolín	10	51	61
Kutná Hora	6	52	58
Lysá nad Labem	1	11	12
Mělník	3	32	35
Mladá Boleslav	8	73	81
Nymburk	2	37	39
Poděbrady	1	38	39
Příbram	6	76	82
Rakovník	4	56	60
Říčany	9	59	68
Slaný	4	37	41
Celkem	93	710	803

Tb. č. 3 Počet pověřených a obsluhovaných knihoven

3.2.3 *Financování regionálních funkcí*

V roce 2001 byly regionální systémy ve Středočeském kraji financovány ze státního nebo územních rozpočtů. Výše příspěvků byla v jednotlivých okresech různá, odlišná byla i úroveň poskytovaných služeb. V některých okresech (např. okres Kutná Hora a Příbram)

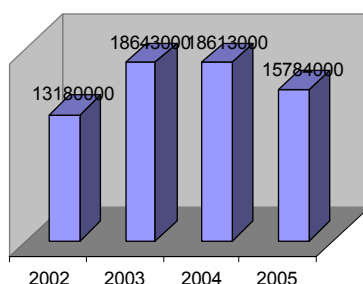
nebyla kooperace knihoven zajišťována institucionálně, fungovala pouze na bázi dobrých vztahů profesionálních a neprofesionálních knihoven z let minulých.

Od roku 2002 byly finanční prostředky na výkon RF zabezpečovány prostřednictvím státní dotace. Informace o výši dotace a čerpání finančních prostředků byly každoročně zachycovány ve Statistických výkazech financování RF určených NK ČR (tb. č. 5). V návaznosti na zákon č. 1/2005 Sb. o rozpočtovém určení daní přešla od roku 2005 povinnost financování ze státu na kraje.

Statistický výkaz financování RF	2002	2003	2004	2005
Spotřeba materiálu	6 218 158	7 918 393	7 497 107	5 783 469
z toho : nákup knihovního fondu	4 327 878	6 545 284	6 802 727	4 947 402
z toho : nákup DDHM	1 046 583	946 951	376 894	399 404
Spotřeba energie	115 618	259 820	251 031	224 316
Opravy a udržování	39 413	168 875	131 423	143 175
Cestovné	108 390	102 535	151 991	79 660
Ostatní služby	707 021	1 018 414	1 144 918	971 926
Mzdové náklady	4 170 465	5 893 059	6 539 766	6 226 862
Zákonné sociální pojištění	1 300 301	1 707 502	1 967 806	2 170 391
Sociální náklady	218 574	453 748	446 442	131 423
Jiné ostatní náklady	20 670	94 531	31 382	27 608
Ostatní provozní náklady	132 666	240 893	337 504	269 242
Provozní náklady celkem	13 018 679	17 857 771	18 499 368	16 028 071
Investiční náklady	55 213	420 000	41 000	0
Náklady celkem	13 071 418	18 277 771	18 540 368	16 028 071
Přidělená dotace	13 180 000	18 643 000	18 613 000	15 764 000

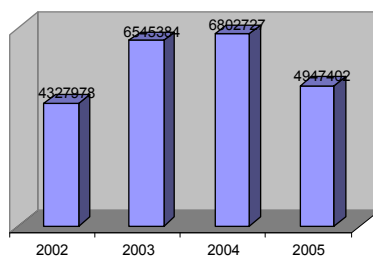
Tb. č. 4 Sumář výkazů financování RF v letech 2002 – 2005

Celková výše dotace se pohybovala od 13 180 000 v roce 2002, přes více než 18 milionů v letech 2003 a 2004 k 15 764 000 v roce 2005 (tb. č. 4, graf č. 1). Od roku 2003 mělo financování regionálních funkcí ve Středočeském kraji sestupnou tendenci.

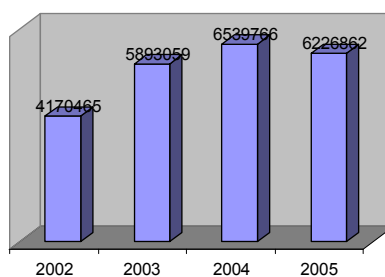
Graf č. 1 Výše dotace na výkon RF

Na nákup dokumentů do výměnných fondů pověřených knihoven bylo v roce 2002 použito 32,84 %, v roce 2003 35,11 %, v roce 2004 36,55 % a v roce 2005 31,38 % z celkové dotace určené na výkon regionálních funkcí (graf č. 2).

Graf č. 2 Dotace na nákup výměnného fondu

Dalším sledovaným ukazatelem jsou mzdové náklady, které v letech 2002 -2004 stou-
paly, v roce 2005 došlo k poklesu. V roce 2002 bylo na tuto položku použito 31,64 % celkové
dotace, v roce 2003 31,61 %, v roce 2004 34,15 % a v roce 2005 již 39,50 % z celkové dota-
ce (graf č. 3)..

Graf č. 3 Mzdové náklady

3.2.4 Činnost Středočeské vědecké knihovny v Kladně

Výkon regionálních funkcí zajišťoval v SVK v Kladně Útvar ředitele, který byl v roce
2003 přejmenován na Odbor kooperace knihoven, v současnosti Krajské knihovnické cent-
rum. Byl střediskem spolupráce knihoven v kraji, zajišťoval plánovací, analytickou, poraden-
skou a konzultační činnost, připravoval nezbytné podklady, zpracovával statistické údaje, byl
nápomocen pověřeným knihovnám při zpracování smluv. Mezi důležité úkoly tohoto útvaru
patřilo pravidelné hodnocení projektů na výkon regionálních funkcí v kraji a předání zjiště-
ných výsledků Národní knihovně ČR.

Již hodnocení činnosti za rok 2002 vyznačovalo jako největší problém výkonu regionál-
ních funkcí pozdní přidělování dotací a nevyhovující termín převodu peněz na účty přísluš-
ných knihoven nebo jejich zřizovatelů. Na druhé straně konstatovala Výroční zpráva SVK
v Kladně za rok 2002 (2003), že výsledkem roční kooperace knihoven byla obnova a posilo-
vání profesních vazeb mezi knihovnami (vertikálních i horizontálních) a vytváření dobrých
osobních vztahů. Cílové knihovny (profesionální a neprofesionální) hodnotily aktivity vyplý-
vající z výkonu regionálních funkcí pozitivně. Pomoc pověřených knihoven přispívala ke
zvýšení prestiže knihoven v obcích.

Dokument Plnění projektu na výkon regionálních funkcí v roce 2003 (2004) charakterizoval pozitiva a negativa jednotlivých standardů a jejich dopad na obsluhované knihovny. Stanovil předpoklady splnění projektu na výkon regionálních funkcí v roce 2004. Ty spočívaly zejména ve včasném přidělení dostatečné finanční dotace, v kvalitním personálním obsazení pozice metodika pověřené knihovny, v ochotě obsluhovaných knihoven a jejich zřizovatelů ke spolupráci, ve zlepšení technického vybavení veřejných knihoven, zvyšování kvalifikace knihovníků a v jejich dalším vzdělávání. Důležitou součástí činnosti pověřených knihoven bylo zajišťování vyšší informovanosti obecních zastupitelů o problematice veřejného knihovnictví.

Obdobná zpráva (Plnění projektu, 2005) hodnotící rok 2004 uváděla podstatná negativa. Nejzásadnějším problémem byl způsob financování. Zpoždování roční účelové dotace bez možnosti včasných finančních záloh neumožňovalo zajištění kontinuity v jednotlivých letech. Dodržení termínu vyúčtování stanoveného na 15. leden bylo velice náročné. Výše dotace nerespektovala prokazatelný nárůst nákladů, zejména zvýšení cen služeb a daňové změny. Problematický byl také nárůst svazků výměnného fondu, který vyžadoval větší prostory. Velkým úkolem v tomto roce byla prezentace a rozšíření Programu internetizace knihoven. Pozitivní dopad výkonu regionálních funkcí bylo možné pozorovat zejména ve standardech Poradenská a konzultační činnost, Statistika, Vzdělávání knihovníků a Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce.

Komentář ke Statistickému výkazu výkonu regionálních funkcí pověřených knihoven Středočeského kraje za rok 2005 (2006) uváděl jako hlavní náplň činnosti Odboru kooperace knihoven vypracování nového systému podpory regionálních funkcí od roku 2006 (na základě usnesení Rady kraje č. 52-07/2005/RK ze dne 30.3.2005). Jejím výsledkem byla Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje. Nejdůležitějším úkolem byla příprava implementace nového systému práce takovým způsobem, který zajistil fungování veřejného knihovnictví ve Středočeském kraji již od ledna 2006 dle nové koncepce. Byly připravovány návrhy rozpočtů, návrhy nově koncipovaných smluv, probíhala jednání s příštími distributory o nákupu knih pro výměnný fond a řešena problematika systému s řediteli nově pověřených knihoven

Pro potřeby knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí i pro všechny knihovny další zpracoval útvar ředitele vzorové materiály nutné pro podání přihlášky do evidence knihoven na MK ČR, vzory zřizovací listiny pro různé typy knihoven, vzor knihovního řádu, vzor smlouvy mezi pověřenou knihovnou a knihovnou-příjemcem regionálních služeb,

vzor směrnice na ochranu osobních údajů. Všechny vzorové dokumenty byly vystaveny na webové stránce SVK v Kladně, v oddíle Pro knihovny.

Každoročně byly zpracovávány statistické výkazy financování regionálních funkcí a statistické výkazy výkonu regionálních funkcí. První dokument podrobně informoval o finanční náročnosti těchto funkcí od výdajů na nákup knihovního fondu, přes mzdové náklady po cestovné a další služby. Druhý pak referoval o počtu pracovníků, počtu obsluhovaných knihoven a zajištění standardů výkonu regionálních funkcí:

3.2.5 Činnost pověřených knihoven

V letech 2002–2005 zajišťovalo výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji 15 pověřených knihoven, jejichž vedení každoročně uzavíralo s SVK v Kladně smlouvy o zabezpečení výkonu regionálních služeb. Jednalo se o knihovny v bývalých okresních městech či o několik dalších městských knihoven, které měly s poskytováním odborné pomoci zkušenosti. Personální obsazení pověřených knihoven korespondovalo s požadavky kladenými na výkon regionálních funkcí a i další předpoklady (prostorové a technické zabezpečení, souhlas jejich provozovatele s výkonem regionálních funkcí, provozování AKS) byly splněny. V roce 2002 se jednalo se o následující knihovny:

Zdroj: Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje

Městská knihovna Benešov

MěK Benešov byla centrem celookresního kooperačního systému okresu Benešov, který vznikl v 60. letech 20. století. Od roku 1996 byla na základě smluv mezi okresním a městským úřadem centrem kooperačního systému knihoven okresu. Systém plynule pokračoval i v letech 2002 – 2005.

Městská knihovna Beroun

Celookresní kooperační systém fungoval na okrese Beroun od 60. let 20. století do roku 1993, kdy jednotlivé profesionální knihovny přešly do gesce městských úřadů. Výkon regionálních funkcí byl omezeně zachován pouze ve 4 střediskových knihovnách (včetně MěK Beroun). V návaznosti na realizaci Programu projektu na výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji byla funkčnost systému pro základní knihovny okresu obnovena.

Státní vědecká knihovna v Kladně

SVK v Kladně kontinuálně vykonávala činnost pověřené knihovny pro okres Kladno. Do roku 1996 bylo do střediskového systému zapojeno 11 profesionálních knihoven. Od roku 1997 na základě smluv se zřizovateli knihoven poskytovala konzultační, metodické a vzdělávací služby, budovala výměnný fond a zajišťovala cirkulaci výměnných souborů v okrese. V rámci nového systému plnila SVK v Kladně funkci pověřené knihovny.

Městská knihovna Kolín

Střediskový systém budovaný na okrese Kolín od 60. let, do kterého bylo zahrnuto 10 profesionálních knihoven, se rozpadl v roce 1996. V roce 2001 byla na kooperaci knihoven okresu Kolín vydána částka 200 000 Kč, v rámci které byly v omezené míře zajišťovány standardní činnosti. Na tyto aktivity bylo roce 2002 navázáno.

Městská knihovna Kutná Hora

Střediskový systém budovaný na okrese Kutná Hora od 60. let byl v plném rozsahu zrušen rozhodnutím přednosta okresního úřadu k 31. 12. 1995. V roce 2002 bylo nutné činnost oddělení regionálních služeb zcela obnovit.

Městská knihovna Mělník

Střediskový systém ukončil svou činnost rozhodnutím okresního shromáždění v roce 1993. V roce 2000 se zřizovatel Městské knihovny Mělník zavázal po dobu deseti let zabezpečovat financování regionálních služeb. Plynule bylo zajišťováno fungování regionálního systému v letech 2002 – 2005.

Knihovna města Mladá Boleslav

Střediskový systém se ve své původní podobě začal rozpadat v roce 1996, kdy knihovny přecházely do působnosti obcí. Ačkoliv od roku 1997 bylo zřizovatelem knihovny město Mladá Boleslav, okresní úřad přispíval každoročně na výkon regionálních funkcí a umožnil tak plynulý přechod na nový systém.

Městská knihovna Lysá nad Labem

MěK Lysá nad Labem zajišťovala střediskový systém do roku 1994, po té zabezpečovala jen základní poradenskou a konzultační činnost. Od roku 2002 se stala pověřenou knihovnou pro část knihoven okresu Nymburk.

Městská knihovna Nymburk

Střediskový systém byl na okrese Nymburk dobudován v roce 1968, k jeho zrušení bez náhrady došlo v roce 1994, kdy byla knihovna v Nymburce převedena do působnosti města. Na obnovení regionálního systému spolupracovala s dalšími pověřenými knihovnami okresu.

Městská knihovna Poděbrady

Tato knihovna přestala regionální funkce vykonávat v roce 1994, k jejich obnovení došlo v roce 2002, kdy se stala pověřenou knihovnou pro část okresu Nymburk

Husova knihovna Říčany

Husova knihovna Říčany začala plnit funkci okresní knihovny pro okres Praha-východ v roce 1988, kdy sem byly činnosti regionálního charakteru převedeny z Okresní knihovny v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi. Střediskový systém byl dobudován až počátkem 80. let. V roce 1998 přešlo 10 profesionálních knihoven do působnosti obcí, zřizovatelem Husovy knihovny zůstal Okresní úřad Praha-východ. Kooperační systém byl zachován a bylo možné plynule přejít na jiný způsob financování.

Městská knihovna Jílové u Prahy

Střediskový systém se rozpadl již v roce 1990, kdy byla zrušena Okresní knihovna Praha-západ. V roce 1999 byla kooperací knihoven na tomto okrese pověřena Městská knihovna v Jílovém u Prahy, která převzala také funkci pověřené knihovny v novém systému.

Knihovna Jana Drdy Příbram

Na okrese Příbram došlo k rozpadu střediskového systému bez náhrady v letech 1992 -1993. Z původních 9 profesionálních knihoven zbylo 7, z původních 8 středisek jediné – při Městské knihovně manželů Tomanových v Rožmitále pod Třemšínem, jehož činnost byla financována městem. Z tohoto důvodu bylo nutné regionální systém veřejných knihoven okresu Příbram vybudován znovu.

Městská knihovna Rakovník

Okresní knihovna Rakovník byla od 1. 1. 1998 převedena do působnosti města, avšak okresní úřad nadále přispíval na výkon regionálních funkcí. Kontinuita kooperačního systému knihoven byla zachována.

Knihovna Slaný

Tato knihovna nebyla uvedena v materiálu Budování systému kooperace veřejných knihoven Středočeského kraje mezi pověřenými knihovnami. Od r. 2001 byla však uváděna mezi pověřenými a všechny sledované činnosti vykonávala.

Výše uvedené knihovny zajišťovaly služby vycházející z jednotlivých standardů RF určených metodickým pokynem s přihlédnutím k podmínkám konkrétních regionů a knihoven. Úroveň poskytovaných služeb byla ovlivněna počtem obsluhovaných knihoven v regionu a výší finančních prostředků určených na regionální služby. Počet obsluhovaných knihoven, výše pracovních úvazků, objem mzdových prostředků a způsob naplňování jednotlivých standardů bude podrobně charakterizován v další části práce. K hodnocení činnosti budou použity statistické výkazy výkonu a financování regionálních funkcí a zprávy zpracované SVK v Kladně. Vzhledem k tomu, že v roce 2002 nebyly výkazy zpracovány a v roce 2003 byly vypracovány jen v souhrnné formě, byly soustředěny pouze údaje za roky 2004 a 2005.

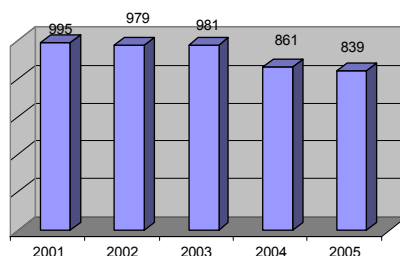
Počet obsluhovaných knihoven, pracovních úvazků a výše mzdových prostředků

Počet obsluhovaných knihoven, výše pracovních úvazků a objem mzdových prostředků měl velký vliv na kvalitu poskytovaných služeb.

Pověřená knihovna	Počet obsl. knih.2001	Počet obsl. knih. 2002	Počet obsl. knih.2003	Počet obsl. knih. 2004	Počet obsl. knih.2005
Benešov	108	108	103	85	82
Beroun	86	86	79	60	69
Jílové u Prahy	56	56	57	53	53
Kladno	80	74	39	34	35 (bez SVK)
Kolín	93	93	82	61	61
Kutná Hora	62	62	62	59	60
Lysá n.Labem	0	12	12	9	12
Mělník	74	64	74	39	39
Mladá Boleslav	109	109	105	84	82
Poděbrady	0	18	39	39	39
Nymburk	98	68	40	61	39
Příbram	58	58	88	84	82
Rakovník	85	85	85	82	60
Říčany	86	86	75	70	71
Slaný	0	0	41	41	41
Celkem	995	979	981	861	839

Tb. č. 5 Počet obsluhovaných knihoven

Počet obsluhovaných knihoven se pohyboval mezi 995 knihovnami v roce 2001 po 839 knihovnami v roce 2005. Průměrně připadalo na 1 pověřenou knihovnu 57 až 65 obsluhovaných knihoven. Množství obsluhovaných knihoven v regionech bylo rozloženo nerovnoměrně, nejméně knihoven bylo v regionu Lysá n.L., nejvíce v regionu Mladá Boleslav.

Graf č. 4 Počet obsluhovaných knihoven

Počet pracovních úvazků nebyl v uvedených letech stejný, poklesl o 3,96, mzdové náklady byly sníženy o 313 404 Kč (rozdíl 1 113 404 je způsoben 800 000 Kč určenými krajské metodice, které nejsou v tabulce uvedeny). Mzdové ohodnocení pracovníků i výše mzdy na 1 pracovní úvazek bylo v jednotlivých knihovnách značně rozdílné (tb. č. 6). Tato skutečnost ovlivňovala aktivity pověřených knihoven a náplň jednotlivých standardů RF

Pověřená knihovna	Počet úvaz. 2004	Počet úvaz. 2005	Mzdové náklady 2004	Mzdové náklady 2005	Prům. mzda na 1 úv. 04	Prům. mzda na 1 úv. 05	Úv. na 1 obsluh. knih. 04	Úv. na 1 obsluh. knih. 05
Benešov	3,5	2,47	619 000	483 000	138 000	195 547	0,04	0,03
Beroun	2,0	1,75	354 992	316 500	158 000	180 847	0,03	0,02
Jílové	2,0	2,00	514 766	448 000	257 383	224 000	0,04	0,04
Kladno	5,6	1,35+3,75	773 000	279 000*	138 036	206 667	0,16**	0,04
Kolín	2,7	2,625	452 994	414 000	153 333	156 226	0,04	0,04
Kutná Hora	2,0	2	402 882	354 000	177 000	201 441	0,03	0,03
Lysá n.Labem	0,3	0,3	66 000	66 000	220 000	220 000	0,03	0,025
Mělník	1,9	2	392 043	281 000	147 000	140 500	0,05	0,05
Mladá Boleslav	3,3	3,25	683 300	694 977	210 000	213 839	0,04	0,04
Poděbrady	1,0	1	99 000	192 000	99 000	192 000	0,02	0,02
Nymburk	2,0	1	349 000	219 000	109 500	219 000	0,03	0,03
Příbram	2,5	2	549 000	540 679	216 272	270 340	0,03	0,02
Rakovník	2,0	2	384 000	358 000	192 000	179 000	0,02	0,03
Říčany	3,5	3	677 000	582 000	193 429	198 200	0,05	0,04
Slaný	1,0	1	222 789	198 206	222 789	198 206	0,02	0,02
Celkem	35,3	31,35	6 539 766	5 426 362	185 262	225 253	0,04	0,03

Tb. č. 6 Počet pracovních úvazků a výše mzdového fondu

Naplňování standardů regionálních funkcí

Činnost pověřených knihoven vycházela z metodického pokynu a soustředila se na plnění následujících standardů, které reprezentují požadavky na způsob a úroveň plnění regionálních funkcí:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů
2. Statistika knihovnických činností
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady
4. Tvorba výměnných knihovnických fondů, jejich cirkulace a distribuce
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů
6. Nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce
7. Servis automatizovaného knihovnického systému

Naplňování standardů RF se v jednotlivých regionech mohlo lišit kvalitou či kvantitou v závislosti na finančním zabezpečení RF a specifických podmínkách regionu. Informace o činnosti jednotlivých PK byly čerpány z hodnotících zpráv a z tabulky. č. 7, která sumarizuje údaje vypovídající o realizaci jednotlivých standardů.

Odborná poradenská činnost (Standard č. 1) poskytovaná formou metodických návštěv a konzultací měla mírně klesající tendenci. Aktivity pověřených knihoven byly zaměřeny na aktuální problémy: zajištění evidence neprofesionálních knihoven na MK ČR, internetizaci knihoven, pomoc při zpracování žádostí a grantů, využívání výpočetní techniky. Počet konzultací a návštěv byl závislý na počtu a zájmu knihoven a personálním obsazením oddělení regionálních služeb.

Na základě Standardu č. 2 poskytovaly každoročně pověřené knihovny pomoc základním knihovnám při statistického vykazování.

Vzdělávací aktivity (standard č. 3) byly zaměřeny na zvyšování počítačové gramotnosti, zkvalitňování odborných znalostí knihovníků z oblasti knihovnické techniky, informovanosti o aktuálních problémech knihovnictví a literárních znalostí. Problémem byla malá návštěvnost neprofesionálními knihovníky

Cílem standardu č. 4 Tvorba výměnných fondů, jejich cirkulace a distribuce bylo zajištění kvalitních, aktuálních a odborně zpracovaných knihovních fondů a jejich efektivního využití. Ačkoliv počet nově nakoupených knih do výměnných fondů pověřených knihoven se meziročně snížil o 8 611 svazků, tyto knihovny rozeslaly v roce 2005 o 93 souborů více, nárůst počtu zapůjčených svazků stoupl o 11 000.

V rámci naplňování standardu č. 5 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů obsloužily pověřené knihovny v roce 2005 o 4 knihovny více než v roce 2004. Problémem byla neochota zejména neprofesionálních knihovníků vyřazovat zastaralý fond a neschopnost provést fyzickou revizi fondu samostatně. Vzhledem k časové náročnosti provádění těchto činností zajišťovaly pověřené knihovny tyto činnosti pouze minimálně.

Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (standard č.6) byl realizován pouze některými knihovnami v omezeném rozsahu. Bylo nakoupeno mezi 2526 – 6 277 svazky.

Pomoc obsluhovaným knihovnám v rámci standardu č. 7 Servis AKS byla poskytována pouze několika knihovnám

Statistický výkaz RF	2002	2003	2004	2005
Počet pracovníků zajišťujících RF	28,468	34,27	35,74	31,46
počet obsluhovaných knihoven	982	981	861	839
Poradenská a konzultační činnost				
počet obslužených knihoven	856	846	1067	879
počet poskytnutých konzultací	1959	1866	1836	1873
počet metodických návštěv	1279	1390	1438	1144
Statistika knihovnických činností				
počet obslužených knihoven	1040	1004	961	969
počet zpracovaných statistických výkazů	977	952	936	972
Vzdělávání knihovníků, semináře				
počet obslužených knihoven	737	377	677	538
počet všech vzdělávacích akcí*	81	96	112	77
z toho :počet akcí v rámci RF	81	72	108	60
počet všech účastníků*	1418	1130	1556	1053
Porady				
počet obslužených knihoven	293	354	448	424
počet akcí	48	54	69	53
počet účastníků	610	558	615	571
Pomoc při revizi a aktualizaci KF	0			
počet obslužených knihoven	218	232	187	124
počet revidovaných k.j.	141140	139808	164637	142498
počet revidovaných knihoven	48	71	68	64
Nákup KF z prostředků obcí				
počet obslužených knihoven	113	94	86	87
počet knihovních jednotek	4728	3262	2776	2414
Zpracování KF z prostředků obcí	0			
počet obslužených knihoven	109	99	93	89
počet zpracovaných knihovních jednotek	4728	6277	3245	2526
Výměnný fond				
stav výměnného fondu k 31.12. sledovaného roku	137728	188441	212521	248819
roční přírůstek VF	31433	42449	41078	32467
Cirkulace VF				
počet obslužených knihoven	551	692	767	818
počet expedovaných souborů	1565	2169	2514	2607
počet svazků v souborech	62288	89706	101950	112950
Servis výpočetní techniky				
počet obslužených knihoven	4	14	21	30
počet akcí	4	18	23	19

Tb. č. 7 Sumář výkonu RF v kraji za roky 2002 – 2005

3.2.6 Dílčí závěr

Výkon regionální funkcí v letech 2001–2005 zajišťovalo ve Středočeském kraji 15 pověřených knihoven, které zabezpečovaly činnosti vycházející ze všech 7 standardů uváděných v metodickém pokynu.

Dotace na výkon regionálních funkcí byla poskytována státem prostřednictvím zřizovatelů pověřených knihoven v objemu finančních prostředků uvedených v tabulce č. 4. Způsob financování, který neumožnil bezprostřední návaznost činností v jednotlivých letech, patřil k největším problémům výkonu regionálních funkcí. Výše dotací nereflektovala nárůst nákladů a daňové změny, způsob přidělování finančních prostředků na základě dotačního řízení byla nevyhovující.

Počet obsluhovaných knihoven se měnil v návaznosti na úroveň nabízených služeb a způsob komunikace knihovníků se zástupci obecních úřadů a knihoven. Kooperace, jejímž výsledkem bylo posílení profesních vazeb mezi knihovnami, přinesla cílovým knihovnám zkvalitnění knihovních fondů, pomoc při zpracování statistických výkazů, aktualizaci a revizi fondu knihovny, hodnotnější vzdělávání knihovníků a možnost odborných konzultací.

Personální zajištění výkonu regionálních funkcí mělo nejprve stoupající tendenci, počet pracovních úvazků byl zvýšen o 7,27, později poklesl o 4,28 úvazku.. Porovnáním z celorepublikovými údaji bylo zjištěno, že počet úvazků značně převyšuje průměrný počet úvazků v ČR. Tento fakt je způsobem velkým počtem obsluhovaných knihoven v regionu (tb. č. 6).

Pověřenými knihovnami ve Středočeském kraji byly naplňovány všechny standardy definované metodickým pokynem. Největší zájem ze strany obsluhovaných knihoven byl o konzultace a metodické návštěvy, doplňování knihovního fondu formou souborů výměnného fondu a vzdělávací aktivity (zejména z oblasti profesionálních knihoven).

3.3 Výkon regionálních funkcí v letech 2006–2011

3.3.1 Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje

Zákonem 1/2005 Sb., který mění zákon č 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní (2005) došlo k zásadní změně ve způsobu financování výkonu regionálních funkcí. Aktivity spojené s výkonem regionálních funkcí byly od roku 2005 financovány z rozpočtu Středočeského kraje. V návaznosti na uvedené změny bylo nutné učinit klíčové rozhodnutí a připravit systémovou změnu. Zpracování nové struktury kooperace veřejných knihoven ve Středočeském kraji zajistil tým pracovníků SVK Kladno, ředitelů pověřených knihoven a pracovníků odboru kultury a památkové péče krajského úřadu (Výroční zpráva, 2006). Byla zpracována Koncepce rozvoje knihoven ve Středočeském kraji do roku 2010 (2005), jejíž součástí byla SWOT analýza stavu knihovnictví v kraji (definovány slabé a silné stránky, příležitosti a rizika) a stanoven následujících cílový stav v roce 2010:

- Zajištění dostupnosti VKIS bez rozdílů ve všech obcích a místech kraje.
- Vyrovnání rozdílů mezi poskytováním informačních a knihovnických služeb obyvatelům měst a malých obcí.
- Zvyšování kvality VKIS v návaznosti na informační potřeby uživatelů.

- Účelná dělba práce a koordinace odborných činností mezi jednotlivými druhy a typy knihoven.
- Efektivní využívání veřejných finančních prostředků.
- Garance průběžné aktualizace knihovního fondu veřejných knihoven regionu.
- Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.
- Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).
- Využívání v podstatně větším rozsahu meziknihovních služeb.
- Trvalá spolupráce knihoven různých typů.
- Digitalizace nejcennějších dokumentů uložených ve speciálních a konzervačních fondech knihoven všech typů.

Koncepce stanovuje i způsob dosažení cílového stavu.

Nejzávažnějším dokumentem upravujícím fungování veřejného knihovnictví ve Středočeském kraji byla Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje (2005) schválená usnesením Zastupitelstva Středočeského kraje č. 79-6/2005/ZK ze dne 19.9.2005, která vstoupila v platnost 1. ledna 2006. Obsáhlý materiál zahrnuje informace o typologii knihoven, jejich hierarchii a kooperačních a metodických vazbách. Definiuje přímou podporu knihoven zřizovaných obcemi a podporu nepřímou. Přímá podpora je realizována dotačním programem pro základní knihovny určeným na neinvestiční výdaje, zejména na zlepšení prostřední obecních knihoven, v němž dochází k poskytování veřejných služeb a k celkovému zkvalitnění technických podmínek pro tuto činnost (Středočeský fond, 2012)

Za přímou účelovou dotací koncepce považuje také dotaci pro pověřené knihovny, která je kompenzací za výkon služby pro kraj. Nepřímou podporou je myšlena celokrajská regionální funkce SVK v Kladně a podpora knihoven prostřednictvím systému regionálních funkcí. Nejdůležitější změnou této koncepce bylo vytvoření nových regionů a snížení počtu pověřených knihoven z 15 na 5 (tb. č. 9)

Region	Počet knihoven profesionálních	Počet knihoven neprofesionálních	Celkem
Benešov	20	105	125
Kladno	28	167	195
Kutná Hora	21	176	197
Mladá Boleslav	19	136	155
Příbram	15	126	141
Celkem	103	710	813

Tb. č. 8 Pověřené knihovny, obsluhované knihovny

Důsledkem této změny byl nárůst počtu obsluhovaných knihoven na jednu pověřenou knihovnu z 57 v roce 2005 na 163 v roce 2006.

Koncepce podpory knihoven vychází z Melodického pokynu (2005) „...avšak konstatuje, že Metodický pokyn MK ČR je pouze doporučením, kterými kraje nejsou vázány. Optimální nastavení systému podpory knihoven v kraji je záležitostí každého kraje, protože jde o činnost, kterou kraj vykonává v rámci své samostatné působnosti a z tohoto důvodu koncepce „ministerskou metodiku nerespektuje v její deklarované snaze přispět „ke sjednocení postupu při výkonu regionálních funkcí knihoven“. Ze sedmi standardů definovaných metodickým pokynem koncepce počítá pouze s těmito (tb. č. 9 a Příl. č. 3):

Číslo standardu dle metod. pokynu	Popis	Číslo reg. funkce dle koncepce
Standard č. 1 Standard č. 2 Standard č. 5	Poradenská, konzultační plánovací a rozborová činnost (včetně sběru statistických dat a zpracování výkazů a pomoci při revizích a aktualizacích fondu)	RF č. 1.
Standard č. 3	Vzdělávání knihovníků, semináře, porady	RF č. 2
Standard č. 4	Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce	RF č. 3
	Nákup (akvizice), zpracování výměnného fondu SK	RF č. 3
	Práce s fondem SK	RF č. 4

Tb. č. 9 Standardy RF dle koncepce

Standard č. 1 dle metodického pokynu je v koncepci uváděn jako RF č. 1 a je naplňován následujícím způsobem: (osobní) komunikace s pracovníkem knihovny 2x ročně, z toho 1x na metodické výjezdni cestě. SVK v Kladně má povinnost 1 x ročně vydat a distribuovat aktualizovaný metodický pokyn (směrnice) základních znalostí pracovníka obsluhované knihovny ve Středočeském kraji. O této RF spadá i standard č. 2 - sběr statistických dat a zpracování výkazů a zpracování výkazů.

Standard č. 3 dle metodického pokynu je definován jako RF č. 2 a určuje povinnost zajistit 4 hodiny odborných vzdělávacích aktivit za 1 rok pro pracovníka neprofesionální knihovny, 10 hodin za 1 rok pro pracovníka profesionální knihovny. Je zajišťován SVK Kladno podle návrhů pověřených knihoven.

Standard č. 4 metodického pokynu Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce je koncepcí transformován do RF č. 3 a RF č. 4. RF č. 3 je zabezpečována SVK v Kladně a pověřenými knihovnami a spočívá v akvizici (nákupu), katalogizaci (odborné knihovnické zpracování) a technické úpravě (označení lokační značkou, balení) knih a časopisů, jejich uložení ve skladech, správa skladu. Akvizice (na návrh PK), evidence, fakturace je prováděna centrálně. RF č. 4. spočívající v tvorbě výměnných souborů, distribuci do obsluhované knihovny, evidenci knih v půjčených ve výměnných souborech, činnostech spojených s návratem knih výměnného souboru. Standardem je zapůjčení 2 výměnných souborů (každý nejméně 50 knih) ročně každé obsluhované knihovně. (Koncepce podpory, 2005).

Standard č. 5 metodického pokynu a č. 2 je koncepcí přidán do RF č. 1, standardy č. 6 a 7 nejsou koncepcí akceptovány.

Dokument dále řešil podporu knihoven v kraji z pohledu finančních objemů a toků, kontrolu a evaluaci systému a harmonogram její realizace.

Hlavní přednosti nového systému byly definovány takto:

- Posílení vazeb mezi krajskou samosprávou a obecními samosprávami prostřednictvím systému podpory knihoven.
- Nový systém vede obce k vyšší zainteresovanosti (věcné i finanční) v dané oblasti.
- Využití části finančních prostředků určených na regionální funkce (úspora) přímou vazbu na obce formou dotací.
- Uplatnění principu spolufinancování (kraj, obec, občan, příp. stát) i v oblasti knihoven.
- Celkové zvýšení účelovosti využití prostředků.
- Snížení mzdových prostředků, zvýšení podílu prostředků na nákup knih.
- Nižším počtem pověřených knihoven bude možno snáze zajistit relativní srovnatelnost poskytovaných knihovnických a informačních služeb občanům na území Středočeského kraje.
- Zvýšení průhlednosti a snadnější kontrola finančních toků.
- Poprvé bude zavedeno hodnocení výsledků a přínosů (evaluace) systému podpory knihoven z veřejných rozpočtů.

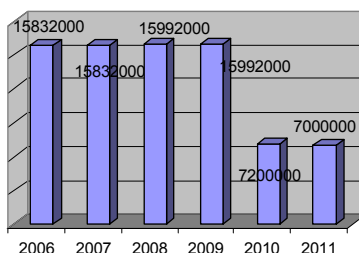
3.3.2 *Financování regionálních funkcí*

Financování výkonu RF knihoven v České republice bylo zákonem 1/2005 Sb. o rozpočtovém určení daní převedeno pod samosprávu krajů. Do krajských rozpočtů přešly finanční prostředky s uvedením konkrétní částky pro jednotlivé kraje. Skutečné stanovení výše dotace určené veřejnému knihovnictví bylo však zcela v kompetenci krajských zastupitelstev. Do rozpočtu Středočeského kraje bylo v roce 2005 poukázáno 19 283 000 Kč, pro financování výkonu regionálních funkcí bylo použito pouze 15 764 000 Kč (Výroční zpráva, 2005). Výše dotací v dalších letech je uvedena v tabulce č. 10. Graf č. 5 názorně vypovídá o skutečnosti, že finanční příspěvek na výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji byl v letech 2010 a 2011 snížen o více než 50 % původní částky. Dotace roku 2011 činila pouze 44 % nejvyšší dotace – dotace let 2008 a 2009.

Statistický výkaz financování RF	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Spotřeba materiálu	7 398 112	7 172 824	6 960 202	6 949 693	148 024	818 732
z toho : nákup knihov.	6 512 000	6 518 011	6 517 958	6 448 004	0	642 779
Spotřeba energie	112 958	115 549	110 065	125 631	78 876	61 949
Opravy a udržování	82 133	92 490	47 491	37 163	24 029	16 786
Cestovné	79 925	117 074	49 897	53 469	21 591	39 563
Ostatní služby	1 243 761	1 135 945	1 309 2700	1 081 471	602 558	400 565
Mzdové náklady	4 893 878	5 107 689	5 319 335	5 584 583	4 564 742	4 139 663
z toho : platy zaměstnanců	4 810 590	4 972 774	5232391	5 480 401	4 456 391	4 062 779
z toho : ostatní osobní ná-	83 288	134 915	86 944	104 182	108 351	76 884
Zákonné sociální pojištění	1 691 702	1 749 379	1 840 744	1 804 010	1 521 374	1 382 852
Sociální náklady	118 943	132 181	159 273	166 554	124 597	69 362
Jiné ostatní náklady	21 404	24 015	20 139	21 864	11 819	9 844
Ostatní provozní náklady	189184	190 624	194 224	166 554	104 484	68 409
Provozní náklady celkem	15 832 000	15 837 640	16 010 820	15 993 511	7 202 096	7 007 723
Investiční náklady	0	0	0	0	0	0
Náklady celkem	15 832 000	15 837 640	16 010 820	15 993 511	7 202 096	7 007 723
Přidělená dotace	15 832 000	15 832 000	15 991 500	15 991 500	7 200 000	7 000 000

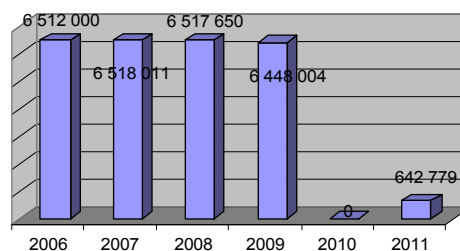
Tb. č. 10 Sumář výkazů financování RF v letech 2006 – 2011

V letech 2006–2009 se dotace přidělené rozhodnutím zastupitelstva Středočeského kraje na výkon regionálních funkcí pohybovaly na téměř identické úrovni - 15 832 000 Kč a 15 991 500 Kč. Rok 2010 přinesl snížení finanční částky na výkon regionálních funkcí, které pokračovalo i v roce 2011. Vzhledem k tomu, že celkové náklady většinou překračovaly přidělenou dotaci, byly dofinancování z dalších zdrojů (vlastní prostředky knihovny, sponzorské dary, granty).

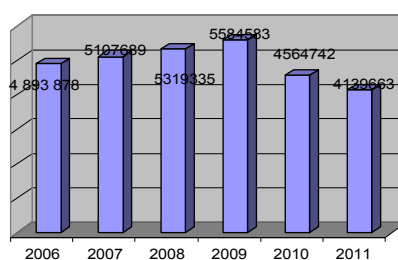
Graf č. 5 Výše dotace na výkon RF

V letech 2006–2009 byla dotace na nákup výměnných fondů vyrovnaná. Snížení finančních prostředků na výkon regionálních funkcí v letech 2010 a 2011 se projevilo zejména v nákupu dokumentů. V roce 2010 byla částka určená na nákup fondu nulová, v roce 2011 tvořila necelých 10 % částky let minulých.

Graf č. 6 Dotace určená na nákup výměnných fondů

Výše mzdových prostředků byla v letech 2006 – 2009 navýšena o 690 705 Kč , v letech 2010 a 2011 se vrátila na úroveň roku 2006.

Graf č. 7 Výše mzdových prostředků

3.3.3 Činnost Středočeské vědecké knihovny v Kladně

Výkon regionálních funkcí zajišťoval Odbor kooperace knihoven, jehož stěžejním úkolem v roce 2006 bylo zajistit uvedení Konceptu podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje do praxe. Obtížnou činností byla příprava Smluv o poskytování odborné pomoci knihovnám v rámci zajišťování plnění regionálních funkcí Dohody byly třístranné, jejich účastníkem byl Středočeský kraj (poskytovatel dotace), zřizovatel knihovny (příjemce dotace), pověřená knihovna (realizátor) a Středočeská vědecká knihovna v Kladně (spolurealizátor). Celkem bylo uzavřeno 821 smluv, na základě kterých začaly pověřené knihovny poskytovat stanovené služby obsluhovaným knihovnám. Byla vydána příručka Středočeské minimum obecní knihovny, knihovny byly opakovaně upozorňovány na možnost využití projektu Programu internetizace knihoven (PIK). SVK Kladno zajišťovala centrální akvizici výměnných fondů, které jsou na základě smluv trvale deponovány v pověřených knihovnách. (Plnění projektu, 2007). V roce 2006 byl poprvé vyhlášen dotační program na podporu knihoven zřizovaných obcemi z rozpočtu Středočeského kraje, do kterého bylo přihlášeno 82 knihoven. Všem knihovnám byla dotace přiznána (ne vždy v plné výši). Celková částka určená středočeským knihovnám činila 3 500 000 Kč.

Vzhledem ke geografickému rozložení Středočeského kraje není Kladno jeho přirozeným centrem a pro velkou část knihovníků je špatně dostupné. Z tohoto důvodu pracovníci SVK v Kladně častěji uskutečňovali vzdělávací akce v Praze nebo v pověřených knihovnách. Zejména noví knihovníci využívali Kurz knihovnického minima pro knihovníky, který byl postupně nabízen i pověřenými knihovnami (organizaci nadále zajišťovala SVK v Kladně). Novou formou vzdělávání bylo od roku 2009 rozesílání knihovnických informací prostřednictvím měsíčníku s názvem Mezi námi - malý bulletin knihoven Středočeského kraje. Základem každého čísla byly články na odborná knihovnická témata. Bulletin byl rozeslán elektronickou cestou, případně byl dodán v papírové podobě (Plnění projektu, 2009). V roce 2009 byla vyhodnocena dosavadní provedení Koncepce a společně s pověřenými knihovnami vypracován návrh aktualizace. Z důvodu omezení finančních prostředků zůstane nerealizován (Výroční zpráva, 2009)

Vzhledem ke zkrácení finanční dotace na činnost RF v roce 2010 byla upravena Koncepce, počet pověřených knihoven byl zachován, snížen byl počet pracovních úvazků i částka určená na nákup výměnných fondů. (z 6 448 000 Kč na 1 000 000 Kč). Původní standard cirkulace a distribuce výměnných souborů (2 výměnné soubory s nejméně 50 dokumenty půjčené na dobu 6 měsíců) byl změněn na 1 výměnný soubor s nejméně 50 dokumenty každé obsluhované knihovně, která o soubor požádá. Snížen byl i plánovaný počet metodických cest na každou knihovnu (návštěva metodika jedenkrát ročně vykonaná zpravidla při předávání výměnného souboru knih) (Koncepce podpory, 2005) .

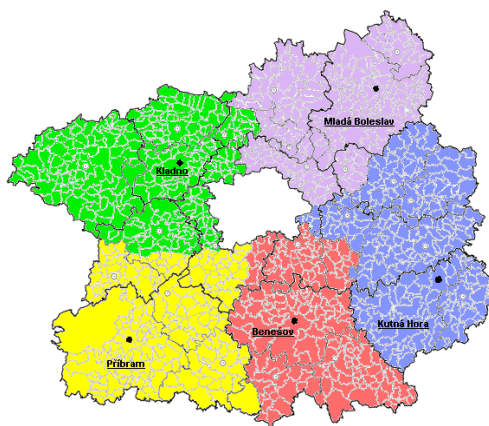
Každoročně byly zpracovávány Sumáře regionálních funkcí shromažďující statistické údaje o činnosti SVK v Kladně a pověřených knihoven. Nadále byly zpracovávány materiály Plnění projektu pro výkon regionálních funkcí v roce, které hodnotily činnosti spojené s výkonem regionálních funkcí z následujících hledisek:

- A Hlavní události problémy ovlivňující dosud výkon RF
- B Další věcné důvody ovlivňující výkon RF (pozitivní i negativní)
 - 1. Poradenská a konzultační činnost
 - 2. Statistika
 - 3. vzdělávání knihovníků, semináře, porady
 - 4. Tvorba výměnných fondů, cirkulace, distribuce
 - 5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů
 - 6. Další regionální funkce
- C Hodnocení financování výkonu RF

D Předpoklady splnění projektu na výkon RF v následujícím roce

3.3.4 Činnost pověřených knihoven

V návaznosti na koncepci došlo ke změně v počtu pověřených knihoven. Od 1. 1. 2006 se jimi staly: Městská knihovna Benešov, Městská knihovna Kutná Hora, SVK Kladno, Knihovna města Mladá Boleslav a Knihovna Jana Drdy Příbram.

Zdroj: Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje

Městská knihovna Benešov je příspěvková organizace zřízená městem Benešov k 1. 1. 1997 jako nástupnická organizace Okresní knihovny Benešov. Od 1. 1. 2006 vykonává činnost pověřené knihovny pro 125 obsluhovaných knihoven (z toho 20 profesionálních) z bývalých okresů Praha-východ, Praha-západ, Benešov. (Městská knihovna Benešov [online]. 2013)

Středočeská vědecká knihovna v Kladně je příspěvkovou organizací zřízenou Středočeským krajem. Kromě toho, že je ústřední knihovnou kraje a metodickým a poradenským centrem knihoven Středočeského kraje, plní také funkci pověřené knihovny pro stanovený okruh knihoven (195, 28 profesionálních) z okresů Kladno, Rakovník, Mělník, Beroun. (Středočeská vědecká knihovna v Kladně [online], 2001.)

Městská knihovna Kutná Hora je příspěvkovou organizací, kterou zřídilo město Kutná Hora k 1.1.1996. Od 1.1.2006 poskytuje služby pověřené knihovny 178 obecním a 22 profesionálním knihovnám v bývalých okresech Kutná Hora, Kolín, Nymburka a Praha-východ. V současné době obsluhuje 175 neprofesionálních a 22 profesionálních knihoven (Městská knihovna Kutná Hora [online], 2001.

Knihovna města Mladá Boleslav je od roku 1. 1. 1997 zřizována městem Mladá Boleslav jako příspěvková organizace s právní subjektivitou. Výkon regionálních funkcí zajišťuje od 1. 1. 2006 na základě smlouvy uzavřené s SVK Kladno oddělení veřejných knihoven a statistiky pro 155 knihoven (z toho 19 profesionálních) z okresů Mladá Boleslav, Praha-východ, Měl-

ník, Nymburk., v současné době již jen pro 141 neprofesionálních a 19 profesionálních knihoven (Knihovna města Mladá Boleslav [online]., 2008).

Knihovna Jana Drdy Příbram je od roku 1993 příspěvkovou organizací města Příbram. Oddělení regionálních služeb zajišťuje výkon regionálních funkcí od 1. 1. 2006 pro 141 knihoven (17 profesionálních) z okresů Příbram, Beroun a Praha-západ. V současnosti stoupl počet obsluhovaných knihoven na 153 (Knihovna J. Drdy Příbram [online], 2012).

Rok 2006 byl pro pověřené knihovny náročný. Bylo nutné doplnit technické vybavení, rozšířit skladové prostory pro výměnné fondy, zajistit informovanost obecních úřadů a knihoven o změnách v zajišťování kooperace knihoven ve Středočeském kraji. Všechny pověřené knihovny rozšířily webové stránky o oddíl *Pro knihovny* obsahující adresář obsluhovaných knihoven, katalog výměnného fondu, kontakty na metodiky, důležité odkazy. Konzultační a poradenská činnost byla zaměřena na výklad koncepce, pomoc při zpracovávání různých projektů a žádostí (PIK, Knihovna 21, VISK, Dotační program Středočeského kraje), pomoc při vytváření základních dokumentů knihoven (zřizovací listiny, knihovní řády) a při vyplňování statistických výkazů. Cirkulaci výměnných souborů realizovaly pověřené knihovny pro většinu obsluhovaných knihoven, pouze malá část z nich neprojevila zájem o zapůjčení výměnných souborů (Plnění projektu, 2007).

Začátkem roku 2007 zpracovaly PK dotazník Hodnocení regionálních služeb. Závěry zformované na základě vyhodnocení odpovědí byly zohledněny v realizaci regionálních služeb v tomto roce i v dalších letech. Zkušenost uplynulého roku ukázala, že rozsáhlost obsluhovaných území a vysoký počet obsluhovaných knihoven neumožňoval dostatečně kvalitní naplnění jednotlivých standardů (Plnění projektu, 2008). Z tohoto důvodu byla pro rok 2008 nabídnuta pověřeným knihovnám možnost navýšit mzdové prostředky z kapitoly Provozní prostředky, které však knihovny nevyužily. Pracovníci PK řešili aktuální problémy (knihovnické dovednosti, proškolení v AKS Clavius, pomoc při zpracování výkazů) přímo v konkrétní knihovně, ale také doplňovali informace na seminářích, školeních nebo v předaných materiálech (Plnění projektu, 2009).

Kromě standardních činností (metodické návštěvy, statistika, konzultace, vzdělávání) poskytovaly v roce 2008 některé pověřené knihovny (Kutná Hora, Příbram) metodickou pomoc při zavádění automatizovaného výpůjčního protokolu či přechodu z programu Lanis na Clavius. Knihovny Kutná Hora a Příbram zakoupily Clavius REKS - regionální knihovní systém, který řeší automatizaci vymezeného regionu. Tento systém plně podporuje práci více knihoven v jedné společné databázi tak, aby byla zachována relativní nezávislost a samostatnost jednotlivých knihoven v rámci systému (Clavius REKS, 2006).

Již v roce 2009 uváděla zpráva zabývající se plněním projektu pro RF mezi negativy nedostatek pracovních úvazků, který limituje možnosti v oblasti poradenské a konzultační činnosti. Jako negativní shledala také nedostatečné využívání IT zejména staršími knihovnicí. Prioritou tohoto roku v knihovnách v Kutné Hoře a Příbrami zůstala implementace programu Clavius REKS do dalších neprofesionálních knihoven. Všechny obsluhované knihovny zajišťovaly nákup dokumentů do výměnných fondů a jejich cirkulaci mezi knihovnami regionu.

Rok 2010 přinesl pověřeným knihovnám nové podmínky pro výkon regionálních funkcí. V návaznosti na snížení finančních prostředků (tb. č. 11) byly sníženy pracovní úvazky v pověřených knihovnách i finanční prostředky na nákup výměnných fondů, žádným způsobem nebylo řešeno zvýšení provozních nákladů. Soustavným úsilím pracovníků zodpovědných za fungování regionálních funkcí došlo ke zvýšení zájmu zejména neprofesionálních knihoven o jejich služby. Snížení dotace na výkon regionálních funkcí pokračovalo i v roce 2011 a zásadně ovlivnilo činnost pověřených knihoven. Bylo nutné vyřešit rozpor spočívající v nastavené úrovni služeb, kterou nadále vyžadovaly obsluhované knihovny, a v nemožnosti tuto úroveň zachovat při sníženém financování.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Benešov	915 000	915 000	915 000	974 000	788 000	718 330
Kladno	11 106 000	11 106 000	10 788 142	10 805 000	3 156 000	3 158 550
Kutná Hora	1 539 000	1 539 000	1 858 213	1 791 500	1 360 000	1 283 070
Mladá Boleslav	1 150 000	1 150 000	1 150 000	1 228 000	958 000	926 840
Příbram	1 122 000	1 122 000	1 280 145	1 193 000	936 000	913 210
Celkem	15 832 000	15 832 000	15 991 500	15 991 500	7 200 000	7 000 000

Tb. č. 11 Výše dotací pro pověřené knihovny v letech 2006 - 2011

Počet obsluhovaných knihoven, pracovních úvazků a výše mzdových prostředků

Nová koncepce přinesla do výkonu RF v kraji převratné změny nejen v počtu pověřených knihoven, ale i v omezení vykonávaných standardů (kap. 3.3.1). Statistické výkazy výkonu a financování regionálních funkcí za sledované období přinášejí podrobné údaje, které vypovídají zejména o kvantitě vykonávaných činnostech.

Pověřená knihovna	Počet obsluhovaných knihoven					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Benešov	124	124	122	121	121	120
Kladno	198	200	198	198	198	198
Kutná Hora	197	200	200	199	200	199
Mladá Boleslav	158	158	158	158	155	157
Příbram	143	146	151	151	154	153
Celkem	825	828	829*	827	828	832

Tb. č. 12 Počet obsluhovaných knihoven 2006-2011

* výkaz uvádí součet 834

Počet obsluhovaných knihoven byl stabilní, nicméně velmi vysoký. Průměrný počet obsluhovaných knihoven na 1 PK byl v roce 2011 v České republice 69,3, ve Středočeském kraji 166. (Výroční zpráva, 2012) Tato skutečnost negativně ovlivňovala kvalitu i kvantitu metodického působení na obsluhované knihovny.

Pověřená knihovna	Pracovní úvazky					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Benešov	2,27	2	2	2	1,66	1,62
Kladno*	10,9	9,6	9,3	9,6	7,6	6,5
Kutná Hora	4	4	4	4,5	3,5	2,5
Mladá Boleslav	3	3	3	2,75	2,25	2,25
Příbram	2,5	2,5	2,5	2,5	2,08	2
Celkem	22,67	21,1	20,8	21,35	17,09	14,87

Tb. č. 13 **Výše pracovních úvazků 2006 -2011** * údaje SVK Kladno – sčítána funkce krajská i funkce pověřené knihovny

Úbytek finančních prostředků určených na výkon RF se projevil poklesem mzdových nákladů (tb.č.13) v každé pověřené knihovně. Personální obsazení oddělení regionálních služeb v jednotlivých pověřených knihovnách nemalou měrou ovlivňovalo zejména kvalitu poskytované pomoci obsluhovaným knihovnám a stěžovalo naplnění cílů regionálních funkcí.

Pověřená knihovna	Mzdové náklady					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Benešov	449 000	450 000	466 000	481 000	397 965	351 500
Kladno*	2 440 000	2 536 569	2 574 898	2 574 966	2 054 898	1 642 896
Kutná Hora	781 890	826 120	957 437	1 089 617	863 879	870 266
Mladá Boleslav	622 000	662 000	688 000	736 000	640 000	675 000
Příbram	600 988	633 000	633 000	703 000	608 000	600 000
Celkem	4 893 878	5 107 689	5 319 335	5 584 583	4 564 742	4 139 662

Tb. č. 14 **Mzdové náklady 2006 – 2011** * údaje SVK Kladno – sčítána funkce krajská i funkce PK

Pověřená knihovna	Průměrná mzda na 1 pracovní úvazek.					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Benešov	197 797	225 000	233 000	240 500	239 738	216 975
Kladno*	223 853	264 226	276 871	268 226	270 381	252 753
Kutná Hora	195 473	206 530	239 359	242 137	246 823	348 106
Mladá Boleslav	207 333	220 667	229 333	267 636	284 444	300 000
Příbram	240 395	253 200	253 200	281 200	292 308	300 000
Celkem	215 875	242 071	255 737	261 573	267 100	278 390

Tb. č. 15 **Průměrná mzda na 1 pracovní úvazek 2006 -2011** * údaje SVK Kladno – sčítána funkce krajská i funkce PK

Mzdové náklady během sledovaného období narůstaly v souvislosti s růstem mezd v rozpočtové sféře, v letech 2010 a 2011 došlo v návaznosti na snížení dotace k jejich poklesu ve všech pověřených knihovnách (tb. č. 14). Průměrná mzda na 1 pracovní úvazek byla v jednotlivých pověřených knihovnách rozdílná. Rozdíly v platovém zařazení v jednotlivých knihovnách byly způsobeny zařazením do různých platových stupňů nebo platových tříd (tb. č. 15).

Naplnování standardů regionálních funkcí

Autoři koncepčního materiálu definujícího vykonávání regionálních funkcí ve Středocheském kraji v letech 2006 - 2011 rozhodli, že v kraji bude naplnováno pouze 5 standardů definovaných metodickým pokynem.

RF č. 1 Poradenská, konzultační plánovací a rozborová činnost (včetně sběru statistických dat a zpracování výkazů a pomoci při revizích a aktualizacích fondu)

RF č. 2 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

RF č. 3 Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, Nákup (akvizice), zpracování výměnného fondu SK

RF č. 4 Práce s fondem SK

Informace o kvantitativní úrovni jejich realizaci uvádí sumáře výkonu RF, které jsou shrnuty v tb. č. 16.

Statistický výkaz RF	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet pracovníků zajišťujících RF	22,67	21,10	20,8	21,35	17,09	14,87
počet obsluhovaných knihoven	825	833	834	827	828	832
Poradenská a konzultační činnost						
počet obslužených knihoven	920	955	875	912	927	915
počet poskytnutých konzultací	1567	2079	2117	2138	2241	2471
počet metodických návštěv	1010	925	1042	1161	1050	960
Statistika knihovnických činností						
počet obslužených knihoven	751	821	852	847	919	836
počet zpracovaných stat. výkazů	751	813	852	835	1676	810
Vzdělávání knihovníků, semináře						
počet obslužených knihoven	567	586	510	439	399	330
počet všech vzdělávacích akcí	180	74	50	55	40	34
počet všech účastníků	2329	1100	696	809	783	484
Porady						
počet obslužených knihoven	724	518	363	393	399	551
počet akcí	33	34	30	31	22	23
počet účastníků	676	479	492	418	385	321
Pomoc při revizi a aktualizaci KF						
počet obslužených knihoven	64	80	71	72	81	88
počet revidovaných k.j.	19960	30238	39103	47763	62232	61370
počet revidovaných knihoven	7	14	58	57	28	25
Nákup KF z prostředků obcí						
počet obslužených knihoven	46	45	0	1	0	0
počet knihovních jednotek	1475	1366	0	86	0	0
Zpracování KF z prostředků obcí						
počet obslužených knihoven	46	45	45	0	0	3
počet zpracovaných knihovních jedno-	1475	1366	0	0	0	62
Výměnný fond						
stav výměnného fondu k 31.12.	157608	197483	206922	241698	416246	252317
roční přírůstek VF	44208	43114	38752	36635	5810	4327
Cirkulace VF						
počet obslužených knihoven	671	740	753	758	757	750
počet expedovaných souborů	1515	1944	2310	2443	2377	2506
počet svazků v souborech	79139	98733	120874	136882	130193	130796
Servis výpočetní techniky						
počet obslužených knihoven	0	0	25	28	31	33
počet akcí	0	0	25	40	38	33

Tb. č. 16 Sumář výkonu RF v kraji za roky 2002 - 2005

V průběhu metodických návštěv a konzultací (RF č.1) byly řešeny aktuální problémy (internetizace knihoven, automatizace procesů, proškolení nových knihovníků, tvorba webových stránek knihoven, implementace regionálního knihovního programu Clavius REKS). Do tohoto standardu spadá i pomoc se zpracováním statistických výkazů. V roce 2006 byly vyplněné statistické výkazy odesílány přímo SVK Kladno bez kontroly v pověřených knihovnách. Vzhledem k poměrně vysoké chybovosti krajská knihovna od této praxe odstoupila. V dalších letech proto obsluhované knihovny posílaly výkazy do knihovny pověřené, jejíž pracovníce zkontrolovaly správnost údajů a následně výsledky předaly do SVK.

Jedním z cílů regionálních funkcí knihoven je garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven. (RF č. 2). SVK v Kladně a pověřené knihovny vytvořily na základě zájmu knihovníků rozsáhlou nabídku odborných přednášek, seminářů, kurzů počítačové gramotnosti a dalších akcí včetně kurzů knihovnického minima. Specifickou formou vzdělávání byly porady profesionálních i neprofesionálních knihovníků, které sloužily zejména k informovanosti pracovníků knihoven o aktuálních problémech oboru. Realizace vzdělávacích aktivit byla spojena s několika problémy, které definovaly komentáře RF:

- Středočeský kraj nemá přirozené centrum, školení realizovaná v Kladně byla špatně dostupná pro knihovníky ze vzdálenějších regionů. Tuto skutečnost se podařilo částečně odstranit pořádáním přednášek a seminářů v Praze či v pověřených knihovnách.
- Neprofesionální knihovníci se nabízených akcí zúčastňují pouze sporadicky. Důvodem je neochota zřizovatelů proplácet cestovné, problém uvolňování ze zaměstnání a špatná dopravní obslužnost.

Účelem RF č. 3 tvorba kvalitního a odborně zpracovaného výměnného fondu, který sloužil k efektivnímu využívání především v neprofesionálních knihovnách. Akvizice výměnného fondu byla prováděna v SVK Kladno (na návrh pověřené knihovny), jeho evidence, fakturace, smlouvy s distribučními firmami a výše rabatu byla zajišťována centrálně. Knihy byly distribučními firmami dodávány do pověřených knihoven, které zajišťovaly kontrolu, verifikaci, označení ve vzdáleném souborném katalogu včetně lokačních údajů a technickou úpravu knihy. (Regionální funkce, 2006). Nejvyšší přírůstek do výměnného fondu byl vykázan v roce 2006 – 44208 svazků, nejnižší pak v letech 2010 a 2011 (v r. 2010 bylo nakoupeno pouze 13% přírůstku roku 2006, v roce 2011 jen 10 % přírůstku roku 2006).

RF č. 4 zajišťovala tvorbu výměnných souborů a jejich cirkulaci ve vymezeném regionu. Jednotlivé pověřené knihovny získávaly počet svazků v závislosti na počtu obsluhovaných knihoven a výši přidělené dotace. Výběr knih do výměnných souborů byl částečně pro-

váděn na základě dohody s knihovníky obecních knihoven, ne vždy to však bylo možné. Výměnné soubory byly dle koncepce distribuovány 2x, později pouze 1 x ročně, fakticky i častěji. Ačkoliv výše přírůstku do výměnného fondu v posledních dvou sledovaných letech byla značně omezena, neprojevil se tento fakt na počtu souborů ani na množství svazků v nich. Bude-li však výměnný fond doplňován nedostatečně i v letech následujících, bude malá nabídka nových knih ovlivňovat úroveň výpůjček v těch knihovnách, které nenakupují fond z prostředků obce.

Pomoc při revizi a aktualizaci fondu knihoven je koncepcí definována jako metodické vedení nikoliv jako reálná pomoc. Některé knihovny kraje však byly zrevidovány za faktické pomoci metodiků pověřených knihoven, i když ve zcela omezeném počtu. Nejobsáhlejší pomoc v této oblasti poskytovala knihovně regionu Knihovna města Mladá Boleslav.

Nákup a zpracování fondu z prostředků obcí nebylo v kraji podporováno. Obecní knihovny se většinou spoléhaly pouze na doplňování knihovních fondů prostřednictvím výměnných souborů a zcela rezignovaly na doplňování z vlastních prostředků. I v tomto kraji existovaly regiony, ve kterých profesionální knihovny zajišťovaly nákup a zpracování knih z rozpočtů obcí na základě smluv o spolupráci s obecními knihovnami (např. Knihovna Eduarda Petišky v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi či Husova knihovna v Říčanech). Knižní jednotky jsou v takovém případě většinou evidovány ve vlastním AKS v modulu Výměnný fond. Ve statistických výkazech obecních knihoven se objeví v kolonce počet souborů a svazků v nich, nikoliv v přírůstcích knižního fondu. Činnosti jiných než pověřených knihoven byly prováděny nad rámec výkonu regionálních funkcí a ve výkazech RF se informace o jejich výměnných fondech, počtu souborů a počtu svazků v nich neobjevily

Standard zabývající se servisem výpočetní techniky není v koncepci definován. Vzhledem k tomu, že od roku 2008 byl knihovnami v Kutné Hoře a Příbrami zakoupen regionální systém REKS, bylo nutné knihovníky obsluhovaných knihoven seznámit s fungováním tohoto systému a naučit je veškeré činnosti potřebné k jeho bezproblémovému fungování.

3.3.5 Dílčí závěry

Výkon regionální funkcí v letech 2006 – 2011 zajišťovalo ve Středočeském kraji 5 pověřených knihoven. V návaznosti na stanovenou koncepci došlo k naplňování pouze pěti ze sedmi stanovených standardů přetransformovaných do standardů čtyř. Jednalo se následující standardy:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů

2. Statistika knihovnických činností
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady
4. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů

Dotace na výkon regionálních funkcí byla poskytována z rozpočtu Středočeského kraje, v letech 2006 – 2010 byla poměrně stabilní. Rok 2010 přinesl velké snížení finančních prostředků o více než 50%, na 7 200 000 Kč v roce 2010 a 7 000 000 Kč v roce 2011. Tento pokles negativně ovlivnil všechny vykonávané činnosti.

Počet obsluhovaných knihoven byl téměř neměnný, problematický byl jejich velký počet na 1 pověřenou knihovnu. Průměrný počet obsluhovaných knihoven na 1 pověřenou ve Středočeském kraji se pohyboval mezi 165 až 167, zatímco v ČR byl tento průměr mezi 60 – 70 knihovnami. Velký nárůst obsluhovaných knihoven a úbytek pracovních úvazků se v kvantitativních ukazatelích zatím neprojevil, kvalitu činností však nelze stanovit (tb. č. 29).

Pověřenými knihovnami ve Středočeském kraji bylo naplňováno pouze 5 standardů definovaných metodickým pokynem. Nadále trval zájem obsluhovaných knihoven o poradenskou a konzultační činnost, doplňování knihovního fondu formou souborů výměnného fondu a vzdělávání (zejména z oblasti profesionálních knihoven). Problémem let 2010 – 2011 byl úbytek finančních prostředků na výkon regionálních funkcí, který zapříčinil snížení pracovních úvazků, nedostatečné doplňování výměnných fondů a omezení výkonu RF.

3.4 Srovnávací analýza výkonu regionálních funkcí ve sledovaných obdobích

3.4.1 Cíl analýzy

Cílem analýzy je porovnání výkonu regionálních funkcí v letech 2001–2005 a v letech 2006–2011. Podrobně jsou činnosti spojené s výkonem regionálních funkcí popsány v předcházejících kapitolách. K analýze a nalezení odpovědi na otázku, zda byly činnosti spojené s výkonem regionálních funkcí vykonávány za stejných či odlišných podmínek, byly zvoleny údaje vypovídající o naplňování jednotlivých standardů RF.

Kritéria

Na základě popisu výkonu regionálních funkcí v předcházející části práce byla vytipována kritéria vypovídající o nejnáročnějších činnostech krajských a pověřených knihoven. Stanovená kritéria vycházela ze standardů 1 - 4, standardy vykonávané ve Středočeském kraji

pouze okrajově (standard č. 5, 6, 7) do analýzy zahrnuty nebyly. Kritéria lze rozdělit do 3 skupin:

- počet knihoven (kritérium 1, 2, 3),
- finanční a personální zabezpečení (kritérium 4, 5, 6, 7)
- plnění standardů regionálních funkcí (kritérium 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15)

Stanovená kritéria jsou následující:

1. Počet pověřených knihoven
2. Počet obsluhovaných knihoven
3. Počet obsluhovaných knihoven na 1 pověřenou knihovnu
4. Celková dotace
5. Dotace na nákup VF
6. Mzdové náklady
7. Počet pracovních úvazků
8. Počet metodických návštěv a konzultací
9. Počet vyplněných statistických výkazů
10. Počet vzdělávacích akcí a porad
11. Počet účastníků akcí
12. Dotace na nákup KF
13. Přírůstek VF
14. Počet souborů
15. Počet svazků v souborech

3.4.2 Analýza

Analyzované údaje jsou převzaty ze Statistických výkazů RF za léta 2002–2011. V roce 2001 nebyl tento výkaz zpracováván, údaje o počtu pověřených a obsluhovaných knihoven byly nalezeny v materiálu Budování systému kooperace veřejných knihoven Středočeského kraje. Pro srozumitelnější hodnocení budou léta 2001–2005 označována Období I, léta 2006–2011 Období II.

Rok	Celková dotace	Nákup VF	% VF z celk.dotace	Mzdové a soc. náklady	% mezd z celk. dotace
2002	13 180 000	4 327 878	33	5 710 010	31
2003	18 643 000	6 545 284	35	8 148 840	32
2004	18 613 000	6 802 727	37	8 985 396	35
2005	15 764 000	4 947 402	31	8 556 284	39
2006	15 832 000	4 947 402	31	6 725 927	31
2007	15 832 000	6 518 011	41	7 013 264	32
2008	15 991 500	6 518 011	41	7 339 491	33
2009	15 991 500	6 448 004	40	7 577 011	35
2010	7 200 000	0	0	6 222 532	63
2011	7 000 000	642 779	9	5 690 083	59

Tb. č. 17 Dotace, nákup VF, mzdové náklady

Rok	Počet PK	Počet knih.	Počet kn.na 1 PK	Prac. úvazky	Konzultace met.návšt.	Počet st.výk.	Počet akcí a porad	Počet účastníků	Přírůstek VF	Počet souborů	Počet svazků
2001	12	991	83					nezjištěno			
2002	15	982	82	28,47	3238	977	129	2028	31433	1565	62288
2003	15	981	85	34,27	3256	952	150	1688	42449	2169	89706
2004	15	861	58	35,74	3274	936	181	2171	41079	2514	101950
2005	15	839	56	31,46	3017	972	130	1624	32467	2607	112950
2006	5	825	165	22,67	2577	751	213	3005	44208	1515	79139
2007	5	833	167	21,10	3004	813	84	1579	43114	1944	98733
2008	5	934	167	20,08	3159	852	80	1188	38752	2310	120974
2009	5	827	166	21,35	3299	835	86	1227	36635	2443	136582
2010	5	828	166	17,09	3291	1676	62	1168	5810	2377	130193
2011	5	832	166	14,87	3431	810	57	805	4327	2506	130796

Tb. č. 18 Počet knihoven, dotace, pracovní úvazky, naplňování standardů

Vyhodnocení jednotlivých kritérií:

1. Počet pověřených knihoven

Počet pověřených knihoven byl přijatou Konceptí podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje snížen z 15 knihoven (většinou v bývalých okresních městech) v letech 2001-2005 na 5 v letech 2006–2011 (tb. č. 16). Důvodem byla snaha o zefektivnění činnosti pověřených knihoven, snaha o úsporu finančních prostředků a účelné využití těchto prostředků.

2. Počet obsluhovaných knihoven

Počet obsluhovaných knihoven se v letech 2001–2005 pohyboval od 991 knihovny v roce 2001 po 839 knihoven v roce 2005. V letech 2006–2011 bylo vykazováno nejvíce obsluhovaných knihoven v roce 2008 - 934. V ostatních letech se počet obsluhovaných knihoven pohyboval mezi 825 - 833. Rozdíl v počtu obsluhovaných knihoven byl minimální (tb. č. 18).

3. Počet obsluhovaných knihoven na 1 pověřenou knihovnu

V návaznosti na předcházející dva ukazatele i toto kritérium doznalo v Období II velkých změn. Zatímco v Období I se počet knihoven obsluhovaných jednou pověřenou knihovnou pohyboval mezi 56 - 83 knihovnami, v letech 2006–2011 to bylo 165 - 167 knihoven (tb. č. 18).

4. Celková dotace

Výkon regionálních funkcí v letech 2001–2005 byl financován ze státního rozpočtu. V tomto období se výše dotace určené na výkon RF pohybovala od 1 318 000 Kč v roce 2002 po více než 1 800 000 Kč v letech 2003 a 2004. V roce 2005 došlo k meziročnímu poklesu přidělených finančních prostředků o 2 849 000 Kč. Změna způsobu financování regionálních funkcí (přechod ze státu na kraj) v prvních letech fungování nové koncepce výkon RF neovlivnila. Výše přidělené dotace byla v letech 2006 - 2009 stabilní. V roce 2010 byl příspěvek kraje na činnost kooperačního systému knihoven snížen na méně než polovinu částky roku předcházejícího, na 7 200 000 Kč. V roce 2011 byla přidělená částka ještě o 200 000 Kč, dosáhla pouze výše 7 000 000. Z tabulky č. 17 a 18 je patrné, že toto snížení finančního příspěvku ovlivnilo výši pracovních úvazků, funkčnost systému a činnost pověřených knihoven.

5. Dotace na nákup VF

Dotace na nákup výměnného fondu tvořila v Období I 33% - 37% z celkové částky určené na výkon RF (tb. č. 17), v Období II se procento finančních prostředků určených na nákup výměnného fondu zvýšilo z 31% na 41% přiznané celkové dotace. Toto navýšení se týkalo let 2006 – 2009, v roce 2010 nebyla na nákup výměnného fondu uvolněna žádná částka, v roce 2011 pouze 9%. (tb.č.17).

6. Mzdové náklady

Náklady na mzdy pracovníků zajišťujících výkon se v Období I pohybovaly mezi 31% až 39% z celkové dotace (tb.č. 17). V Období II tvořily mzdové náklady v letech 2006 - 2009 31% - 35% z celkového objemu prostředků určených na výkon RF. V posledních dvou sledovaných letech však vlivem snížení příspěvku pohltily mzdové a sociální náklady většinu přidělené dotace – 63% v roce 2010 a 59% v roce 2011 (tb. č. 17).

7. Počet pracovních úvazků

Pracovní úvazky se v Období I pohybovaly mezi 28,47 v roce 2002 a 35,74 v roce 2004. V důsledku nové koncepce, jejímž cílem bylo zefektivnění systému fungování veřejných knihoven ve Středočeském kraji, došlo již v roce 2006 ke snížení o 8,79 pracovních úvazků, mírný pokles pokračoval v letech následujících. V roce 2010 bylo snížení dotace na výkon regionálních funkcí řešeno snížením úvazků o 5,58 úvazku, v roce 2011 došlo ke snížení o dalších 2,22 pracovního úvazku na pouze 14,87 úvazku (tb č. 17)

8. Počet metodických návštěv a konzultací

Za účelem analýzy byl sečten počet metodických návštěv a konzultací, protože obě formy práce se zabývají komunikací s knihovníky obsluhovaných knihoven. V Období I se počet

realizovaných konzultací a metodických návštěv pohyboval mezi 3 017 a 3 274. V roce 2006 došlo k mírnému poklesu těchto činností, pozdější léta však přinesla jejich nárůst, z 2 577 po 3431 návštěv a konzultací (tb. č. 17). Průměrný počet metodických návštěv a konzultací na 1 PK v Období I se pohyboval mezi 201 a 218, v Období II to bylo mezi 515 a 686 návštěv a konzultací (tb. č.19).

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
216	217	218	201	515	601	632	660	658	686

Tb. č. 19 Průměrný počet metodických návštěv a konzultací na 1 pověřenou knih.

9. Počet vyplněných statistických výkazů

Počet vyplněných statistických výkazů koresponduje s počtem obsluhovaných knihoven. V roce 2010 byl každý zpracovaný výkaz evidován dvakrát jednou za pověřenou knihovnu a jednou za SVK Kladno v její nadřízené funkci. Průměrný počet výkazů zpracovaných 1 PK se v Období I pohyboval mezi 62 a 65 v Období II mezi 150 až 335 (tb.č. 20).

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
65	63	62	65	150	163	170	167	335	162

Tb. č. 20 Průměrný počet statistických výkazů na 1 pověřenou knihovnu

10. Počet vzdělávacích akcí a porad

Byl sečten počet vzdělávacích akcí a porad, neboť obě formy jsou vzdělávacími aktivitami. V období I uskutečnilo 15 pověřených knihoven od 129 do 183 akcí. V období II, ve kterém byl počet pověřených knihoven snížen na 5, došlo jejich omezení. V roce 2006 bylo realizováno 213 akcí (ve spojitosti s představováním nové koncepce), v letech dalších klesl jejich počet na 57 – 86 (tb. č. 18). Na základě dalších výpočtů lze stanovit průměrný počet akcí na jednu PK, který byl v období II nepatrně vyšší, i když absolutní počet akcí byl nižší.

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
11	10	12	9	43	17	16	17	12	11

Tb. č. 21 Průměrný počet akcí na 1 pověřenou knihovnu

11. Počet účastníků akcí

Byl sečten počet účastníků vzdělávacích akcí a porad. V Období I se počet účastníků vzdělávacích aktivit pohyboval mezi 1 624 až 2 171, v Období II to bylo 805 (rok 2011) až 3 005 (rok 2006) (tb. č. 18). Průměrný počet návštěvníků na 1 realizovanou akci se v Období II nepatrně zvýšil (tb. č. 22)

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
16	11	12	12	14	18	15	14	19	14

Tb. č. 22 Průměrný počet účastníků na 1 akci

12. Přírůstek VF

Počet svazků zakoupených do VF byl závislý na výši finanční částky určené na budování výměnných fondů. V Období I se roční přírůstek pohyboval mezi 31 433 svazky v roce 2002 a 42 449 svazky v roce 2003. V Období II bylo nejvíce knih nakoupeno v roce 2006 - 44 208

svazků, nejméně pak v letech 2010 - 5810 svazků a 2011 - 4 327 svazků. Průměrný počet svazků nakoupených 1 pověřenou knihovnou v Období I činil mezi 2096 - 2830 knih. Období II lze rozdělit do 2 částí. V letech 2006-2009 bylo jednou pověřenou knihovnou nakoupeno a zpracováno více než 8 000 knih, kromě roku 2008, kdy l přírůstek na 1 pověřenou knihovnu pouze 7 750). Roky 2010 a 2011 postižené snížením dotace na výkon regionálních služeb pak přinesly snížení přírůstku n pouze 1162 a 865 na jednu pověřenou knihovnu.

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
2096	2830	2739	2164	8842	8623	7750	8216	1162	865

Tb. č. 23 Průměrný počet svazků nakoupených 1 pověřenou knihovnou

13. Počet souborů

Cirkulace výměnných souborů patří mezi základní činnosti pověřených knihoven. V letech 2002–2005 jich bylo vypraveno nejméně v roce 2002 - 1565, nejvíce v roce 2005 - 2607. V období II se počet rozeslaných souborů pohyboval mezi 1515 a 2506. Nejvyšší počet souborů rozeslaných v tomto období byl expedován v roce 2011, kdy byl přírůstek výměnného fondu nejmenší (tb. č. 17). Průměrný počet souborů na 1 pověřenou knihovnu byl v Období I 3 až 5 x nižší než v Období II (tb. č. 24).

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
104	145	168	174	303	389	462	489	475	501

Tb. č. 24 Průměrný počet souborů na 1 pověřenou knihovnu

14. Počet svazků v souborech

Počet svazků v souborech se v Období I 62 288 a 112 950 svazky. V Období II to bylo od 79 139 do 130 796 svazků. Více o činnosti jednotlivých knihoven vypovídá průměrný počet svazků v souborech. Průměrný počet svazků na 1 pověřenou knihovnu byl v Období I vzrůstající, od 4153 svazků v roce 2002 po 7530 svazků v roce 2005. S poklesem počtu pověřených knihoven se počet svazků v souborech více než ztrojnásobil. V Období II se průměrný počet svazků expedovaných formou výměnných souborů na 1 pověřenou knihovnu pohyboval mezi 15 828 a 26 159 svazky (tb. č. 25).

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
4153	5981	6797	7530	15828	19747	24195	27316	26039	26159

Tb. č. 25 Průměrný počet svazků na 1 pověřenou knihovnu

3.4.3 Závěry

Kritéria srovnávací analýzy byla stanovena takovým způsobem, aby pokryla všechny činnosti vykonávané pověřenými knihovnami ve sledovaných obdobích. Byla rozdělena do tří skupin tak, aby podala informace o:

1. počtu knihoven systému
2. finanční a personálním zabezpečení

3. plnění standardů výkonu regionálních funkcí

1. Počet knihoven systému

Zatímco počet obsluhovaných knihoven v kraji se pohyboval mezi 991 a 827 knihovnamí v celém sledovaném období, počet pověřených knihoven byl rozdílný. V letech 2001–2005 bylo pověřených knihoven 15, v letech 2006–2011 jich bylo pouze 5. Důvodem snížení počtu pověřených knihoven byla snaha o zefektivnění výkonu regionálních funkcí. Omezení počtu pověřených knihoven mělo přispět k poklesu objemu provozních a mzdových nákladů, k účelné akvizici a zpracování knih výměnného fondu a k jednodušší kontrole úrovně poskytovaných služeb.

Ačkoliv počet obsluhovaných knihoven byl snížen pouze minimálně, počet pověřených knihoven se snížil z 15 na 5. Následkem bylo zvýšení počtu obsluhovaných knihoven na 1 PK. Rozdíl mezi léty 2005 a 2011 činil 111, tzn., že na jednu pověřenou knihovnu připadalo v roce 2011 téměř 3x více obsluhovaných knihoven než v roce 2005 (tb. č. 17). Zatímco průměrný počet obsluhovaných knihoven v ČR byl v roce 2011 69, ve Středočeském kraji činil 166!

2. Finanční a personální zabezpečení

Finanční zabezpečení výkonu RF bylo ve sledovaných obdobích odlišné. Zatímco finanční příspěvek určený na výkon regionálních funkcí dosahoval v letech 2001 – 2005 poměrně stabilní výše od 13 180 000 Kč v roce 2002 po 18 643 000 Kč v roce 2005, v letech 2006 - 2011 tomu tak nebylo. Nejnižší dotace přidělená v roce 2011 činila pouze 7 000 000 Kč, což je 43,77 % dotace roku 2009.

Z celkové dotace bylo na nákup výměnného fondu v jednotlivých letech určeno mezi 33% - 41%. V Období I bylo použito 33 - 37%, v Období II došlo k navýšení částky na nákup VF na 31% - 41%. Porovnáme-li průměrnou částku určenou na akvizici výměnných fondů s celostátním průměrem, zjistíme že ve Středočeském kraji byla vyčleněna v obou obdobích vyšší částka než byl celostátní průměr. Např. v roce 2005 to bylo 31% celkové dotace (v ČR 29,5%) v roce 2009 činila krajská dotace 40% celkové částky (v ČR 29,5%). Zvrat nastal v roce 2010, ve kterém nebyl z rozpočtu kraje určeného na RF nakoupen žádný svazek a v roce 2011, ve kterém byl nákup do VF realizován v hodnotě 9% z celkové dotace (25,24% v ČR).

V souladu s výší příspěvku se vyvíjelo i personální zajištění vykonávání regionálních funkcí v SVK v Kladně a v pověřených knihovnách. V letech 2001–2005 zabezpečovalo re-

gionální činnost mezi 28,47 a 35,74 pracovními úvazky v letech 2006–2011 mezi 22,67 a 14,87 úvazky (tb. č. 17). V roce 2011 činil počet pracovních úvazků pouze 41,6 % úvazků z roku 2004. Výroční zpráva NK ČR o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2011(2012) konstatuje, že „*skutečně nedostatečný počet pracovníků opět vykázal kraj Středočeský*“

Mzdové prostředky určené na platy pracovníků zajišťujících výkon RF v kraji se v Období I pohybovaly mezi 31% (2002) po 39% (2005). Na základě implementace nové koncepce došlo v Období II ke snížení částky použité na mzdové prostředky (tb. č. 17). V letech 2010 a 2011, kdy byly snížena dotace na výkon RF, tvořila i přes snížení počtu pracovních úvazků částka určená na mzdové výdaje 63% (2010) a 59% (2011) z celkové částky určené na výkon RF.

3. *plnění standardů výkonu regionálních funkcí*

- Počet vyplněných statistických výkazů
- Počet vzdělávací akce a porad
- Počet účastníků akcí
- Přírůstek VF
- Počet souborů
- Počet svazků v souborech

Poradenská a konzultační činnost byla v letech 2002–2005 reprezentována 3 017 až 3 274 konzultacemi a metodickými návštěvami. V roce 2006 došlo k mírnému poklesu, který byl v dalších letech vyrovnán. V roce 2011 byl vykazován nejvyšší počet návštěv a konzultací v celém sledovaném období – 3 431 (celostátní průměr 2 543). Vzhledem k tomu, že počet pracovních úvazků byl v průběhu let snížen téměř o polovinu, lze vyslovit pochybnosti o kvalitě těchto činností.

Statistika knihovnických činností se v kraji jeví jako stabilizovaná činnost, počet zpracovaných statistických výkazů v každém roce reflektuje počet obsluhovaných knihoven. Rozdíl mezi jednotlivými odděleními je minimální (tb. č. 18).

Realizované vzdělávací akce a porady se v letech 2001–2005 pohybovaly mezi 129 a 181 ročně, v období 2006 - 2011 došlo ke snížení pořádaných akcí a porad až na 57 ročně v roce 2011 (průměr v ČR 39). Tento pokles akcí byl přímo úměrný poklesu pracovních úvazků. Počet účastníků se v letech 2006–2011 snížil, v porovnání se snížením počtu pořádaných akcí nebylo snížení počtu účastníků tolik zřetelné (akce sníženy téměř o dvě třetiny, počet účastníků pouze o necelou polovinu).

Přírůstek výměnných fondů v letech 2001–2005 kolísal mezi 31 433 a 42 449 svazky, v letech 2006 - 2009 mezi 36 635 - 44 208 svazky (tb. č. 17). Pokles finančních prostředků na výkon RF se nejvíce odrazil na množství knih nakoupených do výměnného fondu. V roce 2010 bylo získáno pouze 5 810 (z dalších zdrojů, nikoliv v dotace určené na výkon RF) knižních jednotek, v roce 2011 4 327 svazků (průměr v ČR 11 944 svazky).

Množství rozeslaných souborů bylo v obou sledovaných obdobích vyvážené, jejich množství se příliš nelišilo. Počet svazků v souborech měl stoupající trend, od 62 288 do 136 582 svazků. I v letech 2010 a 2011, kdy došlo v návaznosti na snížení finančních prostředků na výkon RF k minimálnímu nákupu nových knih do výměnného fondu, počet svazků v souborech byl vyšší než v letech 2001–2005. Vzhledem k cirkulaci výměnných souborů bylo možné dodat do základních knihoven dostatečné množství knih, ne zcela nových, ale v konkrétní knihovně dosud neznámých.

Snížení počtu pracovních úvazků v Období II nebylo provázeno omezením jednotlivých aktivit pověřených knihoven. Počet metodických návštěv a konzultací nepatrně narostl, jejich průměrný počet na 1 PK se zvýšil 3x. Obdobná situace byla i při budování výměnného fondu a další práci s ním. Průměrný přírůstek VF vzrostl o 150%, počet rozeslaných souborů o 300%, svazků v nich o více než 600%. V oblasti vzdělávacích aktivit došlo ke snížení jejich počtu, ale jejich průměrný počet na 1 PK se nepatrně zvýšil. Na základě výše uvedených číselných údajů lze konstatovat, že efektivita práce pracovníků pověřených se po implementaci nové koncepce zvýšila.

3.5 Vliv Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje na činnost veřejných knihoven v kraji

Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje definující systém kooperace knihoven v kraji vstoupila v platnost 1. 1. 2006. Na základě Metodického pokynu MK ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky stanovila podmínky a postupy, kterými budou realizovány regionální funkce. Cílem těchto funkcí je zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky a vyrovnání rozdílů v kvalitě služeb mezi obyvateli měst a malých obcí. Koncepce platná ve Středočeském kraji definuje na rozdíl od metodického pokynu pouze 4 regionální funkce:

- RF č. 1 Poradenská a konzultační činnost, plánovací a rozborová činnost,
- RF č. 2 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady,

- RF č. 3 Nákup (akvizice), zpracování výměnného fondu Středočeského kraje,
- RF č. 4 Práce s výměnným fondem Středočeského kraje),

Tyto činnosti byly zajišťovány SVK v Kladně a pověřenými knihovnami, které prováděly výkon RF nabídkou služeb profesionálním a neprofesionálním knihovnám. I když jsou respektovány všechny standardy stanovené koncepcí, obsah služeb není pro obě kategorie totožný. Odlišnost poptávky profesionálních a neprofesionálních knihoven je dána personálním obsazením knihovny, velikostí obsluhované populace a rozsahem služeb nabízených knihovnou. Z tohoto důvodu bude samostatně posuzován vliv Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje na profesionální a neprofesionální knihovny.

Profesionální knihovny

Ve Středočeském kraji pracují 104 profesionální knihovny (+ 1 krajská), z toho 4 pověřené. V roce 2011 bylo příjemcem regionálních služeb 100 profesionálních knihoven. Úroveň služeb poskytovaných profesionálním knihovnám se vyvíjela v závislosti na počtu pověřených knihoven, na personálním obsazením regionálních oddělení, množství finančních prostředků určených na nákup výměnných fondů a na výši dalších provozních prostředků. V letech 2006–2009 měly profesionální knihovny možnost využívat všechny standardy definované koncepcí.

***Oblast poradenská a konzultační (RF č. 1)** je definována jako „poskytování odborných konzultací, rad a referencí ze všech oblastí knihovnické činnosti pracovníkům profesionálních a neprofesionálních knihoven a jejich zřizovatelům. Standardem je (osobní) komunikace s pracovníkem knihovny 2x ročně, z toho 1x na metodické výjezdní cestě. 1x ročně je vydáván a distribuován SVK aktualizovaný metodický pokyn (směrnice) základních znalostí pracovníka obsluhované knihovny ve Středočeském kraji“.* Vzhledem k vysokému počtu obsluhovaných knihoven připadajících na 1 knihovnu, byl osobní kontakt s pracovníky profesionálních knihoven omezen na minimum, metodické výjezdní cesty v profesionálních knihovnách byly realizovány velice nepravidelně. Částečně byl tento kontakt nahrazen telefonickou a zejména elektronickou komunikací, prostřednictvím které byly profesionálním knihovnám předávány potřebné informace. V návaznosti na snížení finančních prostředků v roce 2010 byl výše uvedený standard změněn a definován jako „*návštěva metodika jedenkrát ročně vykonaná zpravidla při předávání výměnného souboru knih*“. Vzhledem k tomu, že profesionálním knihovnám nebyly dodávány výměnné soubory, návštěva metodika v knihovně se většinou nekonala. Informovanost knihovnické veřejnosti kraje o rozvoji oboru a událostech

v knihovnách kraje se soustředila na využití elektronické komunikace, jejíž jednou formou bylo vydávání bulletinu *Mezi námi*, měsíčníku vydávaného SVK v Kladně.

Regionální funkce nazvaná *Vzdělávání knihovníků, semináře, porady (RF č. 2)* spočívá v zajišťování celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven formou odborných akcí, porad, seminářů, přednášek, přednáškových cyklů, kurzů Knihovnického minima, kurzů počítačové gramotnosti apod. Normou pro pracovníka profesionálních knihoven bylo 10 hodin za rok. Vzdělávací akce byly částečně organizovány na základě potřeb „zdola“. Pracovníci knihoven mohli vznášet požadavky na přednášená témata, mohli také ovlivnit místo konání akce. Kurz knihovnického minima, který byl nabízen každoročně rozsahem 20 hodin umožňoval získání jen základních knihovnických znalostí a dovedností. Pracovníci menších profesionálních knihoven nemohli nabídky vzdělávacích akcí využívat ve větším rozsahu. I když byly přednášky z důvodu lepší dosažitelnosti uskutečňovány v Praze či v pověřené knihovně, ne vždy byli starosty uvolňováni, v některých případech hrálo roli i proplácení cestovného, problémem bylo i zachování výpůjční doby. Specifickou formou vzdělávání byly pravidelné porady, které sloužily k výměně zkušeností. Zatímco v období, kdy existovalo 15 pověřených knihoven, se ve většině regionů konaly porady profesionálních knihoven měsíčně, po implementaci nové koncepce nebyly pověřené knihovny schopny realizovat stejně často a jejich počet byl omezen.

V roce 2011 bylo realizováno pouze 28 (průměr v ČR 39) akcí pro 261 obsluhovaných knihoven (31% z celkového počtu 832). Bylo proškolen 481 účastníků v 157 hodinách. Z uvedených údajů je zřejmé, že vzdělávacích akcí se zúčastňuje přibližně necelá třetina všech knihoven. Vzhledem k rozvoji knihovnické profese a neustálým změnám, které se knihoven bezprostředně dotýkají, je nutné vzdělávací aktivity přiblížit knihovníkům a nabídku rozšířit. Cílem vzdělávacích aktivit je zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků a jejich informovanosti o aktuálních problémech a vývoji oboru. Z výše uvedené návštěvnosti vzdělávacích akcí vyplývá skutečnost, že většina pracovníků knihoven kraje se jich nezúčastňuje a jejich kvalifikační růst není dostatečný. Přes všechna negativa je možné konstatovat, že bez naplnění standardu RF č. 2 by povědomí pracovníků profesionálních knihoven o rozvoji profese bylo nedostatečné. Dostupnost této služby pro všechny by zajistila e-learningová forma vzdělávání. Vzhledem ke snížení finančních prostředků na výkon RF je rozšíření odborného vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji nereálné..

V oblasti *budování výměnného fondu (RF č. 3) a jeho distribuce (RF č.4)* koncepce nečinila rozdíl mezi knihovnou profesionální a neprofesionální. Vymezovala standard jako

„zapůjčení 2 výměnných souborů (každý nejméně 50 knih) ročně každé obsluhované knihovně“. Obě kategorie knihoven mohly být zásobovány knihami prostřednictvím těchto souborů. Některé velké knihovny regionu z vlastního rozhodnutí výměnné soubory nevyužívaly, knihovny v menších městech však tuto možnost doplnit knihovní fond nemohly opominout. Od roku 2010, kdy došlo ke snížení finančních prostředků určených na výkon RF, však profesionální knihovny výměnné soubory nedostávaly, ačkoliv standard byl změněn pouze v počtu poskytnutých souborů (snížen ze 2 na 1), nikoliv v jejich příjemcích. Negativní dopad měla tato změna zejména na malé profesionální knihovny, jejichž rozpočet neumožňuje získání dostatečného množství knih. S distribucí výměnného fondu úzce souvisí RF č. 3 Nákup (akvizice) a zpracování výměnného fondu Středočeského kraje. Přírůstek výměnného fondu v letech 2006 – 2009 činil celkem 162 709 svazků, v následujících dvou letech pouze 10 137 knižních jednotek. Nedostatečný nákup VF se projevil omezením nabídky výměnných souborů profesionálním knihovnám.

Neprofesionální knihovny

V databázi NIPOS bylo v roce 2011 evidováno 746 neprofesionálních knihoven pracujících v obcích různé velikosti. Většina z nich (728) bylo příjemcem podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje, který realizuje SVK Kladno společně s pověřenými knihovnami. Neprofesionální knihovny mohly využívat všechny standardy RF, které koncepce nabízela. Pro tento okruh knihoven je nejdůležitější nabídka výměnných souborů a poradenské a konzultační činnosti.

Poradenská a konzultační činnost (RF č. 1) je důležitou aktivitou, kterou pracovníci pověřených knihoven přispívaly ke zkvalitnění činnosti neprofesionálních knihoven. Neprofesionální knihovníci nemají většinou odborné vzdělání, vykonávají činnost v knihovně po pracovní době a k dosažení odpovídající úrovně znalostí a dovedností potřebují pomoc profesionálních knihovníků. Snížený počet pověřených knihoven a velká rozloha obsluhovaných regionů společně se špatnou dopravní obslužností měly za následek nedostatečnou osobní komunikaci, počet metodických návštěv byl v letech 2010 a 2011 omezen. Standard, který byl vymezen jako „(osobní) komunikace s pracovníkem knihovny 2 x ročně, z toho 1 x na metodické výjezdní a posléze definován jako „návštěva metodika jedenkrát ročně vykonaná zpravidla při předávání výměnného souboru knih“, byl při nedostatečném počtu pracovních úvazků v pověřených knihovnách dodržován jen za cenu snížení kvality těchto návštěv. Skutečnost, že někteří neprofesionální knihovníci neradi využívali elektronické komunikace a k osobnímu kontaktu nedocházelo dostatečně často, způsobila pokles informovanosti nepro-

fesionálních knihovníků. Bez potřebných informací, doplňovaných znalostí, osobních kontaktů, rad a doporučení nemůže neprofesionální knihovník vykovávat všechny požadované činnosti na odpovídající úrovni.

Odborné vzdělávání knihovníků (RF č. 2) realizované formou různých seminářů, přednášek, workshopů a porad je pro tuto skupinu knihoven nedostupné. Dodržení normy 4 hodiny na rok pro pracovníka neprofesionální knihovny bylo téměř nemožné. Většina neprofesionálních knihovníků vzdělávací akce uskutečňované v SVK Kladno, v Praze nebo v pověřených knihovnách mohla navštěvovat pouze výjimečně zejména z důvodu špatné dopravní obslužnosti či nemožnosti návštěvy v dopoledních hodinách. Tato cílová skupina nemá uspokojivou možnost získat potřebné odborné vzdělání.

Celková částka peněžních prostředků na výkon regionálních funkcí poskytovaná z rozpočtu kraje v letech 2006–2009 byla dostačující a přispěla k **nákupu knih do výměnného fondu (RF č. 3 a RF č. 4)** v dostatečném množství. Centralizací akvizice knih výměnného fondu do SVK Kladno došlo k zefektivnění činnosti, ke zvýšení počtu nakoupených knihovních jednotek (vyšší rabat při větším objemu vydaných finančních prostředků) a k rozšíření nabídky obsluhovaným knihovnám. Neprofesionálními knihovny bylo diskutováno složení fondu. Při akvizici byl dodržován poměr nákupu beletrie a naučné literatury (25% naučné), čtenáři však projevovali zájem převážně o beletrii. Od roku 2010 byl nákup knih do výměnného fondu výrazně omezen. Nedostatečná akvizice knih v budoucnu neumožní půjčování nových knih a povede ke snížení zájmu o výměnné soubory, ke snížení nabídky uživatelům a k poklesu počtu výpůjček. Ve většině neprofesionálních knihoven kraje není věnována pozornost budování knihovního fondu z rozpočtu zřizovatelů. V současné době je však díky cirkulaci souborů nabídka knih dostatečná, i když knihovny nejsou zásobovány „žhavými“ novinkami.

Příznivě ovlivňovala činnost obsluhovaných knihoven kraje tzv. **přímá podpora knihoven zřizovaných obcemi**, jejímž prostřednictvím získávaly knihovny prostředky na zlepšení prostředí a zkvalitnění technických podmínek. Dotace byla určena profesionálním a neprofesionálním knihovnám kraje. Spoluúčast obcí jako zřizovatelů knihoven či knihoven samotných (při právní subjektivitě) byla pouze 10% (později 5%). Prostřednictvím tohoto dotačního titulu získalo několik stovek knihoven prostředky na zkvalitnění vybavení nábytkem, výpočetní technikou, softwarem. V roce 2006 byla 82 knihovnám přidělena na základě předložených projektů částka 3 500 000 Kč, v roce 2007 byla tato částka rozdělena mezi 114 knihoven, o rok později byla dotace ve výši 3 640 000 Kč určena více než 140 knihovnám.

Od roku 2009 bylo výše uvedené dotační řízení přetransformováno v Fond kultury a obnovy památek, Podpora obecních knihoven. S přechodem pod výše uvedený fond došlo ke změně podmínek. Byla omezena částka, kterou bylo možné získat, na maximálně 50 000 Kč, mohl být podán pouze jeden projekt do výše jmenovaného fondu. V roce 2009 získalo 143 knihoven dotace v celkové částce 3 640 000, v roce 2010 51 knihoven částku 1 594 982 Kč a v roce 2011 to byla částka 1 359 294 Kč pro 51 knihoven. Tato forma podpory byla v roce 2013 bez náhrady zrušena.

Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje ovlivnila činnost veřejných knihoven zásadním způsobem. Velký rozsah regionů a vysoký počet knihoven obsluhovaných jednou pověřenou knihovnou přinesl negativní změnu v oblasti poradenské a konzultační činnosti. Nedostatek osobních kontaktů, které byly jen částečně nahrazeny elektronickou a telefonickou komunikací, vedl ke snížení informovanosti zejména neprofesionálních knihovníků o vývoji profese. Neprofesionální knihovníci hodnotili *pozitivně zejména dodávání výměnných souborů*, které zkvalitňovaly nabídku čtenářům a umožnily rozvoj knihovnických služeb, zejména absenčního půjčování dokumentů. Mnoho obcí využilo také *možnosti získat dotaci na vybavení knihoven nábytkem a výpočetní technikou*. Naopak *odborné vzdělávací aktivity byly pro většinu neprofesionálních knihovníků nedosažitelné*. Pracovníkům knihoven více vyhovoval celookresní regionální systém menšího rozsahu, kdy byla pověřenou knihovnou bývalá okresní knihovna. V rámci tohoto systému, který funguje ve většině krajů republiky, byli knihovníci v častějším osobním kontaktu, získávali snadněji informace z pověřené knihovny. Současný systém větší součinnosti s knihovnami regionu pověřené knihovně nedovoluje. Jednoznačným přínosem pro profesionální knihovny je systém vzdělávání, bez kterého by nebyl management knihovny schopný zajistit odpovídající odbornou úroveň personálu. *Nepodařilo se standardizovat postupy a procesy v pověřených knihovnách, výkon regionálních funkcí každé z nich se lišil kvalitou i kvantitou.*

Největším problémem výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji však je radikální snížení příspěvku na tuto činnost, ke kterému došlo rozhodnutím zastupitelstva kraje. Pokles objemu finančních prostředků o více než 50% ovlivnil fungování kooperačního systému knihoven ve Středočeském kraji zásadním způsobem. V letech 2010 a 2011 nemohly být naplňovány standardy stanovené koncepcí. Vzhledem k poklesu pracovních úvazků nebylo možné realizovat metodické návštěvy a konzultace v dostatečném objemu, nebylo zajištěno doplňování výměnného fondu, byly omezeny výměnné soubory pro profesionální knihovny. Redukován byl i počet vzdělávacích akcí a porad, omezena a posléze zrušena dotace na vybavení knihoven mobiliářem a výpočetní technikou. Cíle výkonu regionálních

funkcí ve Středočeském kraji nebyly naplňovány. Pouze díky velkému úsilí a vysokému pracovnímu nasazení metodiků pověřených knihoven dopady snížení finančních prostředků na výkon RF nebyly ještě větší.

Řešením neuspokojivé situace v oblasti výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji je vytvoření **nové koncepce či aktualizace koncepce současné**. Tato koncepce musí optimalizovat procesy a postupy nezbytné k realizaci regionálních služeb takovým způsobem, který zajistí efektivní využívání finančních prostředků a funkčnost kooperačního systému knihoven. Vzhledem k omezeným finančním prostředkům plynoucím z rozpočtu kraje bude nutné pro zajištění kontinuálního rozvoje RF přistoupit k vícezdrojovému financování, na kterém se bude podílet kraj společně se zřizovateli knihoven - obcemi.

Prostředky na mzdy pracovníků regionálních oddělení a provoz regionálních oddělení pověřených knihoven budou hrazeny z finančních prostředků kraje, jehož zákonnou povinností je zajistit výkon regionálních funkcí. Příspěvek na budování výměnných fondů bude hrazen z rozpočtu zřizovatelů obsluhovaných knihoven – obcí. Kvalitní služby pověřených knihoven vyžadují redukci regionů a snížení počtu obsluhovaných knihoven na jednu pověřenou knihovnu. Z důvodu zajištění lepší komunikace PK s knihovnami a obecními úřady regionu by měl být počet pověřených knihoven navýšen na 12 (v každém bývalém okresním městě). Počet pracovních úvazků a mzdové náklady bude nutné zvýšit, odměnou pak bude zajištění lepší komunikace a zvýšení kvality služeb nabízených obsluhovaným knihovnám. V případě zachování současného počtu obsluhovaných knihoven (827) a počtu úvazků na 1 obsluhovanou knihovnu (0,02) dosáhne počet úvazku 16,54. Bývalá okresní města jsou ve většině případů centrem regionu a vzdálenost z jednotlivých obcí umožní častější návštěvy knihovníků z obsluhovaných knihoven v knihovně pověřené. Dojde ke zkvalitnění vykonávaných standardů č. 1. – 7 (dle metodického pokynu), kromě standardů č. 4. Jedná se o následující činnosti.

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů
2. Statistika knihovnických činností
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady
4. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů
5. Nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele a jejich distribuce
6. Servis automatizovaného knihovního systému

Standard č. 4 Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce bude naplňován z rozpočtů zřizovatelů (provozovatelů) knihoven – obcí na smluvním základu. Smlouva musí, kromě jiného, řešit otázky týkající se vlastnictví nakoupených dokumentů. Ty mohou být evidovány v přírůstkovém seznamu pověřených knihoven a tvořit výměnný fond, který bude formou výměnných souborů cirkulovat v knihovnách regionu a posléze bude deponován v jednotlivých obsluhovaných knihovnách. Druhá možnost, v rámci které budou získané dokumenty evidovány v přírůstkových seznamech obsluhovaných knihoven a k cirkulaci fondu nedojde, nezajistí dostatečné množství nových knih pro čtenáře.

Uvedené návrhy jsou jen základními tezemi koncepce výkonu RF. Vytvoření nové koncepce musí předcházet podrobná analýza výkonu regionálních funkcí v jednotlivých regionech z hlediska finanční náročnosti a naplňování stanovených standardů.

4 Průzkum zajišťování regionálních funkcí v letech 2011-2012

4.1 Příprava průzkum

4.1.1 Cíl průzkumu

Cílem průzkumu je zjistit, jakým způsobem nedostatek finančních prostředků na výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji ovlivnil činnost obsluhovaných knihoven v letech 2011 a 2012. Dále se průzkum zaměřil na zjišťování spokojenosti s realizací standardů RF, které nejvíce ovlivňují činnost veřejných knihoven kooperačního systému:

- RF č. 1 Poradenská, konzultační, plánovací činnost
- RF č. 2 Vzdělávání knihovníků
- RF č. 4 Tvorba výměnných fondů, jejich cirkulace a distribuce

Výsledky zkoumání poskytnou informaci o úrovni výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji z hlediska obsluhovaných knihoven.

4.1.2 Stanovení hypotéz

V návaznosti na dosud zjištěné skutečnosti byly stanoveny následující hypotézy, které budou průzkumem potvrzeny či vyvráceny.:

Hypotéza č. 1

Redukce finančních prostředků na výkon regionálních funkcí vedoucí ke snížení pracovních úvazků a omezení některých služeb zajišťovaných pověřenými knihovnami činnost obsluhovaných knihoven dosud neovlivnila.

Hypotéza č. 2

Obsluhované knihovny jsou spokojeny se službami, které nabízejí pověřené knihovny.

4.1.3 Metody průzkumu

Použitou metodou průzkumu bude dotazníkové šetření realizované mezi veřejnými knihovnami Středočeského kraje, které využívají služeb pověřených knihoven. Pověřené knihovny nebudou dotazníkem osloveny, bude jim však položena jediná otázka: „ Jakým způsobem ovlivnilo omezení finančních prostředků výkon regionálních funkcí ve vaší knihovně?“

V dotazníku budou použity uzavřené otázky následujícího typu:

- výběrové umožňující výběr jedné z nabízených alternativ
- výčtové umožňující výběr několika z nabízených alternativ zároveň
- škálové, v nichž respondenti budou využívat hodnotící škálu a vybírat ze stupnice výborně - nedostatečně

a otázky otevřené volně umožňující vyjádření názoru vlastními slovy.

4.1.4 Výběr vzorku

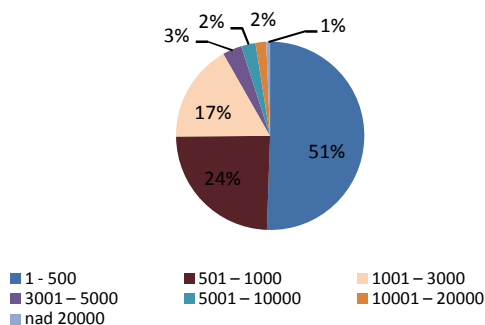
Základním vzorkem (populací) průzkumu budou všechny veřejné knihovny Středočeského kraje zapojené do kooperačního systému využívající regionální funkce, celkem **827 knihoven**. Reprezentativní vzorek (výběrový soubor) bude vybrán náhodným výběrem, kdy základní vzorek bude rozdělen do skupin na základě počtu obyvatel obce, ve které knihovna působí. Toto kritérium vychází z kategorizace knihoven ve standardech VKIS. Celkem bude obesláno **286 knihoven** (tb. č. 26, graf. č. 8). Šetření bude prováděno formou online dotazníku jen v knihovnách, u nichž byla zjištěna mailová adresa.

V tabulce č. 26 jsou shromážděny statistické údaje o počtu profesionálních a neprofesionálních knihoven v jednotlivých kategoriích stanovených dle počtu obyvatel obce. Informuje o celkovém počtu knihoven (profesionálních a neprofesionálních) v absolutním i procentuálním vyjádření, počtu knihoven bez emailu, počtu knihoven a počet oslovených knihoven. Uvedená data týkající se celkového počtu knihoven ilustruje graf č.8.

Počet obyvatel obce	Celkový počet knih.	%	Knihovny bez emailu	Výchozí počet knihoven	% výběru	Počet oslovených knih.
1 - 500	428	51	42	386	25 %	97
501 – 1000	201	24	16	185	40 %	76
1001 – 3000	135	17	6	129	50 %	65
3001 – 5000	25	3	0	25	80 %	20
5001 – 10 000	19	2	0	19	80 %	16
10 001 – 20 000	14	2	0	14	100 %	11
nad 20 000	5	1	0	5	*	1
Celkem	827	100	64	763		286

Tb. č. 26

* průzkum se týká pouze 1 knihovny, ostatní jsou PK

Graf č. 8

Očekávaná návratnost dotazníků je 50%.

4.2 Sběr dat

K získání potřebných dat sloužil elektronický dotazník rozeslaný prostřednictvím kancelářské aplikace Gogole Docs.

V rámci dotazníkového šetření byl osloven reprezentativní vzorek knihoven vybraný způsobem uvedeným v kapitole 4.1.4. Adresy knihoven byly zjištěny na webu SVK Kladno v adresáři knihoven. Obesláno bylo celkem **286 knihoven** (87 profesionálních, 199 neprofesionálních) v 7 kategoriích stanovených na základě počtu obyvatel obcí, odpovědi zaslalo **148 knihoven** (tb. č. 27, graf č. 10). Údaje o počtu knihoven vypovídají o stavu k 1.1.2011. V kategorii nad 20 000 obyvatel působí v kraji 5 knihoven, obeslána však byla pouze 1. Ostatní knihovny v městech této velikosti jsou pověřenými knihovnami, které nebyly do šetření zahrnuty.

Dotazník obsahuje **24 otázek** (příl. č. 4) a je rozdělen do čtyř okruhů. První je zaměřen na získání dat o knihovně (3 otázky), druhý na způsob, jakým snížení finančních prostředků ovlivnilo činnost obsluhovaných knihoven (2 otázky), třetí na hodnocení standardů RF (17 otázek), poslední posuzoval úroveň spolupráce s pověřenou knihovnou a SVK Kladno (2 otázky). Nabízené možnosti vycházely z vlastní zkušenosti knihovníka obsluhované knihovny a byly konzultovány s kolegyněmi z některých profesionálních i neprofesionálních knihoven (cca 10). Dotazník je anonymní, není možné spojit získané údaje s konkrétní knihovnou.

4.3 Analýza dat

Dotazník byl rozeslán elektronickou cestou knihovnám vybraného reprezentativního vzorku 13. ledna 2013, poslední odpověď byla znamenána 30. ledna 2013. Základní vyhodnocení dat bylo provedeno automaticky prostřednictvím aplikace GoogleDocs. V tabulkách je znázorněna četnost odpovědí v absolutních hodnotách a v procentech, grafické znázornění ilustruje výsledky průzkumu.

Analýza je rozdělena do dvou částí. První pracuje s výsledky všech knihoven, které dotazník vyplnily. Druhá část je věnována odpovědím profesionálních knihoven, které jsou významnou skupinou zkoumaného vzorku.

Pro lepší přehlednost bude analýza v obou částech reflektovat následující čtyři okruhy:

1. Informace o knihovně.

2. Vliv snížení finančních prostředků na výkon RF na činnost obsluhovaných knihoven.
3. Hodnocení standardů výkonu RF v tomto složení:
 - metodická a konzultační činnosti pověřených knihoven
 - výměnné soubory souborů
 - odborného vzdělávání
4. Hodnocení spolupráce s pověřenou knihovnou a SVK Kladno.

1. Informace o knihovně

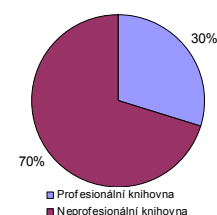
První soubor otázek byl zaměřen na získání základních informací o knihovně.

Otázka č. 1 ověřovala, zda je knihovna profesionální či nikoliv. Odpovědělo celkem 148 knihoven, 30% profesionálních knihoven a 70% knihoven neprofesionálních (tb.č.27, graf č.9)

Profesionální knihovna	44	30 %
Neprofesionální knihovna	104	70 %
Celkem	148	

Tb. č. 27

Graf č. 9

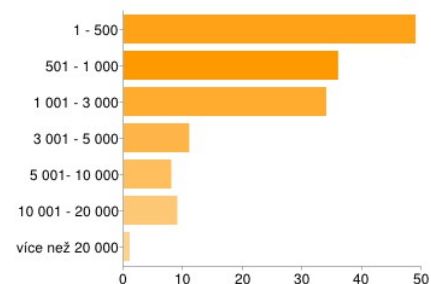

Otázka č. 2 zjišťovala složení respondentů z hlediska velikosti obcí, ve kterých knihovny působí. 33% respondentů bylo z obcí do 500 obyvatel, 24% z obcí mezi 501–1000 obyvatel, 23% bylo z obcí o velikosti 1001–3000 obyvatel, 7 % z obcí o počtu obyvatel mezi 3001–5000, 5% v rozmezí počtu obyvatel mezi 5001–10 000 obyvatel, 6% z měst o počtu obyvatel mezi 10 001–20 000 a 1% z měst nad 20 000 obyvatel (tb. č. 28, graf č. 10)

Velikost obce				
	Celkový počet knihoven	Osloveno	Počet respondentů	%
0 - 500	428	97	49	33
501 - 1000	201	76	36	24
1001 - 3000	135	65	34	23
3001 - 5000	25	20	11	7
5001 - 10 000	19	16	8	5
10 001 - 20 000	14	11	9	6
nad 20 000	5	1	1	1
Celkem	827	286	148	

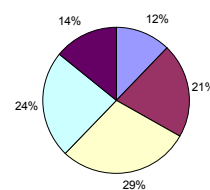
Tb. č. 28

Graf č. 10

Otázka č. 3 poskytla informace o složení respondentů z hlediska příslušnosti k pověřené knihovně. 12% respondentů spadá pod působnost MěK Benešov, 21% pod SVK Kladno, 29% pod Mladou Boleslav, 24% pod Kutnou Horu a 14% pod Příbram (tb. č. 29, graf č. 11).

Pověřené knihovny		
Pověřená knih	Počet	%
Benešov	18	12
Kladno	31	21
Mladá Boleslav	43	29
Kutná Hora	35	24
Příbram	21	14

Tb. č. 29

Graf č. 11

■ Benešov ■ Kladno □ Mladá Boleslav □ Kutná Hora ■ Příbram

Na základě zodpovězení prvního okruhu otázek zaměřených na zjišťování základních informací o respondentech lze konstatovat následující: Osloveno bylo 286 knihoven, odpovědi odeslalo knihoven 148, návratnost dotazníků je 52%. 286 oslovených knihoven činí 35 % ze všech knihoven kraje a 37% z knihoven, které mají email (tb. č. 28).

2. Vliv snížení finančních prostředků na výkon RF na činnost obsluhovaných knihoven.

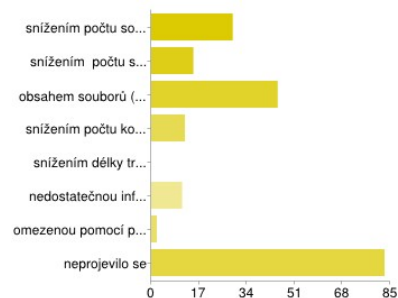
Cílem druhého souboru otázek bylo zjištění, jakým způsobem ovlivnilo snížení finančních prostředků na výkon RF činnost knihoven.

Záměrem otázky č. 4 (tb.č. 30, graf č.12) bylo zjistit, zda a v jaké oblasti došlo k redukci služeb. Respondentům bylo nabídnuto 8 možností, označeno mohlo být možností několik. Největší část dotazovaných (56 %) zvolilo možnost Neprojevílo se. U zbývajících respondentů se jako problematický jevil obsah souborů - 30 %, počet souborů - 20 % a počet svazků v souborech - 10 %. Odborná poradenská a konzultační činnost pověřených knihoven byla hodnocena pozitivně. Pouze 8% respondentů vyjádřilo svou nespokojenost se snížením počtu konzultací, 7% označilo jako problém nedostatečnou informovanost o novinkách v knihovnictví. Na základě vyhodnocení odpovědí lze konstatovat, že činnost většiny obsluhovaných knihoven dosud snížení finančních prostředků na výkon RF neovlivnilo vůbec nebo pouze v oblasti práce s výměnným fondem.

Vliv snížení finančních prostředků na výkon VF		
	počet	%
snížení počtu souborů	29	20
snížení počtu svazků v souborech	15	10
obsah souborů (méně nových knih)	45	30
snížení počtu konzultací a metodických návštěv	12	8
snížením délky trvání konzultací a met. Návštěv	0	0
nedostatečnou informovaností o novinkách v knihovnictví	11	7
omezenou pomocí při zpracování statist. Výkazů	2	1
neprojevilo se	83	56

Tb. č. 30

Graf č. 12

Někteří respondenti využili nabídky vyjádřit se k problematice zkoumané v otázce č. 4 prostřednictvím otevřené otázky č. 5 (jména knihoven byla anonymizována):

Zvyšuje se počet výpůjček v knihovně, převážně od starších občanů, tak naopak by bylo potřeba zvýšení počtu souborů knih získaných od pověřené knihovny.

Projevilo se omezením počtu porad v XX a školení, přednášek.

Kromě pověřené knihovny v XX si půjčuji mnohem lépe vybavené soubory z knihovny XX..Ročně dostávám od obce příspěvek 5000 Kč na nákup nových knih.

3. Hodnocení standardů výkonu RF

Otázka č. 6 (tb.č.31, graf č. 13) zjišťovala, jakou formu komunikace s pověřenou knihovnou pracovníci obsluhovaných knihoven preferují. Bylo možné označit více eventualit. Největší počet respondentů (70%) upřednostňuje elektronické konzultace, 42% respondentů vybralo možnost jiné (bez informace, jaké jiné formy komunikace mají na mysli). 29 % knihovníků dává přednost telefonické konzultaci, 25 % z nich preferuje návštěvu metodika PK v knihovně, nejméně jich využívá společná setkání (porady).

Metodická a konzultační činnosti PK		
	počet	%
návštěva metodika v knihovně	37	25
návštěva knihovníka v PK.	28	19
telefonická konzultace	43	29
elektronická konzultace	103	70
společná setkání	27	18
other	62	42

Tb. č. 31

Graf č. 13

Otázka č. 7 dala prostor k vyjádření připomínek či námětů:

Nejvhodnější asi bude společné setkání, v případě urgentní záležitosti je nejvhodnější telefonická konzultace

Děláme, co můžeme a na co máme čas - něco telefonicky, něco emailem, několik společných sezení s ostatními knihovníky... Potřebovali bychom více konzultací, školení a pod., ale zřizovatel nemá o provozech knihoven ani zdání, takže většinou jsou knihovnice zahrnovány spoustou vedlejších činností, které nemají s oborem nic společného. Zákon o obcích však momentálně zvoleným jedincům dovoluje rozhodovat o organizacích města. Je to každé čtyři roky modlení se, aby na radnici byli příšlí rozumní a moudří jedinci...!!!! čím dál častěji vzpomínám na centralizovaný knihovní systém pod profesionálním vedením okresních knihoven!!!

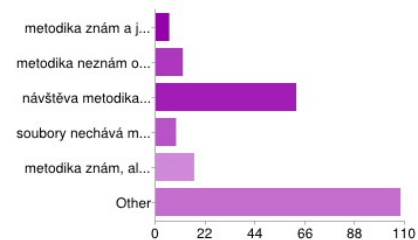
Otázka č. 8 (tb.č.32, graf č. 14) zjišťovala, zda jsou metodici s knihovníky obsluhovaných knihoven v osobním kontaktu a jakým způsobem tento kontakt probíhá. Nejvíce respondentů (77%) označilo jiné formy kontaktu než nabídnuté. 62 knihoven (44%) vybralo možnost Návštěva metodika je vždy spojena s rozvozem souborů, 12% z nich metodika zná, ale komunikuje s ním většinou telefonicky či elektronickou cestou, 9 % dotazovaných nezná metodika osobně (komunikace probíhá prostřednictvím telefonu či emailu), pouze 4% kni-

hovníků je s metodikem pravidelně v kontaktu. Zarážejí je skutečnost, že 6% knihovníků s metodikem nekomunikuje, ten pouze nechává soubory na obecním úřadě.

Způsob komunikace s PK		
metodika znám a jsem s ním v pravidelném osobním kontaktu	6	4%
metodika neznám osobně, komunikuji s ním telefonem či emailem	12	9%
návštěva metodika je vždy spojena s rozvozem souborů	62	44%
s metodikem nekomunikuji, nechává soubory na obecním řadě	9	6%
metodika znám, ale komunikuji s ním převážně mailem či telefonem	17	12%
jiné	108	77%

Tb. č. 32

Graf č. 14

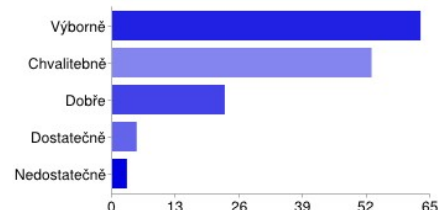

Přes všechny skutečnosti zjištěné v předcházejících otázkách hodnotilo v otázce č. 9 Jak hodnotíte úroveň, kvalitu a přínos odborné pomoci vaší PK (tb.č.33, graf č. 15) 43 % obsluhovaných knihoven úroveň, kvalitu a přínos odborné pomoci pověřených knihoven známkou výborně, 36 % bylo spokojeno méně a pouze 5% respondentů hodnotilo spolupráci s PK dostatečně až nedostatečně.

Hodnocení odborné pomoci PK		
výborně	63	43%
chvalitebně	54	36%
dobře	23	16%
dostatečné	5	3%
nedostatečné	3	2%

Tb. č. 33

Graf č. 15

Otázka.10 byla opět vyhrazena následujícím připomínkám a námětům:

Je to o čase a dálce.

Naše metodičky jsou vždy velmi vstřícné a mají s námi trpělivost.

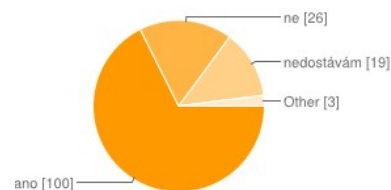
Otázky č. 11 – 17 zkoumaly spokojenost s výměnnými soubory, které PK expedují obsluhovaným knihovnám (RF č. 4)

V otázce č. 11 (tb. č. 34, graf č. 16) se respondenti vyjadřovali k počtu výměnných souborů. 68% z nich odpovědělo na otázku Vyhovuje vám počet výměnných souborů? Ano pouze 8 % počet souborů nevyhovuje, 13% z dotazovaných soubory nedostává.

Počet výměnných souborů		
ano	100	68%
ne	26	18%
nedostávám	19	13%
jiné	3	2%

Tb. č. 34

Graf č. 16

V otázce č. 12 formulovali své připomínky a názory:

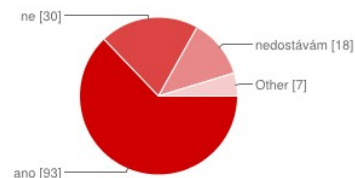
Dostávám i dlouhodobé výměnné soubory, určené jen pro naši knihovnu v xxx, podle přání našich čtenářů.

naše knihovna si nepřeje výměnné soubory

Otázka č. 13 (tb. č. 37, graf č. 18) se soustředila na spokojenost s obsahem výměnných souborů. 63 % knihoven je s obsahem souborů spokojeno, 20% nikoliv, 13 % soubory nedostává.

Obsah výměnných souborů		
ano	93	63%
ne	30	20%
nedostávám	19	13%
other	6	4%

Tb. č. 35 Graf č. 17

Připomínky k problematice obsahu výměnných souborů v otázce č. 14 byly tyto:

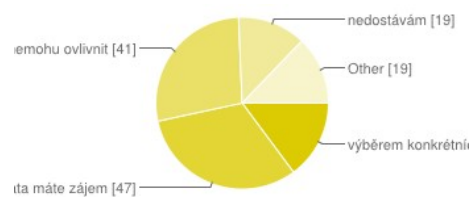
málo nových knih, nedostatek beletrie

Čtenáři jsou spokojení a sami mi nosí seznamy co mám přivést, půjčit

Otázka č. 15 (tb. č. 36, graf č. 18) zkoumala, zda obsluhované knihovny mohou ovlivnit složení souborů. Nejvíce respondentů, 32% , předává pověřené knihovně informace o tématech, které čtenáři vyžadují, 28% nemůže složení souborů ovlivnit, 15% si vybírá knihy v pověřené knihovně, 19% knihoven soubory nedostává, 13% označilo možnost jiné.

Způsob výběru výměnných souborů		
výběrem konkrétních knih v PK	22	15%
informací PK o žádaných tématech	47	32%
nemohu ovlivnit	41	28%
nedostávám	19	13%
jiné	19	13%

Tb. č. 36 Graf č. 18

Připomínky respondentů ke zkoumané problematice byly následující (otázka č. 16):

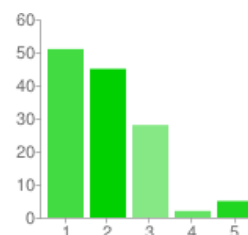
Před dovozem výměnných souborů nám vždy zavolají a zeptají se jaký druh a kolik knih bychom chtěli.

Chybí možnost elektronické objednávky skladby souboru, předobjednávek, rezervací apod. Systém výměnných souborů, kde knihy leží na knihovně 1/2 - 1 rok, je nepružný a zbytečně finančně náročný.

V otázce č. 17 (tb. č.37, graf č.19) dotazovaní hodnotili zájem čtenářů o knihy z výměnných souborů. K hodnocení byla zvolena číselná škála od 1 do 5 pro jednodušší rozhodování. 34% respondentů považuje složení souborů za vynikající, 30% za chvalitebné, 19% udělilo složení souborů známku 3 a pouze 4% z nich vyjádřilo velkou nespokojenost.

Zájem čtenářů o knihy z VF		
výborně	51	34%
chvalitebně	45	30%
dobře	28	19%
dostatečně	2	1%
nedostatečně	5	3%

Tb. č. 37 Graf č. 19

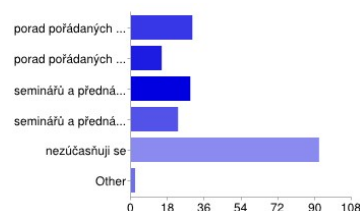

Výsledkem šetření zaměřeného na kvantitu a kvalitu výměnných souborů je vyslovení spokojenosti obsluhovaných knihoven.

Otázky č. 18 - 22 byly zaměřeny na hodnocení odborného vzdělávání (RF č. 2).

Otázka č. 18 ověřovala, zda se knihovníci účastní častěji akcí pořádaných pověřenými knihovnami či SVK Kladno. 62% knihoven se těchto aktivit nezúčastňuje, 20% dává přednost akcím pořádaných pověřenými knihovnami, 16% se zúčastňuje seminářů a přednášek zajišťovaných SVK Kladno a jen 10% využívá možnost zúčastnit se porad v SVK Kladno (tb. č. 38, graf č. 20).

Využívané formy vzdělávací činnosti		
porad pořádaných PK	30	20%
porad pořádaných SVK Kladno	15	10%
seminářů a přednášek pořádaných PK	29	20%
seminářů a přednášek pořádaných SVK	23	16%
nezúčastňuji se	92	62%
jiné	2	1%

Tb. č. 38

Graf č. 20

Připomínky k odbornému vzdělávání v otázce č. 19 byly následující:

Nezúčastňuji se pravidelně, nikdy se neúčastním akcí v Kladně. Doprava z XX je tak složitá, že na 4 hodiny cesty připadne 1/2 hodinová porada. A do Kladna je to obdobné. Účastníme se jenom toho, co probíhá v Praze.

Cesta do pověřené knihovny trvá asi hodinu, musí se přestupovat a všude čekat. Vzhledem k menšímu zdravotnímu problému, je to dlouhá doba.

Ráda bych se zúčastňovala, pokud by vzdělávací akce byly pořádány v Praze. Do SVK Kladno nebo do pověřené knihovny mám špatné dopravní spojení.

Vzhledem k výkonu funkce knihovníka jen jako vedlejší činnosti si nemohu dovolit brát dovolenou na účast na vzdělávacích akcích.

Seminářů se bohužel nemůžeme zúčastňovat - jsou většinou ve výpůjčném den.

Témata přednášek a seminářů jsou nedostatečná, neodpovídají potřebám knihovny. Nabídka je stále stejná a nenápaditá. Přitom v jiných krajích je vzdělávání na velmi dobré úrovni, stačí kopírovat.

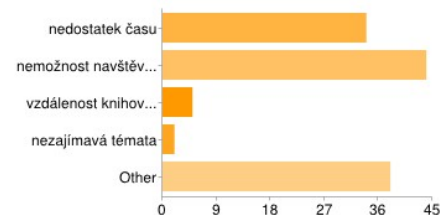
zúčastňuji se dle možností pokud to jde - půjčuji 4 dny v 5denním pracovním týdnu a jsem v knihovně sama, také pan starosta některé knihovnické akce považuje za zbytečné mne na ně uvolnit. Také časová náročnost hraje velkou roli - např. akce pořádané v Kladně představují 12 hod. záběr na cestu tam a zpět a akci samotnou. Akce pořádané přímo v Kladně v poslední době proto nenavštěvuji. Dřívější vyšší počet pověřených knihoven byl lepší v bližším kontaktu s pověřenou knihovnou/osobní ,dopravní./

Otázka č. 20 (tb. č. 39, graf č. 21) zjišťovala, proč se knihovníci nezúčastňují vzdělávacích aktivit. 49 % knihovníků nemá možnost navštěvovat akce vzhledem k tomu, že jsou pořádány dopoledne, 38% z důvodu nedostatku času, 6% z důvodu vzdálenosti pořádající knihovny, pouze 2% uvádějí nezajímavá témata, 43% knihoven uvádí jiné důvody, které nebyly blíže specifikovány.

Důvody nevyužívání nabídky vzdělávání		
nedostatek času	34	38%
nemožnost navštěvovat akce dopoledne	44	49%
vzdálenost pořádající knihovny	5	6%
nezajímavá témata	2	2%
other	38	43%

Tb. č. 39

Graf č. 21

I k tomuto tématu mohli dotazovaní v otázce č. 21 sdělit své připomínky a náměty:

Pokud se vzdělávání či porad někdy nezúčastníme, je to z důvodu:

1. nepotřebnost daného tématu (práce s PC, Word, Excel aj.)
2. personální zajištění provozu knihovny

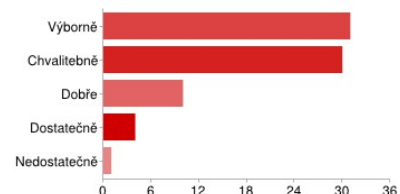
Vzdálenost pověřené i krajské knihovny je důvodem neúčasti knihovny na některých seminářích

Odborné vzdělávání zajišťované pověřenými knihovnami a SVK bylo odpověďmi na otázku č. 22 posouzeno následovně: 21 % respondentů hodnotilo známkou výborně, 20% chvalitebně, 7% dobře a 4% jsou nespokojena (tb. č. 40, graf č. 22).

Hodnocení vzdělávání		
výborně	31	21%
chvalitebně	30	20%
dobře	10	7%
dostatečně	4	3%
nedostatečně	1	1%

Tb. č. 40

Graf č. 22

4. Hodnocení spolupráce s pověřenou knihovnou a SVK Kladno.

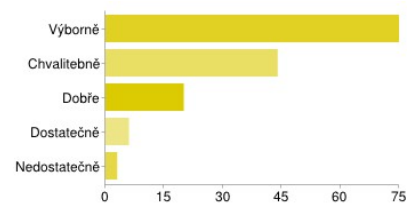
Úkolem posledních dvou otázek bylo klasifikovat spolupráci s pověřenou knihovnou a SVK Kladno.

Otázka č. 23 byly zaměřena na celkovou evaluaci činnosti pověřené knihovny. 51% oslovených knihoven hodnotilo spolupráci s PK na výbornou, 30% vyjádřilo spokojenost známkou chvalitebně, 14% považuje úroveň spolupráce za dobrou a celkem 6% za dostatečnou až nedostatečnou (tb. č. 41, graf č. 23).

Hodnocení pověřené knihovny		
výborně	75	51%
chvalitebně	44	30%
dobře	20	14%
dostatečně	6	4%
nedostatečně	3	2%

Tb. č. 41

Graf č. 23

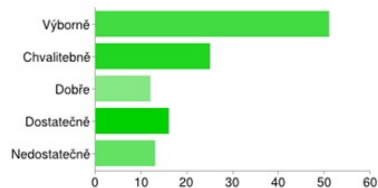

Spolupráce s SVK v Kladně hodnotily obsluhované knihovny následovně: 34% výborně, 17% chvalitebně, 8% dobře a 20% vyjádřilo svou nespokojenost hodnocením dostatečně až nedostatečně (tb. č. 42, graf č. 24).

Hodnocení SVK Kladno		
výborně	51	34%
chvalitebně	25	17%
dobře	12	8%
dostatečně	16	11%
nedostatečně	13	9%

Tb. č. 42

Graf č. 24

Z uvedených údajů je patrné, že spolupráce s pověřenou knihovnou je hodnocena pouze 8% respondentů negativně, spolupráce s SVK Kladno hodnotilo záporně 20% dotazovaných.

Druhá část analýzy dat je zaměřena na profesionální knihovny. Hodnocení je rozděleno do stejných oblastí jako část první.

1. Informace o knihovně.
2. Vliv snížení finančních prostředků na výkon RF na činnost obsluhovaných knihoven.
3. Hodnocení následujících standardů výkonu RF:
 - metodická a konzultační činnosti pověřených knihoven
 - výměnné soubory
 - odborné vzdělávání
4. Hodnocení spolupráce s pověřenou knihovnou a SVK Kladno.

1. Informace o knihovně

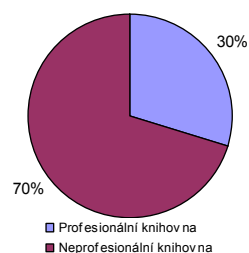
První série otázek zjišťovala informace o počtu respondentů, velikosti obsluhované populace a o tom, kolik respondentů spadá pod kterou pověřenou knihovnu.

Průzkumu se zúčastnilo 30% profesionálních knihoven z celkového počtu respondentů (tb. č.43, graf č. 25).

Knihovna		
profesionální knihovna	44	30 %
neprofesionální knihovna	104	70 %
celkem	148	

Tb. č. 43

Graf č. 25

Nejvíce respondentů bylo z obcí s počtem obyvatel mezi 1001 - 3 000, nejméně z obcí o velikosti 500 -1000 obyvatel (tb. č. 44) Bylo obesláno 87 profesionálních knihoven, to je 83% ze všech profesionálních knihoven kraje, odpovědělo jich 44 (51% oslovených).

Velikost obce				
kategorie	celkový počet kn.	počet obesl.kn	počet respoden.	% resp. z celk. počtu kn.
500-1000	6	5	1	17
1001-3000	41	32	15	37
3001-5000	25	20	10	40
5001-10000	19	15	8	42
10001-20000	14	14	9	64
nad 20000 *	1 (6)	1	1	100
celkem	105	87	44	

*počet knihoven 6 byl ponížěn o 4 pověřené knihovny a SVK

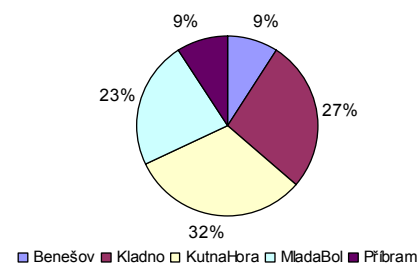
Tb. č. 44

Zastoupení profesionálních knihoven z jednotlivých regionů bylo následující: 9% z regionu Benešov, 27% z Kladna, 32% z Kutné Hory, 23% z Mladé Boleslavi a 9% z Příbrami (tb. č. 45, graf č. 26).

Pověřená knihovna		
	počet	%
Benešov	4	9
Kladno	12	27
KutnaHora	14	32
MladaBol	10	23
Příbram	4	9

Tb. č. 45

Graf č. 26

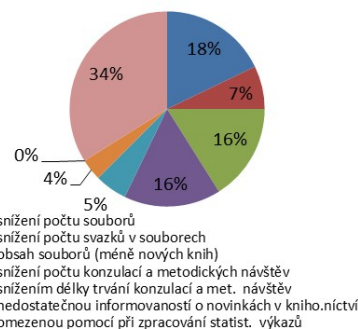
2. Vliv snížení finančních prostředků na výkon RF na činnost obsluhovaných knihoven.

Otázka č. 4 zkoumala vliv úbytku finančních prostředků na výkon RF na činnost obsluhovaných knihoven. Pouze 34 % profesionálních knihoven konstatovalo, že toto snížení se na jejich činnosti neprojevovalo. 25% z nich konstatovalo úbytek počtu souborů a svazků v nich, obsah souborů (nedostatek nových knih) kritizovalo 16% knihoven. Pokles počtu konzultací a metodických návštěv připustilo 16% respondentů, ke snížení jejich délky se přiklonilo 5% knihoven. 4% dotazovaných je v současnosti nedostatečně informováno o novinkách (tb. č. 46, graf č. 27)

Vliv snížení finančních prostředků na výkon VF		
	počet	%
snížení počtu souborů	10	18
snížení počtu svazků v souborech	4	7
obsah souborů (méně nových knih)	9	16
snížení počtu konzultací a metodických návštěv	9	16
snížením délky trvání konzultací a met. návštěv	3	5
nedostatečnou informovaností o novinkách v knihovnictví	2	4
omezenou pomocí při zpracování statist. výkazů	0	0
neprojevilo se	19	34

Tb. č. 46

Graf č. 27

Otázka č. 5 umožnila vlastní reakci na problematiku snížení dotace na výkon RF.

Soubory knih VF neodbíráme, s pověřenou knihovnou spolupracujeme pouze metodicky - pravidelné porady profesionálních knihoven, zasílání ročních výkazů, případně odpovědi na telefonické dotazy.

Protože jsme profesionální knihovna a máme peníze na nákup knih, nijak se u nás neprojevovalo snížení finančních prostředků na nákup výměnného fondu. Výměnné soubory jsme neodebíraly a nebereme je i nyní

Projevilo se omezením počtu porad v PK a školení, přednášek

Soubory nebereme neboť pro knihovnu naší velikosti jsou bezpředmětné. Konzultovat s pověřenou knihovnou, respektive s jejími pracovníky, je také bezpředmětné naše problémy neznají. Metodické návštěvy, zřejmě z téhož důvodu, u nás nevykonávají. Využíváme vzdělávání, zejména na PC u nás v knihovně.

Jako poměrně velká profesionální knihovna jsme soubory knih od pověřené knihovny nikdy nebrali, pro nás je nejpodstatnější nedostatečná informovanost, za doby více pověřených knihoven byly častější a pružnější pracovní porady, probíraly se opravdu aktuální věci a vše se vyřídilo během dopoledne. XXX také dělá porady, jenže jsou vždy spojené ještě s nějakou přednáškou nebo seminářem, které třeba nejsou vždy relevantní pro potřeby všech knihoven, takže to je výlet na celý den a většinou se nemůžeme zúčastnit, protože máme otevřeno celý týden a prostě to nestíháme. Zápisy s porad si můžeme přečíst na webu XX, když se na něco ptáme telefonicky, většinou nás odkáží na Kladno.

Rozhodně bychom ale uvítali delší čas věnovaný knihovně při výměnách souborů i případnou vyšší četnost metodických návštěv. V souvislosti s uvedeným je hodnocena otázka 4 jako "neprojevovalo se" spíše s ohledem na "nečerpání" služeb z naší strany.

Spíše pochvalu - za distribuci různých mailových informací ať všeobecně knihovnických, tak z aktivit knihovny pověřené

3. Hodnocení standardů výkonu RF

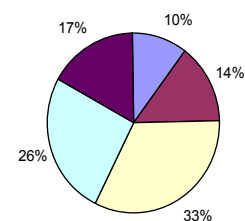
Otázky 6 – 10 byly zaměřeny na metodickou a konzultační činnost pověřených knihoven (RF č. 1).

Cílem otázky č. 6 bylo zjistit, jaké formy spolupráce profesionální knihovny preferují. Nejvíce z nich dává přednost telefonickým a elektronickým konzultacím (58%), na dalším místě byla společná setkání (17%), jako další možnost byla označena návštěva knihovníka v pověřené knihovně (14%) a až na posledním místě zvolily profesionální knihovny možnost návštěvy metodika ve vlastní knihovně (10%). (tb.č. 47, graf č. 28)

Metodická a konzultační činnost		
	počet	%
návštěva metodika v knih.	8	10
návštěva knihovníka v PK	11	14
telefonická konzultace	25	33
elektronická konzultace	20	26
společná setkání	13	17

Tb. č. 47

Graf č. 28

■ návštěva metodika v knihovně
■ telefonická konzultace
■ společná setkání
■ návštěva knihovníka v PK
■ elektronická konzultace

V otázce č. 7 respondenti vyjadřovali své názory k formám komunikace:

Nejvýhodnější asi bude společné setkání, v případě urgentní záležitosti je nejvýhodnější telefonická konzultace.

"Děláme, co můžeme a na co máme čas - něco telefonicky, něco emailem, několik společných sezení s ostatními knihovníky... Potřebovali bychom více konzultací, školení a pod., ale zřizovatel nemá o provozech knihoven ani zdání, takže většinou jsou

knihovnice zahrnovány spoustou vedlejších činností, které nemají s oborem nic společného. Zákon o obcích však momentálně zvoleným jedincům dovoluje rozhodovat o organizaci města. Je to každé čtyři roky modlení se, aby na radnici byli příšlí rozumní a moudří jedinci...!!!! čím dál častěji vzpomínám na centralizovaný knihovní systém pod profesionálním vedením okresních knihoven!!!

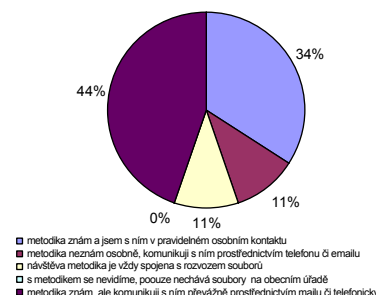
Pracovní porady by byly taky fajn, když jsme přecházeli od XXX pod XXX, bylo domluveno, že metodičky XXX budou objíždět bývalé regiony a budou v bývalých pověřených knihovnách dál pokračovat v pracovních poradách pro daný region, chápu, že na to asi teď nejsou peníze, ale určitě by to bylo pružnější a odpovídalo více potřebám a specifickým požadavkům dané oblasti. Když jsme vykonávali střediskovou funkci pro 24 neprofesionálních knihoven, jezdili jsme s výměnnými soubory 5x ročně a věděli jsme o knihovnách a jejich čtenářích skoro všechno, XXX má přes 170 neprofesionálních a asi 20 profesionálních knihoven, ten přístup musí být nutně rozdílný, není to v silách dvou metodiček...

Otázka č.8 zkoumala způsob osobního kontaktu s metodikem pověřené knihovny. 44% respondentů metodika zná, ale komunikuje s ním prostřednictvím mailu či telefonicky, 34% ho zná a je s ním v pravidelném osobním kontaktu, 11% metodika osobně nezná a komunikuje s ním pouze telefonicky a elektronickou cestou. Podle 11% oslovených je metodická návštěva vždy spojena s rozvozem souborů, pouze 4% respondentů metodika nezná osobně (tb. č. 48, graf č. 29)

Způsob komunikace s PK		
	počet	%
metodika znám a jsem s ním v pravidelném osobním kontaktu	13	34
metodika neznám osobně, komunikuji s ním telefonem či emailem	4	11
návštěva metodika je vždy spojena s rozvozem souborů	4	11
metodika znám, ale komunikuji s ním převážně emailem či telefonem	17	44
Jiné	0	0

Tb. č. 48

Graf č. 29

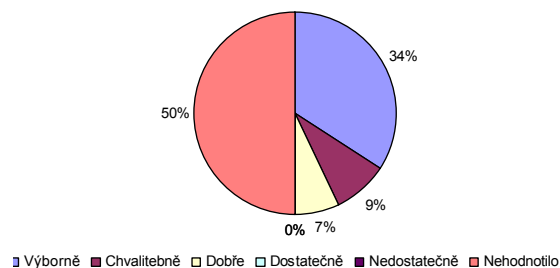

Hodnocení úrovně metodické a poradenské činnosti pověřených knihoven v otázce č. 9 bylo následující: 50% profesionálních knihoven tuto činnost nehodnotilo, 34% hodnotilo spolupráci na výbornou, 9% dalo známku chvalitebně. Nejhorší byla známka dobře přidělena 7% knihoven (tb. č. 49, graf č. 30)

Hodnocení metodické a konzultační činnosti		
	počet	%
výborně	15	34
chvalitebně	4	9
dobře	3	7
dostatečně	0	0
nedostatečně	0	0
nehodnoceno	22	50

Tb. č. 49

Graf č. 30

Otázka č. 10 umožnila respondentům přidat připomínky vztahující se ke spolupráci mezi obsluhovanou a pověřenou knihovnou:

Nejvíce nám chybí znalost fondů nejbližších knihoven. MVs musíme objednávat z Kladna, přitom kniha může ležet na bližší knihovně.

Nemohu tento bod bodově hodnotit, protože se nás týkají jen 2 možnosti z nabídky pověřené knihovny - pořádání seminářů a porad (zřídka) a rozvoz knih z grantu Min. kult. Česká knihovna.

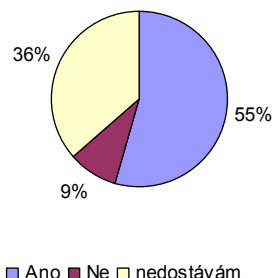
V otázkách č. 11 – 17 hodnotily knihovny výměnné soubory.

Otázka č. 11 posuzovala spokojenost s počtem dodávaných souborů. 54% oslovených profesionálních knihoven je s jejich počtem spokojena, 36% soubory nedostává a pouze 9% respondentů vyjádřilo nespokojenost (tb. č. 50, graf č. 31).

Počet výměnných souborů		
	počet	%
ano	24	55
ne	4	9
nedostávám	16	36

Tb. č. 50

Graf č. 31

Otázka č. 12 nabídla možnost slovního hodnocení počtu souborů:

Pověřená knihovna navštěvuje naši 2x ročně a kromě výměnných souborů přiveze vždy i soubor na vyžádání určený pouze pro naši knihovnu. Do tohoto souboru se snaží zařadit knihy, které si čtenáři vyžádali.

Naše knihovna si nepřeje výměnné soubor

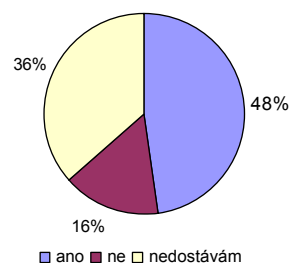
Soubory nám nevyhovovaly. Dokud jsme mohli ovlivnit výběr knih, tak ano

V otázce č. 13 byla zkoumána spokojenost s obsahem výměnných souborů. 48% respondentů je s obsahem souborů spokojeno, 16% nikoliv, 36% soubory nedostává. (tb. č. 51, graf č. 32)

Obsah výměnných souborů		
	počet	%
ano	21	48
ne	7	16
nedostávám	16	36

Tb. č. 51

Graf č. 32

Otázka č. 14 umožnila komentář zaměřený na obsah výměnných souborů.

Knihy nejsou nové a v poslední době ani "zajímavé" a tudíž čtenáři vyhledávané.

Málo žádaných titulů, vzhledem ke složení čtenářů, je málo beletrie. Výběr nakoupených titulů neodpovídá požadavkům čtenářů. Chybí zpětná vazba, která by mohla ovlivnit skladbu nakoupených knih.

Nové knihy dostáváme, ale všímám si, že to jsou často knihy, které lze v daném období pořídit s výraznou slevou. Je téměř nemožné dostat bestseller. Stejně nemožné je vyžádat si všechny nebo alespoň více dílů knihy.

Čtenáři si stěžují, že v souborech se vyskytuje např. 3-tí díl ze série, ale díly 1 a 2 jsme předchozím a ani v tom stejném souboru nedostali. Toto se stává opakovaně a bez ohledu na typ titulu.

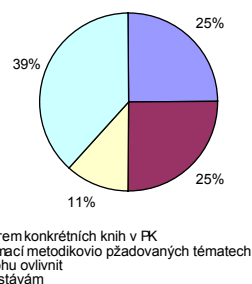
Předmětem zjišťování v otázce č.15 byl způsob výběru knih do výměnných souborů. 25% respondentů vybírá knihy do souboru samo v PK, stejný počet prostřednictvím metodiků PK, které informují o žánrech, tématech nebo titulech. Pouze 14 % dotázaných nemůže slo-

žení souborů ovlivnit. 36% oslovených profesionálních knihoven soubory nedostává (tb. č. 52, graf č. 33)

Způsob výběru výměnných souborů		
	počet	%
výběrem konkrétních knih v PK	11	25
informací metodikovi o požadovaných tématech, žánrech	11	25
nemohu ovlivnit	6	11
nedostávám	16	39

Tb. č. 52

Graf č. 33

Prostřednictvím otázky č. 16 mohli dotázaní reagovat na předchozí otázku podrobně.

Chybí možnost elektronické objednávky skladby souboru, předobjednávky, rezervací apod. Systém výměnných souborů, kde knihy leží na knihovně 1/2 - 1 rok, je nepružný a zbytečně finančně náročný.

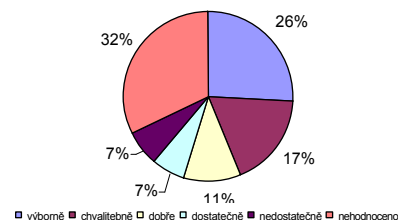
Nemohu ovlivnit výběr do "koloběhových" souborů, ale metodik nám nabídl, že si můžeme dojet vybrat do jejich depozitu náš vlastní soubor, jen pro naši knihovnu, podle našeho výběru. Toto využijeme.

V otázce č. 17 hodnotili respondenti zájem čtenářů o knihy z výměnných souborů. 32% profesionálních knihoven zájem nehodnotilo, 26% ocenilo zájem čtenářů známkou výborně, 17% chvalitebně, 11% dobře. Pouze 14% profesionálních knihoven ohodnotilo zájem čtenářů dostatečnou a nedostatečnou (tb. č. 53, graf č. 34).

Zájem čtenářů o knihy z VF		
	počet	%
výborně	12	26
chvalitebně	8	17
dobře	5	11
dostatečně	3	7
nedostatečně	3	7
nehodnoceno	15	32

Tb. č. 53

Graf č. 34

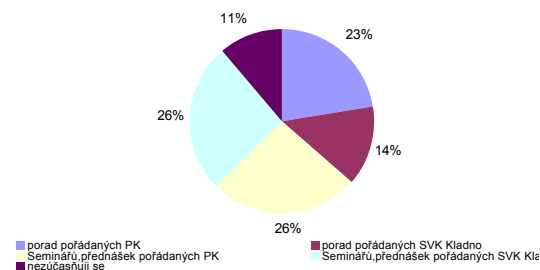
Otázka č. 18 – 22 byly zaměřeny na problematiku vzdělávání knihovníků (RF č. 2).

Profesionální knihovny hodnotily v otázce č. 18 nejlépe semináře, přednášky a další vzdělávací aktivity organizované SVK v Kladně a pověřenými knihovnami (52%), po té porady pořádané PK (22%), 14% respondentů využívá porad pořádaných SVK v Kladně. 11% profesionálních knihoven se vzdělávacích akcí nezúčastňuje (tb. č. 54, graf č. 35).

Vyžívané formy vzdělávací činnosti		
	počet	%
porady pořádané PK	18	23
porady pořádané SVK Kladno	11	14
Semináře, přednášky pořádané PK	21	26
Semináře, přednášky pořádané SVK Kladno	21	26
nezúčastňují se	9	11

Tb. č. 54

Graf č. 35

Otázka č. 19 dala profesionálním knihovnám prostor k vyjádření názorů na odborné vzdělávání:

Cesta do pověřené knihovny trvá asi hodinu, musí se přestupovat a všude čekat. Vzhledem k menšímu zdravotnímu problému, je to dlouhá doba

Porady SVK Kladno jsou většinou o aktuálních knihovnických tématech, i když ne vždy stejně důležité pro profesionální a ne-profesionální knihovny, přínosné jsou i "kuloárové" debaty.

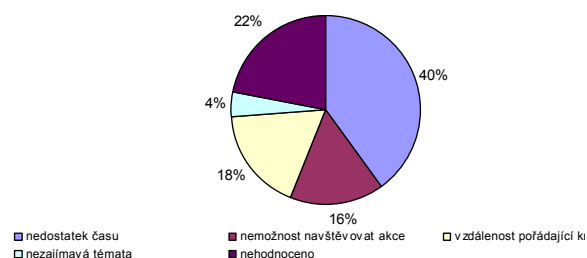
Témata přednášek a seminářů jsou nedostatečná, neodpovídají potřebám knihovny. Nabídka je stále stejná a nenápaditá. Přitom v jiných krajích je vzdělávání na velmi dobré úrovni, stačí kopírovat.

Smyslem otázky č. 20 bylo zjistit příčiny neúčasti 11% pracovníků profesionálních knihoven na vzdělávacích akcích pořádaných pověřenými knihovnami či SVK Kladno. Respondenti mohli vybrat několik odpovědí. Nejčastějším důvodem neúčasti je nedostatek času (40%), na druhém místě je uváděna další příčinou je nemožnost navštěvovat akce, které se pořádají v dopoledních hodinách (22%) a vzdálenost pořadající knihovny (18%). 4% respondentů uvedlo jako příčinu nezajímavá témata a 16% dotazovaných na otázku neopovědělo. (tb. č. 55, graf č. 36)

Důvody neúčasti na akcích		
	počet	%
nedostatek času	20	40
nemožnost navštěvovat akce	8	22
vzdálenost pořadající knihovny	9	18
nezajímavá témata	2	4
nehodnoceno	11	16

Tb. č. 55

Graf č. 36

Otázka č. 21 byla otevřenou otázkou umožňující respondentům vyjádřit připomínky k důvodům, proč nemohou navštěvovat vzdělávací akce:

Pokud se vzdělávání či porad někdy nezúčastníme, je to z důvodu:

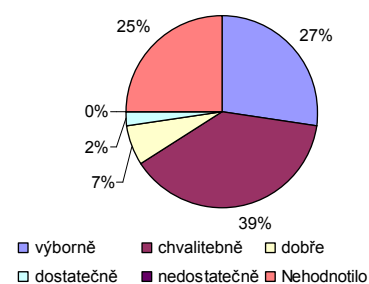
1. nepotřebnost daného tématu (práce s PC, Word, Excel aj.)
2. personální zajištění provozu knihovny

Vzdálenost pověřené i krajské knihovny je důvodem neúčasti knihovny na některých seminářích

V otázce č. 22, která hodnotila úroveň vzdělávání, projevil 27% profesionálních knihoven maximální spoulenost, 38% zvolilo hodnotu chvalitebně, 7% respondentů hodnotilo známkou dobře a jen 2% dalo známku nedostatečně. 25% oslovených vzdělávání nehodnotilo. Většina respondentů je s úrovní vzdělávání nabízené pověřenými knihovnami či SVK Kladno spokojena (tb. č. 56, graf č. 37).

Hodnocení vzdělávání		
	počet	%
Výborně	12	27
chvalitebně	17	39
Dobře	3	7
dostatečně	1	2
nedostatečně	0	0
nehodnoceno	11	25

Tb. č. 56 Graf č. 37

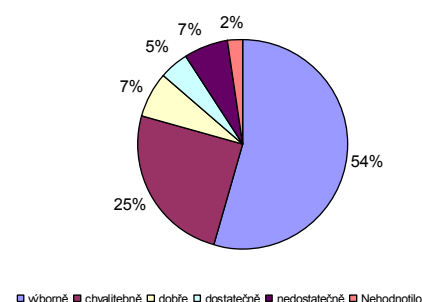
4. Hodnocení spolupráce s pověřenou knihovnou a SVK Kladno.

Poslední dvě otázky (otázka č. 23 a č. 24) jsou zaměřeny na celkové hodnocení spolupráce profesionálních knihoven s pověřenými knihovnami a se Středočeskou vědeckou v Kladně. Respondenti vyjádřili svůj názor na hodnotící škále výběrem ze stupnice výborně až nedostatečně.

Spolupráce s pověřenými knihovnami byla kolegy z obsluhovaných profesionálních knihoven hodnocena v otázce č. 23 pozitivně. 54% respondentů klasifikovala pověřené knihovny známkou výborně, 25% známkou chvalitebně, 7% dobře, . Pouze 9% oslovených hodnotilo známkou dostatečně či nedostatečně, 2% nehodnotilo vůbec (tb. č. 57, graf č. 38).

Hodnocení pověřených knihoven		
	počet	%
výborně	24	54
chvalitebně	11	25
dobře	3	7
dostatečně	2	5
nedostatečně	3	7
Nehodnoceno	1	2

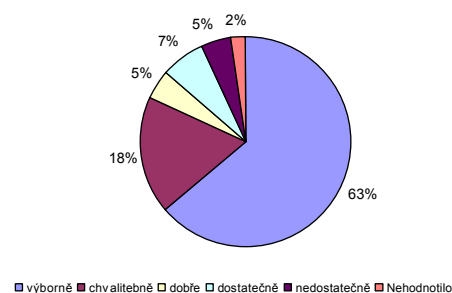
Tb. č. 57 Graf č. 38

Výsledkem hodnocení spolupráce s SVK Kladno v otázce č. 26 je 63% oslovených profesionálních knihoven, které služby SVK Kladno ocenily známkou výborně, 18% známkou chvalitebně, pouze 5% známkou dobře a 12% respondentů vyjádřilo svou nespokojenost známkou dostatečně a nedostatečně. 2% dotazovaných hodnocení nevyjádřilo (tb. č. 58, graf č. 39).

Hodnocení SVK Kladno		
	počet	%
výborně	28	63
chvalitebně	8	18
dobře	2	5
dostatečně	3	7
nedostatečně	2	5
nehodnoceno	1	2

Tb. č. 58 Graf č. 39

4.4 Závěry průzkumu

Cílem průzkumu bylo stanovit, zda a jakým způsobem snížení finančních prostředků na výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji ovlivnilo činnost obsluhovaných knihoven v letech 2011 a 2012. Otázky průzkumu byly zaměřeny také na zjištění spokojenosti obsluhovaných knihoven s poradenskou a konzultační činností pověřených knihoven, vzděláváním knihovníků a fungováním cirkulace souborů výměnného fondu.

Byly definovány následující hypotézy:

Hypotéza č. 1

Redukce finančních prostředků na výkon regionálních funkcí vedoucí ke snížení pracovních úvazků a omezení některých služeb zajišťovaných pověřenými knihovnami činnost obsluhovaných knihoven neovlivnila

Hypotéza č. 2

Obsluhované knihovny jsou spokojeny se službami, které nabízejí pověřené knihovny společně se Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně.

Metodou průzkumu bylo dotazníkové šetření realizované elektronickým dotazníkem rozeslaným prostřednictvím aplikace GoogleDocs. Dotazník obsahoval 9 otevřených a 17 uzavřených otázek uspořádaných do čtyř okruhů. První okruh zjišťoval základní informace o respondentech (profesionální či neprofesionální knihovna, velikost obsluhované populace, příslušnost k pověřené knihovně). Další byl zaměřen na potvrzení či vyvrácení hypotézy č. 1. Třetí nejobsáhlejší zkoumal úroveň standardů RF, poslední spokojenost se službami pověřené knihovny a SVK Kladno. Otázky okruhu č. 3 a 4 poskytly odpovědi potvrzující či vyvracející hypotézu č. 2.

Osloveno bylo 286 knihoven (35% knihoven regionu) vybraných z celkové populace náhodným výběrem (viz kap. 4.1.4). Reprezentativní vzorek tvořilo 87 profesionálních a 199 neprofesionálních knihoven. Dotazník vyplnilo 148 knihoven, 52% z oslovených knihoven, z toho 104 neprofesionálních (70% z knihoven, které odeslaly vyplněný dotazník) a 44 profesionálních (30% z knihoven, které se zúčastnily průzkumu). Vzhledem k tomu, že skupina profesionálních knihoven je velmi významnou součástí kooperačního systému, byla analýza dat získaných dotazníkovým šetřením rozdělena do dvou částí. První zpracovávala odpovědi všech respondentů, druhá pouze odpovědi profesionálních knihoven.

Závěry týkající se všech knihoven:

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 148 knihoven. Stěžejním úkolem průzkumu bylo zjistit, zda a jakým způsobem ovlivnilo snížení finančních prostředků na výkon RF činnost obsluhovaných knihoven. Většina respondentů (56%) žádné negativní dopady v letech 2011-2012 nezaznamenala..

Další část průzkumu hodnotila výkon RF na základě naplňování jejich standardů.

V rámci standardu č. 1 zaměřeného na konzultační a poradenskou činnost bylo zjištěno, že většina respondentů (70%) dává přednost elektronické konzultaci, návštěva pracovníka pověřené knihovny v obsluhované knihovně ve 44% je metodická návštěva spojená s rozvozem výměnných souborů. Konzultační a poradenská činnost byla 79 % respondentů hodnocena jako výborná či chvalitebná, tzn. velice pozitivně.

Standard č. 4 je ve Středočeském kraji zaměřen na práci s výměnným fondem. 68% respondentů vyjádřilo spokojenost s počtem výměnných souborů, které získali do své knihovny, 63% bylo spokojeno s jejich obsahem. Spokojenost s nabízenou službou je ovlivněna možností zasahovat do složení souborů (28% odpovídajících nemůže složení souborů ovlivnit) a intenzitou využívání knih ze souborů čtenáři. 34% knihovníků hodnotilo půjčování dokumentů z výměnných souborů známkou výborně, pouze 4% z nich vyjádřilo udělením známky 4 a 5 nespokojenost čtenářů s obsahem souborů. Výsledkem šetření zaměřeného na kvantitu a kvalitu výměnných souborů je vyslovení spokojenosti obsluhovaných knihoven.

Další soubor otázek byl zaměřen na hodnocení odborného vzdělávání (standard č.2). Z odpovědí vyplynula skutečnost, že 62% respondentů se nezúčastňuje žádných vzdělávacích akcí, z následujících důvodů. 49 % knihoven nemá možnost navštěvovat akce vzhledem k tomu, že jsou pořádány dopoledne, 38% z důvodu nedostatku času. Úroveň vzdělávání hodnotilo pouze 76 respondentů, většina kladně, pouze 4% z nich přidělila známku dostatečně a nedostatečně. 92 ze 148 respondentů uvedlo, že nabídku vzdělávacích aktivit pověřených knihoven a SVK Kladno nevyužívá. Zjištěné výsledky budou vyžadovat zamyšlení se nad nabídkou vzdělávacích akcí, jejich časovým určením a obsahem.

Závěrečné otázky nabídly možnost zhodnotit úroveň kooperace obsluhovaných knihoven s knihovnami pověřenými a s SVK Kladno. Spolupráci s pověřenými knihovnami ohodnotilo 5% respondentů známkou výborně, 30% známkou chvalitebně, negativní hodnocení vyslovilo pouze 6% dotázaných. SVK Kladno dopadla hůře, výborná se spolupráce jeví pouze 30% respondentů, chvalitebná 17%, negativně hodnotilo 20% respondentů.

Výsledkem analýzy odpovědí **všech knihoven (profesionálních i neprofesionálních)** je ověření pravdivosti hypotézy č. 1 i hypotézy č. 2.

Redukce finančních prostředků na výkon regionálních funkcí vedoucí ke snížení pracovních úvazků a omezení některých služeb zajišťovaných pověřenými knihovnami činnost obsluhovaných knihoven neovlivnila.

Tato hypotéza byla dotazníkovým šetřením **potvrzena**, obsluhované **knihovny neznamenaly** ve sledovaném období **kvalitativně nebo kvantitativně rozdílnou úroveň služeb** nabízených pověřeným knihovnami a SVK v Kladně.

Hypotéza č. 2

Obsluhované knihovny jsou spokojeny se službami, které nabízejí pověřené knihovny společně s Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně.

Hypotéza č. 2 byla realizovaným průzkumem **potvrzena**. Spokojenost s nabízenými službami vyjádřili respondenti hodnocením úrovně jednotlivých standardů, které většina z nich **klasifikovala** známkou **výborně a chvalitebně**. **Úroveň služeb** realizovaných pověřenými knihovnami a SVK v Kladně obsluhovaným knihovnám **vyhovuje**.

Závěry týkající se profesionálních knihoven:

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 44 profesionálních knihoven. Hodnocení těchto knihoven týkající se vlivu nedostatku finančních prostředků na výkon RF na činnost obsluhovaných knihoven se lišilo od hodnocení všech knihoven.

Konzultační a poradenskou činnost (RF č. 1) 43% profesionálních knihoven hodnotilo známkou výborná či chvalitebná, dostatečnou a nedostatečnou nepřidělil nikdo, 50% nehodnotilo vůbec. Z výsledků průzkumu vyplývá, že profesionální knihovny jsou s touto činností spokojeny.

Další sada otázek byla orientována na hodnocení odborného vzdělávání (RF č.2). Na rozdíl od skupiny respondentů - všechny knihovny 89% profesionálních knihoven se vzdělávacích akcí pořádaných pověřenými knihovnami a SVK Kladno zúčastňuje. Nejvíce preferovanou formou byly semináře a přednášky pořádané pověřenými knihovnami a SVK Kladno. Pokud se akcí nezúčastňovaly, jako důvod uváděly nejčastěji nedostatek času a vzdálenost pořádané knihovny. 66% respondentů hodnotilo vzdělávací akce známkou výborně a chvalitebně, nedostatečnou neudělil nikdo, 2% přidělila dostatečnou. Na základě

výše uvedených dat lze konstatovat, že profesionální knihovny byly s odborným vzděláváním spokojeny.

RF č. 4 zaměřená na práci s výměnným fondem hodnotily všechny zúčastněné profesionální knihovny. Průzkum byl zaměřen na spokojenost s počtem výměnných souborů, s jejich obsahem a možností ovlivnit výběr knih do souborů. 36% profesionálních knihoven soubory nedostává, 55% je spokojeno s počtem souborů a 48% s obsahem souborů, pouze 14% respondentů uvedlo, že nemohou ovlivnit výběr souborů. Byl sledován i zájem čtenářů o knihy ze souborů. 14% profesionálních knihoven ohodnotilo využívání knih ze souborů známkou 4 a 5. Výsledkem dotazníkového šetření bylo zjištění, že profesionální knihovny, které výměnné soubory dostávají, jsou spokojeny s jejich počtem i obsahem.

Poslední otázky ověřovaly spokojenost respondentů se spoluprací s pověřenými knihovnami a s SVK Kladno. Spolupráci s pověřenými knihovnami ohodnotilo 79% respondentů výborně a chvalitebně, pouze 12% dostatečně a nedostatečně. Výsledky zkoumání těchto respondentů jsou odlišné od vyjádření všech knihoven, které hodnotily spolupráci s pověřenými knihovnami pouze v 35% výborně či chvalitebně. Kooperace s SVK Kladno byla 81% respondentů-profesionálních knihoven hodnocena kladně.

Výsledkem analýzy odpovědí profesionálních knihoven je overení pravdivosti hypotéz.

Hypotéza č. 1:

Redukce finančních prostředků na výkon regionálních funkcí vedoucí ke snížení pracovních úvazků a omezení některých služeb zajišťovaných pověřenými knihovnami činnost obsluhovaných knihoven dosud neovlivnila.

Tato hypotéza byla odpověďmi profesionálních knihoven **vyvrácena**, protože pouze **34% z nich vypovědělo, že snížení finančních prostředků na výkon RF jejich činnost neovlivnilo.**

Hypotéza č. 2

Obsluhované knihovny jsou spokojeny se službami, které nabízejí pověřené knihovny společně s Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně.

Tato hypotéza byla zkoumáním odpovědí profesionálních knihoven **potvrzena**. Spokojenost s nabízenými službami vyjádřili respondenti **hodnocením úrovně jednotlivých standardů a hodnocením spolupráce s SVK Kladno a pověřenými knihovnami**, které většina z nich klasifikovala známkou **výborně a chvalitebně**. Na základě tohoto zjištění lze konstatovat

vat, že obsluhované profesionální knihovny jsou s úrovní nabízených služeb regionálního charakteru spokojeny.

4.5 Odpověď pověřených knihoven

V rámci průzkumu byly osloveny všechny pověřené knihovny regionu. Zástupci pověřených knihoven byli požádáni o odpověď na otázku *Jak se projevilo snížení finančních prostředků určených na výkon regionálních funkcí v letech 2011 a 2012 na jejich zajišťování ve vaší knihovně?* Byly získány následující odpovědi tří z pěti oslovených knihoven:

PK č. 1

„snížení úvazků, velmi omezený nákup knih, omezení rozvozu novinek na polovinu, přežíváme jen díky darům obcí, které používáme na zajištění provozu“

PK č. 2

„1. Nedostatek nových knih nakoupených do VF – zásadní problém, který ovlivní kvalitu RF (zatím půjčujeme stále nové knihy“ do obecních knihoven, tento omezený nákup se začne projevovat razantně již tento rok!)

2. Snížení počtu pracovníků, kteří se podíleli na vykonávání prací pro region – konkrétně byl propuštěn řidič a řízení vozidla i nošení knih již vykonáváme sami, letos bude snižován úvazků pracovníků RF pokračovat.

3. Snížení částky na dopravu – souvisí s předchozím bodem, tím, že se propustil řidič, jsme snížili částku za přepravné souboru VF

4. Snižování rozpočtu na RF negativně ovlivňuje a limituje možnosti personálního obsazení odd. regionálních služeb odbornými knihovníky – to zamezuje výraznějšímu rozvoji poradenské a konzultační činnosti.

5. V rozpočtu jsou prázdné položky na obnovu techniky – počítače zastarávají, co budeme dělat až doslouží úplně?

6. Na rok 2013 Krajský úřad nevypsal dotační řízení pro obecní knihovny – i tím byl snížen příspěvek na knihovny ve Středočeském kraji – zastaví se rozvoj automatizace knihoven (v roce 2012 jsme měli 48% neprofesionálních knihoven s automatizovaným knihovním systémem).“

PK č. 3

„Největším dopadem snížení finančních prostředků v těchto letech byl výrazný útlum nákupu knih, který se propadl zhruba o 80%. Pro vytčená léta nebyla na doplňování výměnného fondu vyhrazena žádná zvláštní částka, nákup knih byl v omezené míře

zajištěn z dotace souhrnně určené na plnění RF, tedy z úspor mzdových a dalších provozních prostředků. Důsledkem úspor byly také personální změny, což se projevilo omezením poskytování metodické činnosti. Byl omezen i počet jízd do knihoven a jiná pomoc obecním knihovnám. Nejméně byla touto situací zasažena oblast vzdělávání, která byla víceméně zachována v podobném rozsahu. Bohužel ani situace na rok 2013 není optimistická.“

Na základě uvedených odpovědí zástupců pověřených knihoven lze konstatovat, že aktuální situace v oblasti výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji je negativně ovlivněna nedostatkem finančních prostředků. Snížení poskytované dotace způsobilo pokles pracovních úvazků, omezilo kvalitu vykonávaných činností, zastavil rozvoj automatizace obsluhovaných knihoven a v neposlední řadě redukovalo nákup dokumentů do výměnného fondu.

5 Závěr

Práce se zabývá výkonem regionálních funkcí ve Středočeském kraji v uplynulých deseti letech (2001–2011). Zkoumá úroveň služeb poskytovaných SVK v Kladně a pověřenými knihovnami v dvou obdobích, která se liší v nabídce obsluhovaným knihovnám i ve způsobech její realizace. Shromažďuje množství kvantitativních údajů a prostřednictvím průzkumu uskutečněného mezi knihovnami regionu nabízí obraz kvality činností regionálního charakteru. Hodnotí vliv nejzávažnějšího koncepčního materiálu Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje na činnost veřejných knihoven kraje a pokouší se stručně nastínit možné řešení.

Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven byl definován usnesením vlády č. 68 ze dne 16. ledna 2002. Mezi základní cíle tohoto programu patří zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech republiky, vyrovnání rozdílů v poskytování těchto služeb obyvatelům měst a malých obcí, účelná dělba práce a koordinace odborných činností, efektivní využívání veřejných finančních prostředků, udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu, garance průběžné aktualizace knihovního fondu a kvalifikačního růstu pracovníků knihoven. Tento program rozpracovává Metodický pokyn MK ČR, který vymezil způsob výkonu, okruhy a standardy regionálních funkcí. Současné pojetí řeší zabezpečení nákupu a distribuce nových knih a dalších služeb pro knihovny regionu společným úsilím krajské knihovny a pověřených knihoven. Cíle RF byly definovány jako:

- Zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky.
- Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí.
- Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů.
- Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.
- Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji.
- Efektivní využití veřejných finančních prostředků.
- Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi.
- Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.

- Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).

Výkon regionálních funkcí ve Středočeském kraji lze rozdělit na dvě rozdílné etapy, jejímž mezníkem byl rok 2005. V tomto roce došlo v návaznosti na změnu financování regionálních funkcí k transformaci kooperačního systému knihovnictví v kraji.

V letech 2001–2005 tvořilo funkční kooperační systém knihoven ve Středočeském kraji **15 pověřených knihoven** (i s SVK v Kladně) společně s **839 až 995 obsluhovanými knihovnamí**. Průměrně připadalo na 1 pověřenou knihovnu 57 až 65 obsluhovaných knihoven. Finanční prostředky byly zabezpečovány prostřednictvím státní dotace. Pověřené knihovny realizovaly všechny standardy stanovené metodickým pokynem z roku 2005:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů
2. Statistika knihovnických činností
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady
4. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů
6. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce
7. Servis automatizovaného knihovního systému

Obsluhované regiony se lišily počtem obsluhovaných knihoven, dopravní dostupností, zájmem knihovníků obsluhovaných knihoven, výší pracovních úvazků, mzdovými náklady a objemem vykazovaných činností. Kvalita a kvantita regionálních služeb Středočeského kraje byla v tomto období srovnatelná s úrovní poskytovaných regionálních služeb v ostatních krajích ČR.

V rámci tzv. rozpočtového určení daní přešly v roce 2005 finanční prostředky na zajištění regionálních funkcí knihoven do rozpočtu krajů. Ve Středočeském kraji vstoupila 1. 1. 2006 v platnost Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje, která ovlivnila veřejné knihovnictví v kraji zásadním způsobem. Na základě této koncepce byl snížen počet pověřených knihoven, pracovních úvazků a omezení vykonávaných standardů ze 7 na 5. Od roku 2006 v kraji působilo pouze **5 pověřených knihoven, které obsluhovaly 825 až 832 knihoven**, standardy definované metodickým pokynem byly transformovány do 4 regionálních funkcí:

- RF č. 1 Poradenská a konzultační činnost, plánovací a rozborová činnost,
- RF č. 2 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady,
- RF č. 3 Nákup (akvizice), zpracování výměnného fondu Středočeského kraje,

- RF č. 4 Práce s výměnným fondem Středočeského kraje

V letech 2006–2011 byl problémem *velký počet obsluhovaných knihoven v jednotlivých regionech*, který omezil osobní komunikaci knihovníků s metodiky. V roce 2010 došlo k drastickému *poklesu finančních prostředků* určených na výkon RF, který byl řešen dalším *snížením pracovních úvazků, omezením poradenské a konzultační činnosti a restrikcemi v akvizici dokumentů výměnného fondu. Redukovány byly i vzdělávací aktivity SVK v Kladně a pověřených knihoven, i když v omezené míře. Byl snížen standard počtu souborů určených obsluhovaným knihovnám i počtu svazků v nich, reálně však ke snížení zapůjčených knih obsluhovaným neprofesionálním knihovnám nedošlo. Profesionálním knihovnám ve větších městech soubory půjčovány nebyly. **Výměnný fond nebyl od roku 2010 budován v odpovídající kvalitě i kvantitě.** V blízké budoucnosti dojde k snížení počtu výměnných souborů i svazků v nich a k nedostatečnému doplňování neprofesionálních knihoven fondem. Následkem toho bude omezena nabídka čtenářům a dojde k poklesu absenčních výpůjček v knihovnách. Jeden z cílů regionálních funkcí, kterým je *vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí, nebude naplňován.**

Realizovaným průzkumem bylo zjištěno, že prozatím *se omezení regionálních služeb v činnosti většiny obsluhovaných knihoven neprojevílo* a zejména neprofesionální knihovny byly s úrovní poskytovaných služeb spokojeny. Pouze 34 % profesionálních knihoven uvedlo, že se na jejich činnosti snížení finančních prostředků na výkon RF neprojevílo. I tato skupina knihoven hodnotila činnost pověřených knihoven pozitivně.

Nevyhovující stav výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji vede k vytvoření nové koncepce či aktualizaci současné. Vzhledem k nedostatečnému finančnímu zabezpečení regionálních služeb bude nutné přikročit k reálnému *vícezdrojovému financování* činnosti základních knihoven, zejména v *oblasti budování knihovnických fondů* obsluhovaných knihoven. Bude nutné oslovit samosprávy všech obcí, vysvětlit současný stav kooperačního systému knihoven a smluvně zajistit další fungování regionálních funkcí. Tyto činnosti budou klást zvýšené nároky na pracovníky krajského knihovnického centra a metodiky pověřených knihoven. Vzhledem k tomu, že zejména neprofesionální knihovny kraje budují knihovní fondy z rozpočtu obcí ve velmi omezeném počtu, nelze výsledek jednání předvídat.

Výroční zpráva o výkonu regionálních funkcí za rok 2012 definovala problémy výkonu RF takto: *„Situace není za těchto podmínek dlouhodobě udržitelná. Bude potřeba navýšit finanční prostředky nejen na nákup knih do výměnného fondu, ale i na provozní náklady spo-*

jené s výkonem RF (pro krajskou část i PK). Navýšená částka by měla akcentovat i neustále stoupající náklady (ceny energií či benzínu a nafty; např. u knih se od roku 2006 již dvakrát zvýšilo DPH). Přínosné pro zajištění kvalitního výkonu RF by bylo také navýšení počtu pracovních úvazků, které by více odpovídalo reálné situaci. “

Ani rok 2013 nepřinesl pozitivní změnu ve výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji. Na poradě ředitelů profesionálních knihoven ze dne 14. března 2013 informoval ředitel SVK v Kladně ing. Jiří Mika o výši finančních prostředků poskytnutých z krajského rozpočtu na regionální činnost kraje, která v tomto roce dosáhne pouze 5 000 000 Kč. Jednání vedená se zástupci Středočeského kraje a jednotlivými zastupiteli jsou orientována na vysvětlení významu regionálních funkcí pro knihovny a obyvatele kraje.

Výkon regionálních funkcí je veden snahou o zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech knihovnách kraje, snahou o vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování VKIS obyvatelům měst a malých obcí a také snahou o zajištěné návaznosti na informační potřeby uživatelů. Jejich zajišťování se neobejde bez odpovídající finančního zajištění, jehož výše je v kompetenci zastupitelstva kraje. Nezbytná komunikace s jeho členy je prioritním úkolem pracovníků SVK Kladno a pověřených knihoven v nejbližší budoucnosti. Bude také nutné přepracovat krajskou koncepci a vytvořit funkční model kooperačního systému knihoven kraje. Pokud se nepodaří prosadit zvýšení počtu pověřených knihoven, bude dle mého názoru nutné umožnit zřízení detašovaných pracovišť v bývalých okresních knihovnách, kterých je 12 (i se současnými pověřenými knihovnami) či v knihovnách obcí s přenesenou působností, kterých je v kraji 26 (i se současnými pověřenými knihovnami). Zvýšením počtu pracovišť nabízejících odbornou a konzultační činnost dojde ke snížení počtu obsluhovaných knihoven v regionu, které umožní zkvalitnění komunikace metodiků s neprofesionálními knihovníky. Pro knihovníka malé knihovny, který nemá odborné vzdělání, je možnost užšího kontaktu a osobní konzultace nezbytnou podmínkou pro zkvalitnění služeb veřejnosti a k naplňování základních cílů regionálních funkcí - vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí a zajištění kvality a kontinuity těchto služeb. Nezbytné bude také více-zdrojové financování budování knihovnických fondů.

Přínosem práce je podrobná analýza výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji, srovnání dvou etap, ve kterých byly regionální služby realizovány odlišným způsobem a podání uceleného pohledu na působení pověřených knihoven. Vzhledem k tomu, že práce obsahuje množství kvantitativních údajů zároveň prostřednictvím průzkumu vypovídá o kva-

litě sledovaných činností, může sloužit jako podklad při zpracování nové či aktualizaci současné koncepce výkonu regionálních funkcí ve středočeském kraji. Diplomová práce bude předána řediteli Středočeské vědecké knihovny v Kladně k dalšímu využití.

6 Použitá literatura

1. *Clavius REKS - regionální knihovní systém*. Lanius [online]. 2006 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.lanius.cz/REKSinfo.htm>
2. DISMAN, Miroslav, 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum ; Univerzita Karlova. 374 s. ISBN 80-246-0139-7
3. *Dotace na zajištění regionálních funkcí městským knihovnám v okresních městech v roce 2001*, 2001. Národní knihovna ČR [online]. Praha. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm
4. GEC, Tomáš, (2009). *Systémy veřejných knihoven - jejich ustavení a možnosti dalšího směřování*. Čtenář, 2009, 61(3), s. 83-89. ISSN 0011-2321. Dostupné také z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2009-roc-61/03-2009/tema-systemy-verejnych-knihoven-jejich-ustaveni-a-moznosti-dalsiho-smerovani-56-348.htm>.
5. HELCELET, Jan, 2001. *Budování systému kooperace veřejných knihoven Středočeského kraje*. Kladno. 10 s. http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_deklarace.htm
6. *Charakteristika Středočeského kraje*, 2012. Český statistický úřad [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: https://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje
7. CHRÁSKA, Miroslav, 2007 *Metody pedagogického výzkumu : základy kvantitativního výzkumu*. Praha : Grada, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
8. *Knihovna města Mladá Boleslav* [online]. 2008 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.kmmb.cz/>
9. *Knihovna Jana Drdy Příbram* [online]. 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.kjd.pb.cz/>
10. *Komentář ke Statistickému výkazu výkonu regionálních funkcí pověřených knihoven Středočeského kraje za rok 2005*, 2006. Kladno.
11. *Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje*, 2005. Středočeský kraj [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/kultura-a-kulturni-dedictvi/koncepce-podpory-knihoven-z-rozpocet-stredoceskeho-kraje.htm>
12. *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015*, 2012. Národní knihovna ČR [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_deklarace.htm

13. *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010*, 2005. Národní knihovna ČR [online]. Praha, cit. 2012-12-31]. Dostupné z
14. *Koncepce rozvoje knihoven ve Středočeském kraji do roku 2010*, 2005. Středočeská vědecká knihovna v Kladně [online]. Kladno, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
<http://www.svkkk.cz/cs/koncepce-rozvoje-knihoven/>
15. *Městská knihovna Benešov* [online], 2000-2011. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z:
<http://www.knihovna-benesov.cz/>
16. *Městská knihovna Kutná Hora* [online], 2001 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z:
<http://www.knihovna-kh.cz/>
17. *Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky*, In: Národní knihovna ČR [online]. Praha, 2005, 05.12.2012 [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm
18. MOLINOVÁ, Jana, 1995. *Postavení regionální knihovny*. In: Sborník z 3. konference, konané ve dnech 3.-5. října 1995 v Seči u Chrudimi. [online]. Brno, [cit. 2012-12-31]. ISBN 80-902199-4-1. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks1995/1995-2-152.pdf>
19. *Plnění projektu na výkon regionálních funkcí v roce 2003*, 2004. Kladno..
20. *Plnění projektu na výkon regionálních funkcí v roce 2004*, 2005. Kladno..
21. *Plnění projektu na výkon regionálních funkcí v roce 2005*, 2006. Kladno..
22. *Plnění projektu pro výkon regionálních funkcí v roce 2006*, 2007. Kladno..
23. *Plnění projektu pro výkon regionálních funkcí v roce 2007*, 2008. Kladno.
24. *Plnění projektu pro výkon regionálních funkcí v roce 2008, 2009*. Kladno.
25. *Plnění projektu pro výkon regionálních funkcí v roce 2009, 2010*. Kladno.
26. *Plnění projektu pro výkon regionálních funkcí v roce 2010, 2011*. Kladno.
27. *Plnění projektu pro výkon regionálních funkcí v roce 2011, 2012*. Kladno.
28. *Prostějovská výzva*, 2001. In: Národní knihovna ČR [online]. Praha. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/RegPro.htm
29. *Předkládací a důvodová zpráva: k Usnesení vlády České republiky ze dne 26. února 2001 č. 195 k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven a podpory regionálních kultur-*

- ních aktivit*, 2002. In: Národní knihovna ČR [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/RegFcePred.htm
30. *Regionální funkce v roce 2002*, 2003. Národní knihovna ČR [online]. Praha, 2003 [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm
31. *Regionální funkce, 2006*. Středočeská vědecká knihovna v Kladně [online]. Kladno. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: <http://www.svkkl.cz/cs/pro-knihovny/regionalni-funkce/>
32. RICHTER, Vít, 1999. *Strategie knihoven ČR 1999-2003*. In: Sborník ze 7. konference, konané ve dnech 14.-16. září 1999 v Seči u Chrudimi [online]. Brno. [cit. 2012-12-31]. ISBN 80-902199-04-2. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks1999/1999-0-029.pdf>
33. *Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí: rok 2003*, 2004. Kladno.
34. *Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí: rok 2004*, 2005. Kladno.
35. *Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí: rok 2005*, 2006. Kladno.
36. *Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí: rok 2006*, 2007. Kladno.
37. *Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí: rok 2007*, 2008. Kladno.
38. *Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí: rok 2008*, 2009. Kladno.
39. *Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí: rok 2009*, 2010. Kladno.
40. *Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí: rok 2011*, 2012. Kladno.
41. *Strategie knihoven ČR 1999 – 2003*, 1999. In: Národní knihovna ČR [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=05_St/strategie_99__03.htm
42. *Středočeská vědecká knihovna v Kladně* [online]. 2001. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z <http://www.svkkl.cz/>
43. *Středočeský fond kultury a obnovy památek*, 2012. In: Mezi námi: Informačně vzdělávací bulletin knihoven Středočeského kraje [online]. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně., [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.svkkl.cz/files/bulletin/Bulletin-9-2012.pdf>
44. *Usnesení vlády České republiky ze dne 16. ledna 2002 č. 68 o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven*. 2002. In: Vláda ČR [online]. Praha, [cit. 2012-

12-31]. Dostupné z:

http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/0A0D7E589786147BC12571B6006EBDC6

45. *Usnesení vlády České republiky ze dne 26. února 2001 č. 195 k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven a podpory regionálních kulturních aktivit.* In: Národní knihovna ČR [online]. Praha, 2001 [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/RegFce.htm
46. *Výkaz financování regionálních funkcí knihoven: rok 2003, 2004.* Kladno.
47. *Výkaz financování regionálních funkcí knihoven: rok 2004, 2005.* Kladno.
48. *Výkaz financování regionálních funkcí knihoven: rok 2005, 2006.* Kladno.
49. *Výkaz financování regionálních funkcí knihoven: rok 2006, 2007.* Kladno.
50. *Výkaz financování regionálních funkcí knihoven: rok 2007, 2008.* Kladno.
51. *Výkaz financování regionálních funkcí knihoven: rok 2008, 2009.* Kladno.
52. *Výkaz financování regionálních funkcí knihoven: rok 2009, 2010.* Kladno.
53. *Výkaz financování regionálních funkcí knihoven: rok 2010, 2011.* Kladno.
54. *Výkaz financování regionálních funkcí knihoven: rok 2011, 2012.* Kladno,
55. *Výroční zpráva za rok 2005, 2006.* . Středočeská vědecká knihovna v Kladně. Kladno
56. *Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2010,2011.* Národní knihovna ČR [online]. Praha, 2011 [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2010.pdf
57. *Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2011, 2012.* Národní knihovna ČR [online]. Praha. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
<http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/VZRF2011.pdf>
58. *Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2009, 2010.* Národní knihovna ČR [online]. Praha. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2009.pdf
59. *Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2008, 2009.* Národní knihovna ČR [online]. Praha. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2008.pdf

60. *Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2007, 2008.* Národní knihovna ČR [online]. Praha. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2007.pdf
61. *Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2006, 2007.* Národní knihovna ČR [online]. Praha. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2006.pdf
62. *Výroční zpráva Státní vědecké knihovny v Kladně za rok 2002, 2003.* In: Středočeská vědecká knihovna v Kladně [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: www.svkkl.cz/files/vyrocnizpravy/vyr_zp_2_02.doc
63. *Výroční zpráva, 2012.* Zpráva o výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji. Kladno.
64. *Výsledky činnosti veřejných knihoven Středočeského kraje v roce 2001, 2002.* Kladno.
65. *Zákon ze dne 9. července 1959 č. 53/1959 Sb. jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon).* 2002. Národní knihovna ČR [online]. Praha [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Knihovnicky_zakon.htm
66. *Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon).* 2004. Národní knihovna ČR [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257.htm&PHPSESSID=6da122d050ea20d78591d34211c64996
67. ZEMÁNKOVÁ, Ladislava, 2003. *Regionální funkce pověřené knihovny.* In: KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha : Národní knihovna ČR, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000697&local_base=KTD..
68. *Zpráva o plnění programu regionálních funkcí v roce 2003.* Národní knihovna ČR [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/VyrZpravaRF_%202003.pdf
69. *Zpráva o plnění programu regionálních funkcí v roce 2004, 2005.* Národní knihovna ČR [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF2004.PDF>

70. *Zpráva o plnění programu regionálních funkcí v roce 2005*, 2006. Národní knihovna ČR [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
http://knihovnam.nkp.cz/docs/RegFceVyrocni_2005.pdf
71. *Zpráva o plnění programu regionálních funkcí v roce 2006*, 2007. Národní knihovna ČR [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
http://knihovnam.nkp.cz/docs/RegFceVyrocni_2007.pdf
72. *Zpráva o plnění programu regionálních funkcí v roce 2007*, 2008. Národní knihovna ČR [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
http://knihovnam.nkp.cz/docs/RegFceVyrocni_2005.pdf
73. *Zpráva o plnění programu regionálních funkcí v roce 2008*, 2009. Národní knihovna ČR [online]. Praha, [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:
http://knihovnam.nkp.cz/docs/RegFceVyrocni_2009..pdf

7 Seznam tabulek, grafů a příloh

Tb. č. 1	Počet knihoven v letech 2001 – 2011.....	22
Tb. č. 2	Transformace knihovnictví ve Středočeském kraji.....	23
Tb. č. 3	Počet pověřených a obsluhovaných knihoven.....	24
Tb. č. 4	Sumář výkazů financování RF v letech 2002 – 2005.....	25
Tb. č. 5	Počet obsluhovaných knihoven.....	31
Tb. č. 6	Počet pracovních úvazků a výše mzdového fondu.....	32
Tb. č. 7	Sumář výkonu RF v kraji za roky 2002 – 2005.....	34
Tb. č. 8	Pověřené knihovny, obsluhované knihovny.....	36
Tb. č. 9	Standardy RF dle koncepce.....	37
Tb. č. 10	Sumář výkazů financování RF v letech 2006 – 2011.....	39
Tb. č. 11	Výše dotací pro pověřené knihovny v letech 2006 - 2011.....	44
Tb. č. 12	Počet obsluhovaných knihoven 2006-2011.....	44
Tb. č. 13	Výše pracovních úvazků 2006 -2011.....	45
Tb. č. 14	Mzdové náklady 2006 – 2011.....	45
Tb. č. 15	Průměrná mzda na 1 pracovní úvazek 2006 -2011.....	45
Tb. č. 16	Sumář výkonu RF v kraji za roky 2002 - 2005.....	46
Tb. č. 17	Dotace, nákup VF, mzdové náklady.....	51
Tb. č. 18	Počet knihoven, dotace, pracovní úvazky, naplňování standardů.....	51
Tb. č. 19	Průměrný počet metodických návštěv a konzultací na 1 pověřenou knih.	53
Tb. č. 20	Průměrný počet statistických výkazů na 1 pověřenou knihovnu.....	53
Tb. č. 21	Průměrný počet akcí na 1 pověřenou knihovnu.....	53
Tb. č. 22	Průměrný počet účastníků na 1 akci.....	53
Tb. č. 23	Průměrný počet svazků nakoupených 1 pověřenou knihovnou.....	54
Tb. č. 24	Průměrný počet souborů na 1 pověřenou knihovnu.....	54
Tb. č. 25	Průměrný počet svazků na 1 pověřenou knihovnu.....	54
Tb. č. 26	66
Tb. č. 27	68
Tb. č. 28	68
Tb. č. 29	69
Tb. č. 30	69
Tb. č. 31	70
Tb. č. 32	71
Tb. č. 33	71
Tb. č. 34	71
Tb. č. 35	72
Tb. č. 36	72
Tb. č. 37	72
Tb. č. 38	73

Tb. č. 39	74
Tb. č. 40	74
Tb. č. 41	74
Tb. č. 42	75
Tb. č. 43	75
Tb. č. 44	76
Tb. č. 45	76
Tb. č. 46	76
Tb. č. 47	77
Tb. č. 48	78
Tb. č. 49	78
Tb. č. 50	79
Tb. č. 51	79
Tb. č. 52	80
Tb. č. 53	80
Tb. č. 54	80
Tb. č. 55	81
Tb. č. 56	82
Tb. č. 57	82
Tb. č. 58	82
Graf č. 1	Výše dotace na výkon RF.....	25
Graf č. 2	Dotace na nákup výměnného fondu.....	26
Graf č. 3	Mzdové náklady.....	26
Graf č. 4	Počet obsluhovaných knihoven.....	32
Graf č. 5	Výše dotace na výkon RF.....	39
Graf č. 6	Dotace určená na nákup výměnných fondů.....	40
Graf č. 7	Výše mzdových prostředků.....	40
Graf č. 8	66
Graf č. 9	68
Graf č. 10	68
Graf č. 11	69
Graf č. 12	69
Graf č. 13	70
Graf č. 14	71
Graf č. 15	71
Graf č. 16	71
Graf č. 17	72
Graf č. 18	72
Graf č. 19	72
Graf č. 20	73

Graf č. 21	74
Graf č. 22	74
Graf č. 23	74
Graf č. 24	75
Graf č. 25	75
Graf č. 26	76
Graf č. 27	76
Graf č. 28	77
Graf č. 29	78
Graf č. 30	78
Graf č. 31	79
Graf č. 32	79
Graf č. 33	80
Graf č. 34	80
Graf č. 35	80
Graf č. 36	81
Graf č. 37	82
Graf č. 38	82
Graf č. 39	82

Přílohy

PŘÍL. Č. 1	PŘEHLED KNIHOVEN V ROCE 2002	I
PŘÍL. Č. 2	FUNKČNÍ MDEL KRAJSKÉ METODIKY	II
PŘÍL. Č. 3	STANDARDY RF V KONCEPCI ROZOJE KNIHOVEN Z ROZPOČTU SK	III
PŘÍL. Č. 4	PRŮZKUM VÝKONU RF	IV